Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

WAJER. FOLKSBLAT — פרייז 35 גראשען — היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 3	Łódź, Piątek 3 stycznia 1930	אכטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, ג׳ טבת תר״צ	№ 3

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

מוזיקאל. ליטעראר. געז. „הזמיר”, אלעע קאשטשושקי 21

צוליב׳ן אומגעוועהנליכען ערפאלג, וואס ס׳האט געהאט דער לעצטער קאנצערט, ווערט פארקומען מארגען, שבת, דעם 4טען יאנואר 1930, פינקטליך 9 א זייגער אווענד

ווידערהאלונג פון

חנוכה-קאנצערט

מיט׳ן אנטייל פון סאליסטען, כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. פראפ. פ׳ ווישים.

אין פראגראם: אחרון, זולצער, שקלאר, הענדעל, טשענדסען א. א.

בילעטען צום פרייז פון 2 ביז 3 זל. צו בעקומען ביי דער קאסע. 8911

בעקאנטמאכונג.

זונטאג, פ׳ ויגש ה׳ טבת, קומט פאר אין בערלינער זאל, זאכאדניא 26, 6 א זייגער אווענד.

א התחלת הספר-תורה-פייערונג

מיט דער בעטייליגונג פון שטאט-חזן ה׳ עוזר ווינאגראד מיט א כאר אונטער דער לייטונג פון ה׳ רובין, און אן ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון געבר. טויבע, צו וועלכער מיר לאדען איין אלע מיטגלידער און סימפאטיקער.

ועד החברה „אהבת בחורים” בלודז.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס דעם הארציגסטען דאנק דעם ה׳ הענעך בערגער, וו. פרעזעס פון דער יודישער גמינע פאר זיין העפליכע מיטארבייט און ברייטער שפענדע, ה׳ שלמה געלרובין, ה׳ אלטער ראבינאוויטש, ה׳ חיים ניצקע, וועלכע זענען דעלעגירט פון קליין-הענדלער פעראיין, אגראדאווא 10, און פון דער קליינהענדלער-באנק, אגראדאווא 2, פאר זייער ברייטער שפענדע, ה׳ מ. ה. ווראבלעווסקי, ה׳ אברהם וואַ-שאַווסקי, גבאי פון דער אלטשטעטישער שוהל, פאר זייער שפענדע צום בויעט ווי אויך אלע אנטיילנעהמער אין חינוך הספר-תורה-פייערונג פון ישיבת אהבת תורה ביים ב״ת-המדרש הגדול דאלטשטאט, וואלבארסקא 20, א הארציגען יישר כח.

די פערוואלטונג

פון ישיבת „אהבת תורה” דפה.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט,

אז מיינע פערלוירענע וועקסלען

וועלכע זענען געווען אויסגעריכטעט אין אנאנס פון „נייעם פאלקסבלאט” דעם 2 יאנואר 1930

זענען צוריק געפונען געווארען

און רוף דערמיט אפ ז׳עם נעכטיגען אנאנס.

מיט אכטונג שיע ערדבערג.

PEPEGE

הודעה! — נאך נאך!

קאלאשעז און שניעגאווצעס

צו פאבריקס-פרייזען

צו בעקומען ביי דער פירמע

בערגער און פלאטא

לאדז נאוואמיעסקא 3, אין הויף, געוועלב 32.

האוניברסיטה העממית

ע״י ההסתדרות הציונית בלודז

מחר בשבת, ד׳ טבת (4/1) בשעה 6 בערב

באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4)

הרצאה עברית

על היהודים בפולין (הרצאה רביעית)

המרצה ד״ר פ. פרידמן / הכניסה חנם!

אכטונג, שלאסער!

ביליג צו פערקויפען א שוויס אפאראט מיט א שרויב שטאק, בויר מאשין, דרעהבאנק, קאוואדלא, פאל-שמידער, צוועגטויל איבערצוגעבען מיט׳ן לאקאל. צו ערפאהרען ביי משה עלשטיין אלעקסאנדריסקא 25

Łódzki Bank Depozytowy

S. A.

לאדזער

דעפאזיטען-באנק

אקצ. געז.

לאדז, פיעטריקאווער 5

נעהמט אן פערצינזטע פקדונות (ווקלאדען) אויף ביכלעך אין זלאטעס און אין פרעמדע וואלוטען פון 10 זלאטעס אן.

דאס אויסצאהלען קומט פאר אויפ׳ן ערשטען פערלאנג ביים פארשטעלען דאס פקדונות-ביכעל.

Łódź, Piotrkowska 5

Spółdzielczy Bank Kredytowy

WŁAŚCICIELI NIERUCHOMOŚCI m. ŁODZI

Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością

איז געווארען מיט׳ן היינטיגען טאג איבערטראגען אין נייעם לאקאל

אויף פיעטריקאווער 39, טעל. 187-81.

ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס. דיסקאנטא, אינקאסא אויף גאנץ פוילען, טשעק-רעכנונגען. פראצענטירטע פקדונות. אבטיילונג פאר פקדונות-שפאר-ביכלעך אין זלאטעס פון 5 זל. און אין דאלארען, אבטיילונג פון פרעמירטע שפאר-ביכלעך. קויף און פערקויף פון פאנט-בריף פון דער לאדזער קרעדיט-געזעלשאפט, ווי אויך אויסצאהלונג פון קופאנעס פון פאנט-בריף.

Ostrzeżenie.

Ostrzegamy przed nabyciem weksli żyrowanych przez naszych byłych agentów na Łódź i okolice: **Chaskla Lewenstadta i Szmula Dawida Wajsfusa,** zamieszkałych w Łodzi przy ul. Narutowicza 21, albowiem weksle te stanowią naszą własnośc, a w związku z otrzymaniem tych weksli przez powyższych panów i niezwrócenie ich nam wytoczona została przez nas sprawa karna przeciwko tym panom.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

KRYSEK i S-ka

Warszawa, Grzybowska 16

Fabryka Cukrów i Czekolady. Pakownia herbaty i cacao

טיף געטראפען פון פריהצייטיגען טויט פון אונזער חבר

מאיר אבראמאוויטש

דריקען מיר אויס דער שווערגעטראפענער פאמיליע אונזער טיפסטען ביילייד.

ברידער ראזענפעלד, אורבאך, יאקובאוויטש, נירענבערג, גראסוואסער, ראזענבלאט.

זונטאג, דעם 5 יאנואר 1930, 11,30 פארמיטאג, ווערט אין דער סינאגאגע פון יתומים-הויז, פולנאצנא 38, פארקומען הזכרות נאך

נ״ע יאנא (געב. קראוועץ) וואקס

עהרען-מיטגלידין פון דער פערוואלטונג

נ״ע עליזא (געב. קראוועץ) קיפער

קוראטארקע פון יתומים-הויז אויפ׳ן נאמען פון נ״ע מיכאל וואקס

צו וועלכער עס לאדענט איין קרובים און פריינד

די פערוואלטונג פון דער לאדזער יודישער געזעלשאפט פאר יתומים-אויפזיכט.

פראקציע פון „בונד" אין שטאט-ראט

קינא-טעאטער „ערא"
(פלארע) זאווישע 22

מארגן, שבת, דעם 4-טען יאנואר פינקטלעך 10 פרי קומט פאר

א גרויסער באריכט-מיטינג

פון דער בונדישער פראקציע אין שטאט-ראט און אין מאגיסטראט

רעפערירן וועל, די ח"ח ראטמענער: י. ליכטענשטיין, ח. ל. פאזנאנסקי, ש. מילמאן, ראזא אייכנער און י. מארגנטאל.
ארויסטרעטן וועט אויך לאווניק ח' קוק, וועלכער וועט אויפקלערן וועגן דער שטייער-פאליטיק פון מאגיסטראט.

בילעטן צו 20 גר. צו באקומען אין „ארבעטער-ווינקל" (פאלודניאווע 20), אין קולטור-אמט (וואכאדניע 70) און ביים אריינגאנג.

מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער פריינד

מיכל האלפערן און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ערשטען זוהן

יוסף מיט פרל. בראניא מייזעלס

און מיר ווינשען אויך דעם יונגען פאר פיל גליק און צופרידענהייט.

לייביש גאלדשטיין און פרוי.

אונזער בוכהאלטערין פרל.

העלא גלינאוויעצקא

צו איהר האכצייט מיט ה'

פאוועל גאמבינסקי

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

דאס פערסאנאל פון דער פירמע ל. יאסקאוויטש שענקעוויטשא 11

מאגאזין-שניידער-מייסטער-פאראיין
אין לאדז אל. 1 מאי 2.

אכטונג, מיטגלידער!

מיר פאדערן אויף אלע מיטגלידער, וועלכע האבען זיך נישט רעגיס-טרירט צום צעך, זיך צו רעגיסטרירען ביז'ן 15/1 1930, אין געגענטייל דראהט אייך א געפאהר צו בעצאהלען שטראף 1000 זל. אדער 14 טאג ארעסט, גלייכצייטיג צו פארמאכען אייער ווארשטאט. רעגיסטרירען זיך קען מען אלע טאג אין קאנצעלאריע פון פאראיין פון 8—10 אין אווענד.

שבת, דעם 11/1, 8 אין אווענד, קומט פאר **א מיטינג** וועגען דער צעך-פראגע, מיט'ן אנטייל פון פרעז. פון האנדווערקער-קאמער שוואנקאווסקי, וויצע-פרעז. קאזשמיערסקי, סטארשי פון שניידער-צעך גלאסען און ראטמאן פון האנדווערקער-קאמער בארמאץ א. א.

די פערוואלטונג.

מזל-טוב צו דער חתונה פון אונזער קוזין

ה' זיגמונד שווארץ

מיט פרל. אירקא קאפלעוויטש

מיר ווינשען זיי פיל גליק און אייביגע צופרי-דענהייט, זאל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין! פאמיליע הערשקאוויטש.

צו דער חתונה פון מיין וו' פריינד

ה' **אברהם קאהן**

מיט פרל. **ראכל קאטעק**

ווינש איך א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

יהודה מאיר טושינסקי.

ברכת לבבית לחברנו סגן יו"ר וחבר הנהגה

שמאי קמינר

לארושתו את החברה הנשיאה של הסתדרות „צעירות מזרחי", ברוריה"

חוה סושעק

בברכת תורה ועבודה

הועד של צעירי מזרחי
הנהגה של השומר הדתי
הועד של הסתדרות „ברוריה"

מזל-טוב

צו דער האכצייט פון אונזער ליבען קוזין

יוסף האלפערן (לאדז)

מיט פרל. **בראניא מייזעלס** (קאנין)

ווינשט א גליקליכע צוקונפט, אז זייער לע-בענס-וועג זאל זיין מיט בלומען בעצירט.

פאמיליע הארפערן 5553

VII קל. **הדר בית תלמוד** פיעטריקאווער 18 וואכאדניא 41

אליעזר פאסטערנאק.

בשורה טובה.

וועלענדיג נאכקומען דעם וואונש פון פיל עלטערן, צו געבען פאר זייערע קינדער אנ'אוט אין אונזער חדר, האבען מיר זיך בעמיהט נאך אין מיטען שול-יאהר, דאס חדר פיל-פאכיג צו פערגרעסערן.

זונטאג, פרשת ויגש, דעם 5 יאנואר 1930 ווערט אי"ה אונזער חדר איבערגעטראגען אין די גרויסע רעמאנטירטע און ניי-איינגעריכטעטע לאקאלען אויף פיעטריקאווער 18 — וואכאדניא 41 (געוועזענע גימנאזיום א. שאקין).

די למודי קודש ווי אויך די למודי חול לויט'ן פראגראם פון ביל-דונגס מיניסטעריום, ווערען אנגעפיהרט דורך די בעסטע קוואליפיצירטע יע-דאגאגישע לעהר-קרעפטען.

ביי דער שולע עקזיסטירט אויך א גן-ילדים פאר קינדער פון 4—6 יאהר.

די לייטונג.

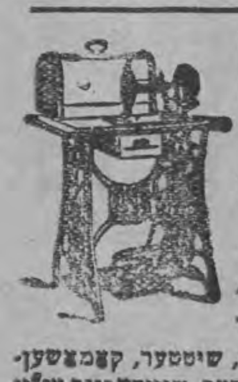

PERŁA i POMORSKI, Łódź

Piotrkowska 69, tel. 208-24

Union Special ספעציאל ניי-מאשינען

נייע און גענוצטע.

זשור, דזשערזאוויע, קריטע, טאמבוראציע, לעכער העודשקעס. טריקאטאזשען, אבערלאק, אונטערלאק, מא-שינען פאר אפרעטירען, פארבערייען, טישען פאר קראפט-בעטריב. ניי-מאשינען פאר שניידער, שוסטער, קאמאשען-שטעפער, שטיקער, שניידערינס או"וו — א. ז. וו. —

רעפעראטורען

גרעסטע רעפעראטור-ווערקשטעל אין לאדז

ארבייט שנעל און ביליג.

צו פערמיטען

אכטונג! 1 צימער און קיך

און 2 געוועלבער נאוואמיעסקא 21 ס'קען זיין פערבינדונג מיט קע-לערס, געאייגנעט אויף א לאגער, אדער פאבריקס לאקאל אין גוטען צושטאנד.

צו ערפאהרען ביי ווארזבעלעווסקי, נאוואמיעסקא 21. 9888

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

Od wtorku, dnia 31/XII. 1929 roku do poniedziałku, dn. 6.I. 1930 roku

PAT I PATACHON

JAKO

GAZECIARZE

Arcywesoła komedja w dziesięciu aktach.

ס'ווערט געזוכט

א זעלבסטשטענדיגער קוואליפיצירטער

בוכהאלטער

(בילאנסיסט) מיט לאנגיעהריגער פראקטיק, גוטע רעפערענצען. ביי דער פירמע

פיאטרקאווסקי און ברייטשטיין

אלעקסאנדרויסקא 12. 3643

עלטסטער פעלדשער

ע. מאשקאוויטש

וואוינט **זגערזשער 31**, טעל. 123-39.

וויכטיג פאר סוחרים!

דאס בעשריפטען - ביורא

„REKORD" „רעקארד"

שרייבט ביטעס, רעקורסען, אנקלאגעס אין סאנד, סקארב און מיליטערישע ספראוועס, ווי אויך אין ארזשאנד ראזיעמטשי, אויך קאנטראקטען. איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

בעראטונג אומזיסט.

דאס ביורא געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון סטודענט יורי ס. זאלצמאן

ביורא „REKORD"

יעראזאלימסקא 9, פראנט, 1 שטאק

2 סטודענטען געבען אויך דורך לעקציעס פוילישע צו בילדוגע פרייזן

א גרויס צימער

מיט א בעזונדערן — איינגאנג —

(מעגליך גלייך פון די טרעפען) אלס סוב-לאקאטאר ווערט זאפארט געזוכט. אפערטן אונטער "H".

צו דער חתונה פון אונזער ג' חבר

לייבל קאהן

מיט פרל. **ל. בא ראזענבוים**

ווינשט א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

חברה „עטרת צעירים" בלודז.

א הערציגען מזל-טוב, אייך

אנדזשא רייבענבאך

מיט **לעאן ראזענבלאט**

צו אייער פערלאבונג.

צעשא אדאמאוויטש
און עטקא בענדער.

5552

לארוסי אחי מר

יעקב טבקסבלט

את העלמה מרת

פייגא לאה דרפבורגר

הנני מברך אותם בברכת מזל טוב חמימית

יהושע טבקסבלאט, רעיתו ובני ביתו

צו דער פערלאבונג פון אינזער פריינד

ה' יאקוב טאבאקסבלאט

מיט פרל. פייגא לאה דארפבערגער

ווינשען א הערציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.

גרשון בירנבוים און כלה

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען אנקעל

לעאן ראזענבלאט

מיט פרל. **אנדזשא רייבענבאך**

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

ברידער מאנעלע און ראובן לעווי.

שייטל־עך

צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי

פארזשוטצקא, סאמיענגא 5

Ostrzeżenie.

Niniejszem ostrzegam wszystkich posiadaczy weksli z podpisem lub żyrem mojem na zlecenie S. Korna, Wschodnia 38 iż nie są przezemnie podpisane i przeto nie poniosę za takowe żadnej odpowiedzialności.

Z poważaniem

SYMCHA AJZNER

Łódź, Wschodnia 26.

13568

Osłabienie
bladnicę
leczy
Hemogen
oryginalny
tylko z firmą
Klawe

Dr. med. **J. Lubicz**

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פארקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינענע פראצאהניע פון ועמעליגע ערטאפעדיש אפאראטען, חי ז חקלארקען אויף פלאטפוסען, קונסט ליכע פיס, גארסעטען א. ז. וו. צו באשטימען פון 5—7 אוונט.

צוריקגעקעהרט.

DR. MED.

A. URYSON

אינערליכע קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

Konstantynowska 20, telef. 35-65.

כ'קויף און פערקויף

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, ניי-מאשינען, גארדעראבן, סאמא-ווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזן

א. וויצמאן, נארוטאוויטשא 19

אין מעבעל-געוועלב

(פריוואט-וואוינונג: שענקיעוויטשא 29)

ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

DR. MED.

L. Pikielny

אורלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און הארן-קראנקייטן

8 NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אווענד.

צוריקגעקעהרט.

Dr. med. J. Szmerłowski

פרויען - קראנקהייט

17 פיעטרקאווער 17

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

PORADNIA WENEOROLOGICZNA

פון ראטפירדים-ספעציאליסטן

[illegible]

[illegible]

--- פון 8 פריה ביז 9 [illegible] ---

[illegible]

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

3 פרייטאג — ג טבת תר"צ

יאנואר

זון־אויפגאנג 7.45
זון־אונטערגאנג 3.35

ליכט־צינדען: 3,20

פאראליזירט נישט די אינסטיטוציע, וואס ברענגט רעטונג און הילף!

אדרינגענדע אויפפאדערונג פון לאדזשער רעטונגס־קאמיטעט

דער לאדזשער רעטונגס־קאמיטעט האט אין משך פון די קנאפע פיר יאהר צייט, זינט ער עקזיסטירט ארויסגעגעבען הלוואות אויף א סומע פון איי־ניגע מיליאן זלאטעס. פון דער דאזיגער קרעדיט־הילף געניסען אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דאס איז די איינציגע יודישע קרעדיט־אינסטיטוציע אויף געזעלשאפטליכע יסודות אויפגעשטעלט, וועלכע זוכט נישט קיין פראפיטען און שאפט אין בוכשטעבליכען זין פון ווארט הילף און רעטונג פאר די ברייטע יודישע מאסען — פאר סוחרים און אינדוסטריעלער, פאר קרעמער און בעלי־מלאכות און אונטעריגע פון פרייע פראפעסיעס, פאר וועלכע אלע אנדערע קרעדיט־קוועלען זענען אבסאלוט נישט צוגענגליך.

א דאנק די אהן־פראצענטיגע הלוואות, וועלכע יעדער איינער קען בעקומען אהן שום שוועריגקייטען געגען א גאראנטיע פון צוויי זשיראנטען, האבען זיך שוין טויזענדער צוריקגעשטעלט אויף די פיס און געראטעוועט פון א ווירטשאפטליכען אונטערגאנג, טויזענדער אנדערע בעקומען טאג־טעגליך די מיטלען אין דער האנד אריין אויף צו ארבייטען און צו האנדלען און צו קענען מפרנס זיין זייערע פאמיליעס.

מ'קען אלזא זאגען, אז דאס גאנצע יודישע לאדז איז אין העכסטען גראד פעראינטערעסירט אין דער עקזיסטענץ און אין דער נארמאלער אומגעשטערטער טעטיגקייט פון דער דאזיגער וויכטיגער אינסטיטוציע.

דער קאמיטעט קען אבער נאר דאן ערפילען ווי געהעריג איז זיין אויפגאבע און בעפרידיגען די פעטענטען, וועלכע ווענדען זיך צו איהם נאך הילף וואוט, ווען די געלדער, וואס ווערען איסגעבארגט פליסען אריין רעגולער צוריק אין דער קאסע, דער קאמיטעט דיספאנירט איבער א בעגרענצטען קאפיטאל, וועלכער געפינט זיך שטענדיג אין אומזאץ.

ער איז פונאנדערגעטיילט צווישען די טויזענדער לווים וועלכע די הלוואה נישט בעצאהלט פינקטליך ענטשטעהט א מאנגעל אין געלד און דער קאמיטעט איז דאן געצוואונגען אדער איננאנצען אפצושטעלען אויף א לענגערע צייט דאס ארויסגעבען פון הלוואות דערפון ליידען אין ערשטער ריי די סאמע נויט־בעדערפטיגע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

אין אזא סיטואציע געפינט זיך איצט גראדע דער רעטונגס־קאמיטעט.

צוליב דעם שווערען קריזיס, וואס הערשט היינט צווישען די יודישע מאסען ווערט פערארימט געווארען און געפינען זיך אין אן אויסערגעוועהנליכער נויט־לאגע. צו דער מהרע פון דער יודישער בעפעלקערונג מוז געזאגט ווערען, אז גראדע די פערארימטע און נויט־ליידענדע ווערען ווי ווייט מעגליך נאכצוקומען זייערע פליכטונגען, זיי טוען זיך אן א כוח און צאהלען, ווייסענדיג גאנץ גוט, וואס פאר א מאראלישע פעראנטווארטליכקייט זיי טראגען אויף זיך לגבי די טויזענדער אנדערע, וועלכע ווענדען אנגעזיי־זען אויפ'ן קאמיטעט.

דאגעגען זענען פערהאן צאהלרייכע פעטענטען און זשיראנטען וועלכע זענען אימשטאנד צו בעצאהלען זייערע חובות בפרט אז עס האנדעלט זיך דא וועגען קליינע ראטעס פון 20 ביז 30 זלאטעס א חודש — און זיי צאהלען גארנישט. דאדורך פאראליזירען זיי די טעטיגקייט פון קאמיטעט און ברענגען א גרויסען שאדען דער יודישער בעפעלקערונג.

די נויט־לאגע פון די יודישע מאסען לאזט זיך גאר נישט בעשרייבען. מיט א קליינער הלוואה קען מען היינט ממש ראטעווען א מענשען. דער קאמיטעט ווערט טאג־טעגליך פערוואַרפען מיט הונדערטער בקשות, וועלכע ליגען אבער זייט וואכען נישט ערלעדיגט צוליב מאנגעל אין געלד־מיטלען. אדער ריכטיגער געזאגט, צוליב דעם, וואס פערמעגליכע און בעמיטעלטע מענשען קומען נישט נאך זייערע פערפליכטונגען און נעהמען אוועק ביים קאמיטעט די מעגליכקייט צו העלפען די אמת'ע נויטבעדערפטיגע אין דער איצטיגער ביטערער צייט.

מיר אפעלירען דעריבער צום געוויסען פון די אלע פערזאנען און בעטען זיי, אין משך פון צוויי וואכען צייט צו ערלעדיגען זייערע חובות, דאס פאדערט פון זיי די עלעמענטארע מענשליכע פליכט.

אין פאל אבער, ווען אונזער בעטונג וועט נישט ברענגען דעם געווינשטען רעזולטאט, וועלען מיר געצוואונגען זיין אריינצוטרעטען געגען זיי אויפ'ן געריכטליכען וועג, וועגען דאס מיר האלטען פאר נייטיג זיי מיטצוטיילען.

מיר האפען אבער, אז ס'וועט נישט קומען דערצו.

די פערוואלטונג פון
רעטונגס־קאמיטעט.

צי האט זי דער מאן דער'הרג'עט?

א געהיימניספולער מארד אין א נ'ארבייטער־משפחה

(2) נעכטען נאכמיטאג איז צו איינעם פון די לאקאטארען פון הויז אויף פאמארסקא 181 געקומען דער 55־יעהריגער יאן דרייבאך פון דעמזעלבען הויז און געבעטען מען זאל איהם ערלויבען זיך אביסעל אנצוווארימען. דערביי האט דרייבאך דערצעהלט אז שוין א האלבע שעה אז ער קלאפט אין טיר פון זיין שטוב און קיינער עפענט נישט.

כמעט א שעה איז דרייבאך געזעסען ביי די שכנים נאכדעם האט ער געבעטען מען זאל איהם געבען עפעס א האק, כדי ער זאל קענען עפענען די טיר, ווייל ער איז שטארק הונגעריג און ווייסט נישט, ווען די פרוי וועט קומען. דער שכן האט דרייבאכ'ן געבארגט א העקעל און ער איז ארויס אין קארידאר עפענען די טיר. אין א פאר מינוט שפעטער איז דרייבאך אריינגעלאפען צום שכן מיט א הארצרייסענדען געשריי:

— עס איז געשעהן אן אומגליק!...

די שכנים זענען אריין צו דרייבאכ'ן אין שטוב און דערזעהען א שרעקליך בילד: אויף דער פאדלאגע נעבען אייוועלע איז געלעגען קאראלינע דרייבאך מיט א צושמעטערטען שארבען אין א קאלוזשע בלוט און מיט אויסגערינענע געהירען. מען האט באלד אלארמירט די פאליציי.

קודם כל האט מען אויסגעהערט דעם מאן פון דער ערמארדעטער. דעם 55־יעהריגען יאן דרייבאך א פאבריקס־ארבייטער.

ער האט ערקלערט, אז ער ארבייט אין דער פאבריק פון קאראנקעס און טאשמעס אין דער פירמע ערנעסט וועפער (קאפערניק 3) און פערדינט פערציג זל. א וואך; צוריק מיט א פאר וואכען האט ער פערלוירען זיין ארבייט אין דער פאבריק, ווייל די פאבריק איז געשלאסען געווארען אויף אן אומבעשטימטער צייט. אין דער גאנצער צייט פון חנא איז ער כמעט נישט ארויס פון דער היים, נעכטען אינדערפריה 8 א זייגער איז ער ארויס פון דער היים און געגאנגען אין פאבריק פרעגען, צי מען וועט נישט אנהייבען ארבייטען. מען האט איהם געענטפערט אז ניין. ער איז אהיימגעקומען, האט ער געקלאפט און געקלאפט און עס האט איהם קיינער נישט געענטפערט.

אויף דער פראגע, צי האט ער נישט אויף עמיצען א חשד, האט דרייבאך געענטפערט, אז עס קען זיין, אז דאס איז א רויב־אנפאל, ווייל אין שטוב אין שאפע אונטער א פעקעל וועש זענען געלעגען אפגעשפארטע 500 זלאטעס.

די איסגעהערטע שכנים האבען געזאגט, אז דרייבאך האט זעהר שלעכט געלעבט מיט זיין פרוי, וועלכע איז געווען עלטער פון איהם מיט 14 יאהר, זי פלעגט איהם מאכען פארוואורפען, אז ער פערנאכלעסיגט זי, קומט שפעט אהיים א.ד.גל.

אין דער פאבריק ביי ערנעסט וועפער האט מען פעסטגעשטעלט, אז דרייבאך איז ווירקליך 9 א זייגער געווען אין פאבריק און געפרעגט אין דער אדמיניסטראציע וועגען ארבייט, 10 א זייגער איז ער פון דער פאבריק ארויס.

וועגען דעם, ווען ער איז אהיימגעקומען האבען די שכנים געגעבען פערשידענע ענטפערס.

א סענסאציאנעלע ווענדונג אין דעם ענין האט אריינגעטראגען די ערקלערונג פון'ם געריכטס־דאקטאר, וועלכער האט נאכ'ן בעקוקען דעם טויטען קערפער, ערקלערט, אז דער מארד איז איסגעפיהרט געווארען צווישען 5 און 7 א זייגער אינדערפריה.

אזוי ארום האט די גאנצע זאך אנגענומען אן אנדערע ווענדונג. מען האט דעם מאן ארעסטירט אונטער דער בעשולדיגונג, אז ער האט דערמארדעט זיין פרוי קאראלינע.

די אויספארשונג דארף ווייטער פעסטשטעלען, צי איז ווירקליך דער מאן דער מערדער פון זיין פרוי.

שפראך־קורסען ביי „יעאס"

וויכטיג פאר עמיגראנטען

עס איז א בעוואוסטע זאך, אז די ערשטע אויפגאבע פון אן עמיגראנט, וואס איז געצוואונגען צו פערלאזען זיין היים און זוכען א שטיקעל ברויט אין א פרעמדע מדינה, איז צו ערלערנען די שפראך פון דעם לאנד, וואוהין ער פאהרט. מעג ער זיין אפילו דער בעסטער פאכמאן, בעזיצען אלע נויטיגע קוואליפיקאציעס, וועט ער שטארק ליידען דורך דעם, וואס ער קען זיך נישט פערשטענדיגען מיט דער ארטיגער בעפעלקערונג אין איהר מאמע־לשון.

כדי אויסצופילען דעם דאזיגען בליין, וועלכע עס פיהלען שטארק די טויזענדער יודישע עמיגראנטען, וואס פאהרען אין די מרחקים, אין די מעבר לים לענדער, האט די היגע אפטיילונג פון דער יודישער עמיגר. געזעלשאפט „יעאס" (פיעטריק. 10) בעשלאסען צו עפענען שפראך־קורסען פאר די יודישע וואנדערער.

עס ווערען געעפענט קורסען פאר שפאניש, פארטוגעזיש און ענגליש.

זונטאג, דעם 5. יאנואר ה. י. קומט שוין פאר די ערשטע לעקציע פון שפאניש.

אלע עמיגראנטען, וואס פאהרען אין די שפאניש רעדענדיגע לענדער ווי: ארגענטינא, אורוגוויי, מעקסיקא א. ד. גל. מוזען אויסנוצען די געלעגענהייט און בעזוכען די קורסען.

דער קורס פאר פארטוגעזיש, וואס איז בעשטימט פאר די עמיגראנטען, וואס פאהרען קיין בראזיליען, וועט געעפענט ווערען די טעג. אויך דער ענגלישער קורס וועט זיך בקרוב אנהויבען.

פאליט־שער פראצעס

(2) אויף דער בעשולדיגונגס־באנק אין קרייז געריכט זענען נעכטען געזעסען די 18־יעהריגע גאלדע קראוויעצקא און דער 22־יעהריגער מיכאל שיק, ביידע בעשולדיגט אין פערשפרייטען קאמוניסטישע פראקלאמאציעס.

דאס געריכט האט פערמשפט די קראוויעצקא אויף 2 יאהר און שיק'ן אויף א האלב יאהר טורמע.

אקירזשנר־מאשין

אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען.
צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 20, וו. 64.

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

ווירעהאלונג פון דער פרעמיערע פון סעזאן 1930
ס'ווערט דעמאנסטרירט א גרויסער פילם, וואס האט פעראורזאכט די אינטערעסע פון א שכנית'דיגער מלוכה אין ווארשא א. ו.:

„אונטער'ן צייכען פון שאנדע"

(ערוואכונג)

אין די הויפט־ראלען: אין די הויפט־ראלען:

Vilma Banky, Louis Wolheim, Walter Byron

אייגענטום פון „Estefilm", פראדוקציע „United Artists"

אויסערן פראגראם: מיין אויטא קאמעדיע — אין די הויפטראלען: — — WŁ. WALTER i JEŻ. KOBUSZ

אנהויב שבת און זונטאג 12 ביי־טאג. אין געוו. טעג 4.30, 6, 8 און 10 אוונט.
פרייזען פון די פלעצער פון 12—3 נאכמ. צו 1 זל.

דריי דיכטער־געסט

מאלאדאווסקא, מאנגער, קירמאן

דריי געסט — דריי יונגע יודישע דיכטער האבען מיר איצט צוגאסט אין אונזער שטאט.

די איינע, קאדיע מאלאדאווסקא איז א דיכטערין, וואס איז שוין גוט בעקאנט דעם יודישען פאעזיע־לייענער מיט איהרע וועהטאגליך־אויסגעצערטעלטע ווארימע לידער, וועלכע האבען אין זיך א בעזונדערען חן פון ווייבליכען וועלט־עמפינדונג און א ספעציעלען פרויענהאפטען, שטילען הומאר.

דער צווייטער גאסט — איציק מאנגער, א דיכטער פון א זעהר טיפען אינערליכען טעמפעראמענט: א יחיד במינו איז זיין קלארער, כמעט דורכזיכטיגער באלאדען־פארם, וואס פעראייניגט אין זיך אויף א מערקווירדיגען אופן די עלעמענטען פון ראמאנטישער יודישער פאלקסטימליכקייט און מאדערנער וועלטליכקייט. זיין ליד איז קלאנגליד — עסענץ פון געזאנג; אפטיש — טעאטער־וויזיע.

דער דריטער גאסט — איז דער דיכטער יוסף קירמאן.

ראכט זיך, דער איינציגער דערוויל, פון די פאר יונגע יודישע ליריקער, וואס איז אריינגעוואקסען אין דעם שלאנקען יונגען בוים פון דער יודישער ליריק אין פוילען. צארט און גלייכצייטיג ואכליך אין זיין ראמאנטישע אימפרעסיע, אויפריכטיג און קלאר אין זיין אויסדרוק.

*

ביי אלע דריי וועלען פאר דעם ליבהאבער פון יודישען דיכטער־ווארט און פאר גלויביגען אין א יודיש קולטור־לעבען אויפטרעטען צוויי מאל מיט זייערע ווערק:

היינט אין אווענד — אין דער „קולטור־ליגע", און מארגען אינדערפריה אין דעם טעאטער „ארט".

ווינטער־שטיצע פאר אר־בייטסלאזע

היינט, פרייטאג, דעם 3. יאנואר פון 9 ביז 11 די ארבייטסלאזע, וועלכע זענען רעגיסטרירט אין דער ערשטער אפטיילונג פון מלוכה'שען ארבייטס־פערמיטלונגס־אמט מיט די פאמיליען נעמען אויף די אותיות:

K L Ł M N O

און פון 12 ביז 2 בייטאג די פעררעגיסטרירטע אין דער צווייטער אפטיילונג אויף די זעלבע אותיות.

שבת, דעם 4. יאנואר פון 9 ביז 11, די רעגיסטרירטע אין דער ערשטער אפטיילונג פון מלוכה'שען ארבייטס פערמיטלונגס־אמט מיט די פאמיליען נעמען אויף די אותיות:

P R S T U W Z

פון 12 ביז 2 — די פעררעגיסטרירטע אין דער צווייטער אפטיילונג אויף די זעלבע ליטערעס.

די ארבייטסלאזע מוזען ביי זיך האבען א פערזענליכען דאקומענט, אדער א צייגניש פון אידענטישקייט און א לעגיטימאציע פון מלוכה'שען פערמיטלונגס־אמט.

ניי־יאהר־וואונשען פון האנדווערקער

(—) מיטוואך זענען זיך אין דער היגער האנדווערקער־קאמער צוזאמענגעקומען די פערטרעטער פון אלע היגע צעכען און האנדווערקער־אינסטיטוציעס פוילישע און יודישע. די האנדווערקער־פערטרעטער האבען איבערגעגעבען זייערע וואונשען צוליב'ן ניי־יאהר דעם פרעזידענט פון דער האנדווערקער־קאמער ה' שוואנקאווסקי.

בכלל האט געהערשט בעת דער אויפנאהמע זעהר א מונטערע און גוטהארציגע שטימונג.

*

א דעלעגאציע פון צעכען־פערבאנד אין די פערזאנען פון ה"ה מ. פאזנאנסקי, גאלאכען, בארמאן און גלאטמאן האט זיך פארגעשטעלט פאר'ן וואיעוואדע און איהם איבערגעגעבען זייערע וואונשען אין צוזאמענהאנג מיט'ן ניי־יאהר.

אפטייקען

[illegible]

(2) היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: מ. ליפיעץ, פיעטריקאווער 193; מ. מילער, פיעטריקאווער 46; ו. גראשקאווסקי, קאנסטאנטינער 53; פערעלמאן, ציגעל־גאס 69; ר. ניעוויאראווסקי, אלעקסאנדראווסקא 37; ז. יאנקעלעוויטש, אלט־שטאט 9.

בעפרייט א יודישען בייגעל-פערקויפער

וועלכער איז געווען בעשולדיגט אין שטעלען א ווידערשטאנד דער פאליציי

דעם 18. יולי ארום 9 א זייגער אין אווענד האט זיך פון רעדאקציע „נ. פאלקסבלאט" אנגעקלונגען אין דער קהלה-פערוואלטונג צום פרעזעס מינצבערג און איהם געבעטען צו אינטערווענירען אין 3. פאליצי קאמיסאריאט, וואו ס'זאל זיין ארעסטירט און צושלאגען געווארען א יוד. פרעזעס מינצבערג האט זיך באלד פערשטענדיגט מיט דער פאליציי-קאמאנדא און האט מיטגעטיילט וועגען דעם ענין. דארט האט מען פרעזעס מינצבערג צוגעזאגט באלד אויסצופארשען דעם ענין, און אין א קורצער צייט ארום האט מען איהם אינפארמירט, אז די זאך שטעלט זיך גאר נישט אזוי טראגיש, און אז בסך הכל איז דערט ארעסטירט געווארען א יוד פאר שטעלען א ווידערשטאנד דער פאליציי.

פרעזעס מינצבערג האט דאן געבעטען מ'זאל איהם ערלויבען צו בעזוכען אין פאליציי-קאמיסאריאט דעם ארעסטירטען און דארט פעסטשטעלען דעם ואך-פערלויף. בעקומענדיג די ערלויבניש פון פאליציי קאמענדאטור איז פרעזעס מינצבערג אהין באלד אראפגעפאהרען, האט זיך געזעהען מיט'ן ארעסטירטען און סוף כל סוף איז פעסטגעשטעלט געווארען א פראטאקאל געגען שמיאל אמועל פאר „שטעלען א ווידערשטאנד דער פאליציי".

געכטען איז דער פראצעס פארגעקומען אין היגען געריכט. אלס עדות זענען אויפגעטראטען א ריי פאליציאנטען, עטליכע יודען, וואס זענען אנוועזענד געווען ביי דעם געשעהעניש און פרעזעס מינצבערג. פון די עדות-ערקלערונגען מצד דער פאליציי האט זיך דער ענין פארגעשטעלט אויף פאלגענדען אופן: אויף לא עמניצקא 4 ביי דער אויטאסטאציע האט שמואל אמועל 38 י. א.ט פערקויפט בייגעל און וואורשטלעך. דער דיזשורנער פאליציאנט האט איהם אויפגעפארערט אוועקצוגעהן און נישט שמוצען דעם פערקעהר, ער האט זיך אבער נישט געפאלגט, דאן האט איהם דער פאליציאנט ארעסטירט און אפגעפיהרט אין 3. פאליציי קאמיסאריאט. אויפ'ן וועג האט א המון, יודען בעלאגערט דעם פאליציאנט און געוואלט אפש.אגען דעם ארעסטירטען. ביים קאמיסאריאט האט מען דעם המון געטאכט אנ'אוואנטורע מ'וואט איהם צוגער בער-צוטריבען. אין קארידאר האט דער ארעסטירטער רגהינט און ארייגעשעצט אין ארעסט.

דאנגען האט פרעזעס מינצבערג ערקלערט, אז ווען ער איז געקומען אין קאמיסאריאט האט ער געטראפען דעם ארעסטירטען ליגען א צובייל. אין פאליציי האט מען דעם פרעזעס מינצבערג ערקלערט, אז די ארויסגערופענע פאטאטאטיע האט אמולע'ן ערטיילט הילף, קיין אברוקציע האט דער ראקטאר נישט צוזאמענגעשטעלט, נאר ער האט געזאגט דעם דיזשורנעם פאליציאנט, אז מיט אמולען האט פאסירט א נערווען-אטאק, בעת וועלכען ער האט זיך צוקלאפט.

געגען אמולען איז דאך צוזאמענגעשטעלט געווארען א פראטאקאל פאר שטעלען א ווידער-שטאנד דער פאליציי.

נאכ'ן אויסהערען די עדות האט ריכטער קאנאווסקי שמיאל אמולען בעפרייט פון יעדער שטראף.

נישט געלונגענע פראבע

ארורכצופיהרען א קאמוניסטישען מיטינג

זייט די לעצטע עטליכע טעג האבען אונבעקאנטע פערזאנען געטיילט צווישען די ארבייטער אין די פאבריקען בעקאנטמאכונגען וועגען א מיטינג, וועלכען עס ארדנען אין די קאמוניסטען דעם 2. יאנואר אויף האלערם פלאץ.

נעכטען אינדערפריה האט זיך אויף האלערס פלאץ אנגעהויבען צו זאמלען א גרויסער עולם מענשען. וועלכע האבען געווארט אויף דעם מיטינג. ארום 12 א זייגער זענען אויפ'ן פלאץ אנגעקומען די קאמוניסטישע דעפוטאטען ראשיאק און ביערשאלסקי וועלכע זענען ערשיענען אין דעם פאליציי אפטיילונג פון פאליציי און אויפגעפאדערט, אז דער עולם זאל זיך צוגעהן, ווען מען האט נישט געפאלגט, האבען די פאליציאנטען דעם עולם צו-טריבען. די מענשען האבען אנגעהויבען דורך די זייטיגע געסלעך זיך צו זאמלען אויף רוג קאנסטאנטינער און לעשנא פאר די קאזארמעס פון דעם 28. פולק, וואו די איבערגעמאנטע דעפוטאטען האבען ווידער געפרובט דעם מיטינג צו עפענען. די פאליציי האט אבער אויך דא געווארט און דעם עולם צוטריבען. נאך עטליכע מאל האט דער עולם געפרובט זיך צו פערזאמלען און אפילו זיך צוריקקעהרען אויף האלער-פלאץ.

ארום 1 א זייגער האבען די דעפוטאטען געזעהן אז זיי קענען דעם מיטינג נישט ארורכפיהרען האבען געמאכט דעם לעצטען פרוב: בראש פון אנ'עטליך-טויזענד-קעפיגע-מענשען-מאסע האבען זיי זיך גע-לאזט געהן צום פרייהייט-פלאץ, כדי דארט פארן בנין פון מאגיסטראט צו עפענען דעם מיטינג, אויף דעם פרייהייטס-פלאץ האט אבער דעם עולם בע-געגענט א שטארק-קאררינירטער פאליציי-אפטיי-לונג, אויך פון הינטען, דעם וועג אויף צוריק האט געשלאסען א שטארקע פאליציי אפטיילונג. דער עולם איז צוטריבען געווארען. דערביי זענען אייניגע פערזאן ארעסטירט געווארען.

ארום באנדיטען-אנפאל איז כאיני

(2) אין נעכטיגען נומער פון אונזער צייטונג האבען מיר געמאלדען וועגען א באנדיטען-אנפאל אין כאיני אויף טרעמבאצקא נאס אויף א געוויסען לאנגע, ביי וועלכען מען האט צוגערויבט 20 זלאטעס און מען האט איהם שווער פערוואונדעט מיט א רעוואלווער שאס. מיר האבען אויך מיטגעטיילט, אז בעת אנ'אבלאווע האט דער פאליציי זיך איינגעגעבען צו פערהאלטען דריי אנפאלער: פראנציזשעק, היע-ראנים און ראמאן וועגרלינסקי, פרינציפאלנע נאס 9 וועלכע האבען אין פאליציי-אמט געמאלדען, אז לאנגען האט געשאסען אינגאצי בארטאסקי, זייער קאלעגע פון פרינציפאלנא 9) און יאן מאנעטא, פון דעמואלט צו הויז. דאס אינטערעסאנטסטע דערביי איז אבער, אז אלע ארעסטירטע האבען געלייקענט אז לאנגע איז זייער בעקאנטער און זיי האבען איהם אונטערגעשאסען בעת א געשלעג.

די פאליציי האט דורכגעפיהרט א קאנפראנ-טאציע, און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די אנפאלער זענען ווירקליך לאנגעס בעקאנטע, זיי האבען איהם טאקע אונטערגעשאסען בעת א גע-שלעג, קיין געלד האבען זיי ביי איהם נישט צוגע-רויבט, די 20 זלאטעס האט לאנגע אליין פערטרונקען א. ר. גל.

אויפ'ן גרונד פון די ראזינע ערקלערונגען ווערען די ארעסטירטע וועגרלינסקי'ס בעפרייט, בארקאווסקי'ן און מאנעטא'ן האט מען נאך נישט געפונען. דער פערוואונדעטער לאנגע, וועלכער געפונט זיך איצט אין שפיטאל אויף קוראציע, וועט צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט פאר ארייג-פיהרען אין א טעות די פאליציי.

פאטענטען

ווערען וועניגער אויסגעקויפט

(*) ווי מיר דערוויסען זיך פון דער פינאנץ-קאמער זענען אויף היי-יאהר ביז איצט אויסגע-קויפט געווארען אנ'ערך 60 פראצ. פון דער פא-ריאהריגער צאהל פאטענטען. אזוי ווי געוועהנ-ליך ווערט א געוויסע צאהל פאטענטען אויסגע-קויפט מיט א פערשפעטיגונג דארף מען רעכנען, אז היי יאהר וועלען אויסגעקויפט ווערען נאך א ערך 20 פראצ. ד. ה. צוזאמען וועלען אויסגע-קויפט ווערען ביז 70 פראצ. פאטענטען פון דער פאריאהריגער צאהל.

פון ציוניסטישען פאלקס-אוניווערזיטעט

מארגען מוצאי שבת 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער פאלקס-אוניווער-זיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צע-גלניאנא 4) א פארלעזונג אין דער העברעאישער שפראך איבער די יודען אין פוילען (4-טער רע-פעראט) פרעלעגענט: ד"ר פ. פרידמאן. דער איינ-גאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

בעריכט-מיטינג פון דער בונדי-שער פראקציע אין שטאט-ראט

מארגען שבת 10 פריה קומט פאר אין זאל פון קינא „פלארא" א בעריכט מיטינג פון דער בונ-דישער שטאט-ראט-פראקציע די פילעטען וואס זע-נען פערקויפט געווארען יענע וואך — זענען גילטיק. צווישען אנדערע וועט אויך ארויסטרעטען דער לאזי-ניק פון שטייער אפטיילונג קוק.

דער מאסקען-באל פון „רויטען קרייץ"

מארגען קומט פאר אין פילהארמאניע דער מאסקען-באל פון „רויטען-קרייץ". אויפ'ן מאסקען-באל וועלען זיין זעהר פיל אטראקציעס. ס'ווערט איינגעארדענט א בילינער בופעט, א הייסע קיך אהן קויפס-צוואנג.

טראגעדיע פון אנ'ארבייטסלאזען

ער וויל דער'הרג'ענען זיין ווייב, און הרג'עט זיך

(–) אויף וועגענער 6, וואוינט דאס פאר-פאלק קוויאטקאווסקי.

קוויאטקאווסקי איזלעצטענס געווען ארבייטס-לאז און דעריבער האט אין שטוב קיין שלום בית נישט געהערשט. מיטוואך איז דאס פארפאלק גע-ווען צו גאסט ביי דער פרוי'ס עלטערן. די פרוי מיט די קינדער זענען אוועק א היים פריהער און זיך געלעגט שלאפען.

דער מאן איז געקומען א היים א שכורער, ארויסגענומען א קיך מעסער, צוגעגאנגען צו דער שלאפענדער פרוי און זיך פארמאסטען מיט'ן מע-סער, דערוויל האט זי זיך אויפגעכאפט און איז אנטלאפען. דער מעסער האט געטראפען די וואנט.

מאריאנא האט געכאפט דאס קינד אויפ'ן האנט און איז מיט איהם ארויסגעלאפען א נאקעטע אין קארידאר און אויפגעהויבען א טומעל. קיינער פון די שכנים איז אבער נישט ארויסגעגאנגען, ווייל זיי האבען פשוט מורא געהאט פאר קוויאט-קאווסקי'ן. דערוויל האט די פרוי דערהערט קרעכצען. ווען זי איז אריין אין דער וואוינונג, האט זי געטראפען דעם מאן ליגען אין א קאלו-זשע בלוט מיט אנ'איבערגעשניטענעם האלז און מיט איבערגעשניטענע אדערן אויף די הענט.

די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט הילף.

די חנוכה-פייערונג פאר קינדער אין „בית-לחם"

אין לאקאל פון „בית לחם" אויף מסכארניע 70 איז נעכטען, אין אווענד פארגעקומען א חנוכה-פייערונג, וועלכע דער פעראיין האט איינגעארדענט פאר די קינדער פון דער ווארים-היים, וואס עקזיסטירט ביים „בית לחם".

צו דער פייערונג איז געקומען די גאנצע פער-וואלטונג פון פעראיין מיט'ן פרעזעס ה' ריד פוקס בראש, פיל מיטגלידער פון בית לחם, די עלטערען פון די קינדער, אייגעלאדענע געסט, נ.א. און די קינדער נאטירליך.

די פייערונג האט זיך אנגעהויבען מיט ליכטעל-צינדען, וואס עס האט אויסגעפיהרט דער שילער פון דער פאלקסשול פאלודניאווע 40 אפרים סטרי-קאווסקי דאן האט וויצע פרעזעס ה' פאשניק גע-האלטען א לענגערע רעדע וועגען דער ענטוויקלונג און בעדייטונג פון דער ווארים-היים פאר די קינדער.

נאכדעם האט גערעדט וועגען חנוכה און די חשמונאים דער וויצע-פרעזעס פון נותן לחם, ה' מ. פאשאניק.

דאן איז פארגעקומען א קינדער-פארשטעלונג וועלכע איז בעשטאנען פון רעקלאמאציעס, געזאנג, טענץ און סצענקעס.

נאך דער פארשטעלונג האט מען די קינ-דער מכבד געווען מיט א שעהנעם טאלצייט און זיי-סינקייטען, אזוי אז סיי די קליינע, סיי די גרויסע אויף זייער גוט און לוסטיג משמח געווען.

מיר האלטען, אז מיר וואלטען געזינדיגט נישט גע-דענקענדיג צום בית לחם, ווען מיר וואלטען נישט אנגעוויזען אויך אויף א ניגע פעהלערען ביים איינ-ארדנען די פייערונג, ערשטענס, איז אין לאקאל געווען צו ענג און דעריבער דושנע, די קינדער זענען ווי פאר דער קינדער-אודיטאריע, וואס האט זיי געמוזט אויסהערען, געווען צו לאנג. די קינדער האבען געמוזט צו לאנג און גאר נישט בעקומענע בערינגונגען, ווארטען אויף די טיילען פון פראגראם, וועלכע האבען זיי אייגענטליך אינטערעסירט. מיר ערקלערען עס דערמיט, וואס ביים איינארדנען דעם אווענד האבען די לייטערס פון „בית לחם" נישט געהאט די נויטיגע אנווייזונגען מצד פעדאגאגישע קרעפטען, וועלכע זענען בעהאווענט אין אומגעהן מיט קינדער. ס'איז צו האפען, אז ביי א צווייטער געלעגענהייט, וועט „בית לחם" נעהמען אין אכט די בעקומענע ערפאהרונג און וועט אויסמיידען די אנגעוויזענע פעהלערען.

צו די העברעאישע לעהרער און מלמדים אין לאדז

שוין צעהנדליגער יאהרען, ווי די יודישע לעה-רער און מלמדים אין אונזער שטאט ווערען אויס-געגויצט דורך די אייגענטימער פון די חדרים און העברעאישע שולען; שוין צעהנדליגער יאהרען, ווי וואנדערען פון איין חדר אין אנדערען און פערקויפען זייער הארץ און לונגען פאר גראשענס, נישט פערמאגענדיג אפילו די עלעמענטארע רעכט, וואס א מיטגליד פון א פאך-פעראיין האט, צו קעמפען געגען די נויטען און האבען א האר-פענונג אויף א בעסערען מארגען, פערהאן מלמדים אין לאדז, וואס קנעלען אפ אין חדר פון פריה ביז שפעט אווענט, פאר א שכר פון 15 אדער 20 זל. א וואך, און מיט די גראשענס מוזען זיי אויס-האלטען, אדער, בעסער געזאגט, טמיט'ען ווייב און קינדער ביים היינטיגען יקרות.

צי האט דען נישט א שקלאף אין די אמאליגע אלטע צייטען פיל בעסער מפרנס געווען זיין ווייב און קינד, ווי היינט, א בן-תורה, וואס דער ביטערער גורל האט איהם געמאכט פאר א מלמד אדער העב-רעאישען לעהרער?

טרויעריגער איז אבער נאך, ווען מען דער-מאהנט זיך, אז די אמת'ע שולד פון אונטערגעגליי-כען מצב טראגט די לעהרער אליין, נישט האבענ-דיג נאך ביז דעם היינטיגען טאג א לעהרער- און מלמדים-פעראיין, וואס וואלט פיל געקענט מיט-העלפען אין קאמף פאר דער עקזיסטענץ.

מיר פארערען דעריבער אויף, די מלמדים און העברעאישע לעהרער זיך צו ארגאניזירען.

דער צייטווייליגער ארגאניזיר-קאמיטעט.

(עס פאלגען עטליכע אונטערשריפטען).

אין „ארט"

ערפאלגרייכע פארשטעלונגען

דער ערשטער פראגראם א. נ. „קוים מיט צרות" האט, ווי מען זאגט „אנגעריסען".

די פערגאנגענע וואך האט אין נייעם „ארט" געהערשט א לעבעדיגקייט און געמיטליכע פריילעכ-קייט: משמעות עולם האט זיך דערקענט אויף דעם נייעם אנסאמבל, וואס איז, אויסצואגען, א וועל-טער-צוגעקליבענער — איינס אין איינס.

אויך דער קינסטלערישער מאטעריאל, די מו-זיק, די דעקאראציעס און קאסטיומען זענען זעהר רייכע און גערטענע, און דעריבער איז קיין וואונ-דער נישט, אז נומער נאך נומער ווערט אויפגע-נומען מיט הייסע אפלאדיסמענטען.

היינט און מארגען שבת נאכמיטאג ווערט גע-שפילט דער „קוים מיט צרות".

שבת אין אווענד — דער שטארק-אויסגע-נומענער נעבישטער קילוועסטער-פראגראם.

מעלדונגען

פון דעם יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט אין לאדז

די צוגרייטונג פון יונגען דור צום לעבען אין דער געזעלשאפט

שבת דעם 4 יאנואר האלב 9 אווענד קומט פאר א רעפעראט א.ד.ט. די צוגרייטונג פונ'ם יונגען דור צום לעבען אין דער געזעלשאפט. אלס רעפערענט טרעט ארויס דירעקטאר שאול ריגער.

זונטאג דעם 5 יאנואר האלב 9 אווענד א רעפעראט א.ד.ט. 100 יאהר יודישע קונסט. רע-פערענט פראפעסאר חיים כהנא. די רעפעראטען קומען פאר אין זאל פון „התאחדות" שענקיעווי-טשא 5—3.

בעזה"י

אגודת לומדי שעורי ערב באולם „נושאי המטה" פל. וואלנאשצי 3

מוצש"ק פ. מקץ פינקטליך 7,30 וועט דער ג' אנרזשיעוער רב הרהג ר' משה יהודה קיר-שענבוים שליט"א האלטען א פארטראג א.ד.ט. „דער כח הקיום פון יודישען פאלק". איינגאנג פריי.

געגען הארטלייביגקייט און העמארידען

מאגען אין דארם-שטערונגען, ריקען און קרייץ - שמערצען, איז דאס ביטער - וואסער Franciszka Józefa א הערליך מיטעל.

ערצטליכע פרובען ביי קראנקע אונטערלייבס-ארגאנען האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס נאטירלי-כע ביטער-וואסער Franciszka Józefa איז שטענדיג א ווירקזאם מיטעל.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדען.

Dr. JACÓB EYCHNER

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

אל. 1. מאי 16, טעל. 111-24

נעמט אן פון 7—8 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 8—4.

די גרעסטע דאן־זשואנעס

(ענדע פון דער 7. זייט).

[illegible] קאזאנאווא, ער איז אויסגעזען אומעטום, וואו די וועלט האט נאר אנ׳עק, און אומעטום, וואו ער איז נאר געווען, האט ער געפיהרט ליבעס מיט פרויען פון פערשידענעם שטאנד און פערשידענעם עלטער.

איז דאך דער שכל מחייב, אז א מאן, וואס איז אזוי פערקאכט אין ליבעס, דארף זיין א גרויסער ליבהאבער פון פרויען און ער דארף זיי הויך שעצען.

אבער ווער ווייסט נישט, אז קאזאנאווא האט וועגען פרויען געהאט זעהר נישט קיין געהויבענע מיינונג!

ווער ווייסט נישט, אז ער האט אויף זיי אלעמען געקוקט פון אויבען אראפ און זיך באצויגען צו זיי ווי צו מענשען פון א נידעריגען שטאנד!

אין זיינע מעמוארען מאכט ער חוזק פון זיי. ער רעדט דארטען וועגען זיי מיט בטול.

א קאוואליער איז ער טאקע געווען א גאלאנטער, און דער געזעלשאפט פון א דאמע האט ער זיך טאקע געהאלטען זעהר מאנירליך; און ווען אימיצער וואלט געפרובט אנריהרען דעם כבוד פון זיין דאמע, וואלט ער זיך גלייך געכאפט פאר דער שווערד און וואלט זיין לעבען איינגעשטעלט.

ביי זיך אין הארצען אבער האט ער אלע פרויען פיינד געהאט.

און זיין מיינונג איז געווען, אז פרויען זענען נאריש, קליינליך, און אז מעהר ווי געשלעכטליכען רייץ פערמאגען זיי נישט...

אויך דער רוסישער דיכטער פושקין איז אין דעם פרט קיין אויסנאהם נישט געווען.

בעקאנט אלס דאן־זשואן, האט ער פונדעסטוועגען נישט ליב געהאט קיין פרויען.

און וואס ער האט וועגען זיי נישט געזאגט! אליין א גרויסער ליבהאבער פון דער רוסישער שפראך און רוסישען פאלקס־ליד, האט ער זיך אויסגעדריקט, אז ווען ער הערט ווי א רוסישע דאמע זינגט א רוסיש פאלקס־ליד, גרייצט איהם אין די אויערען, און ער קען דאס נישט אריבערטראגען...

ער האט אויך געזאגט, אז פרויען מאכען קאליע אלעס, צו וואס זיי נעהמען זיך נאר. זיי מאכען אפילו קאליע די רוסישע שפראך, ווען זיי נעהמען זי אין מויל אריין.

לויט פושקינ׳ס מיינונג האט א פרוי נישט קיין חוש פאר שעהנקייט, און זי האט אויך נישט קיין אויער פאר מוזיק. אלעס רעדט זי איבער און ס׳קומט ביי איהר ארויס נישט דאס, וואס ס׳וואלט געדארפט זיין...

היינט פושקינ׳ס סאטירישע לידער וועגען די פרויען, מיט וועלכע ער האט ליבעס געפיהרט! נעהמט פאר א ביישפיל זיין ליד „צו אגלאיא׳ן“.

אין יעדער שורה, אין יעדען ווארט פיהלט זיך דארטען חוזק, און נישט נאר אויפ׳ן חשבון פון אגלאיאן, נאר אויפ׳ן חשבון פון די אלע אגלאיעס און קאטערינעס און מאטילדעס און כאפיעס און מאריעס און ווערעס, וועלכע זענען שטענדיג „ראמאנטיש געניינט“ און רעדען וועגען „ליבע“ און „הימלישען פערגעניגען“.

און פושקין האט געהאט א תופש ביסעל ערפאהרונג אין ליבע.

לויט דער מיינונג פון פיאטר גובער, וועלכער איז בעקאנט אלס א פושקין־פארשער, האט דער גרויסער רוסישער דיכטער אין זיין לעבען געפיהרט ליבעס מיט הונדערט און צוויי און דרייסיג פרויען. פושקין אליין האט איינמאל אויף א צעטעל געפרובט פערשרייבען די נעמען פון די אלע פרויען, מיט וועלכע ער האט ליבעס געפיהרט, האט ער פערשריבען עטליכע און צוואנציג נעמען און עס איז איהם נמאס געווארען. אבער פאר איינעם פון זיינע פריינד האט ער זיך איינמאל בעריהמט, אז ביז דער חתונה מיט דער שעהנער נאטאליע גאנטשאראווא האט ער געהאט הונדערט מיט צוויי און דרייסיג ראמאנען.

נו, אזא מאן האט דאך אוודאי געדארפט זיין איינער פון די, וואס זענען בעגייסטערט פאר פרויען, איינער פון די, וואס שעצען הויך פרויען און האבען א גוטע מיינונג וועגען זיי.

פושקין איז דאס אבער נישט געווען. פערקעהרט, ער האט אין גרונד גענומען פיינד געהאט פרויען.

כאטשע אוועקגעגעבען זיין לעבען פאר א פרוי, געפאלען אין א דועל, בעשיצענדיג דעם כבוד פון א פרוי — וואס ס׳איז געוועהנליך זעהר א גאלאנטער זשעסט פון א גאלאנטען קאוואליער, וועלכער איז בעקאנט אלס א דאן־זשואן. אבער דאס נעהמט פונדעסטוועגען נישט אוועק דעם פאקט, אז דער גרויסער רוסישער דיכטער, דער גרויסער ליבהאבער, האט פיינד געהאט פרויען און געקוקט אויף זיי פון אויבען אראפ.

פאר קיין גלייכע מענשען האט ער זיי נישט געהאלטען.

אויך דער גרויסער דיכטער היינריך היינע האט אין זיין לעבען א סך ליבעס געפיהרט. אבער קיין גאר געהויבענע מיינונג וועגען פרויען האט ער נישט געהאט, און ביי א סך געלעגענהייטען האט ער פון זיי חוזק געמאכט.

און נישט נאר צווישען שרייבער און דיכטער, וועלכע האבען געפיהרט א סך ליבעס אין זייער לעבען, געפינט מען אזעלכע, וואס האבען אין דער אמת׳ן נאר פיינד געהאט פרויען. אויך צווישען פאליטיקער און קריגס־פיהרער געפינט מען זיי.

דער בעסטער ביישפיל אין דעם פרט איז נאפאלעאן דער ערשטער.

ער האט אין זיין לעבען א היבש ביסעל ראמאנען געהאט, און דווקא שוין נאכדעם, ווי ער איז געווען פערהייראט; די מעהרסטע פרויען, מיט וועלכע ער האט ליבעס געפיהרט, זענען געווען זעהר אינטערעסאנטע און זעהר פיין ערצויגענע. אבער עס איז פונדעסטוועגען א בעקאנטער פאקט אין דער געשיכטע, אז נאפאלעאן האט וועגען פרויען געהאט זעהר נישט קיין געהויבענע מיינונג, און ער האט קיינמאל קיין איינע פון זיי נישט צוגעלאזען צו זיין פאליטישער טעטיגקייט.

ער איז געווען איבערצייגט, אז א הערשער, וואס לאזט זיך בעאיינפלוסען פון א פרוי און פערלאזט זיך אויף איהר, מוז כל סוף פערלירען נישט נאר דעם טראן, נאר אויך דעם קאפ...

און ער האט זיכער געהאט א גרונד צו האבען אזא איבערצייגונג, ווייל די געשיכטע פון די קייזערליכע הויפען אין פראנקרייך האט געהאט אזעלכע ביישפילען...

אט אזוי קען מען אויסרעכענען א גאנץ היבש צעטעל פון בעריהמטע פערזענליכקייטען, וועלכע האבען אין זייער לעבען געפיהרט זעהר א סך ליבעס מיט פרויען, און קיין איינער פון זיי האט אין גרונד גענומען קיין פרויען נישט ליב געהאט. פערקעהרט, זיי האבען גאר אין דער אמת׳ן פיינד געהאט פרויען, און זייער מיינונג וועגען פרויען

די צילען, אויפגאבען און אויפטועז

(ענדע פון דער 5. זייט).

קולטורען, ענטוויקלען די גערטנערייע, די מילך־ווירטשאפט, די בינען־צוכט א. א. וו. עטליכע טויזענד יודישע ערד־ארבייטער האבען אין משך פון די לעצטע עטליכע יאהר א דאנק דער הילף פון „ארט“ געהאט די מעגליכקייט איינצוקויפען לעבעדיגען און טויטען אינווענטאר פאר זייערע ווירטשאפטען און זיך אויסבויען הייזער. די אגראנאמען פון „ארט“ גיבען די יודישע לאנדווירטען אלע נויטיגע אנווייזונגען און קומען זיי תמיד צו הילף.

אין לעצטען יאהר האט זיך דער „ארט“־פערבאנד פערמאסטען גאר אויף א נייעם ארבייטס־געביט, — העלפען דער יודישער בעפעלקערונג אין רוסלאנד און אין פוילען אריבערצוגעהן פון האנדווערק אדער גאר פון אומפראדוקטיווע פראפעסיעס צו דער מיטעלער און גרויסער אינדוסטרי. אלע ווייסען, אז דאס איז אנ׳אומגעהויער שווערע און קאמפליצירטע ארבייט, אבער די ערשטע פרובען, וועלכע דער „ארט“ האט געמאכט, איבערצייגען, אז אויך אויף דעם דאזיגען געביט וועט מען זיך קאנען דערשלאגען צו גאנץ בעדייטענדיגע רעזולטאטען. אין א רייה שטעדט פון רוסלאנד און פוילען האט דער „ארט“ געעפענט א ספעציעלע לערן־ווארשטאטען און קורסען, וואס לערנען אויס דעם יודישען האנדווערקער און ארבייטער די מעכאנישע ארבייט פון פאבריק, ווייזען דעם אפגעשטאנענ׳ם יודישען בעל מלאכה נייע ארבייטס־מעטאדען, נייע מאשינען א. א. וו. אין לאדז און אין ביאליסטאק, אין אט דעם צענטער פון דער פוילישער טעקסטיל־אינדוסטרי האט דער „ארט“ געעפענט לערן־ווארשטאטען פאר אויסבילדען יודישע טעקסטיל־ארבייטער פאר דער גרויס־אינדוסטרי. די דאזיגע קורסען און לערן־ווארשטאטען האבען שוין בעוויזען ארויסצולאזען א גרעסערע צאהל יודישע קוואליפיצירטע ארבייטער, וואס זענען כמעט אלע אריינגענומען געווארען אין פערשידענע פאבריקען.

ווי גרויס איז דער ביודזשעט פונ׳ם „ארט“־פערבאנד?

ס׳איז קלאר, אז צוזאמען מיט׳ן וואוקס פון דער ארבייט פון פערבאנד האט געמוזט שטארק אויסוואקסען אויך זיין ביודזשעט. דער „ארט“־פערבאנד איז היינט צו טאג אנ׳ארגאניזאציע מיט א ביודזשעט פון אנ׳ערך 1,000,000 דאלאר א יאהר. אין די יאהרען 1920—1922 האט דער ביודזשעט פון „ארט“ בעטראפען נישט מעהר ווי 150 טויזענד דאלאר, אין 1923—1925 איז ער אויסגעוואקסען ביז אנ׳ערך 250 טויזענד דאלאר, אין 1926—1927 ביז 300 טויזענד דאל. און אין 1928/29 האט ער געהאלטען ביי 450 טויזענד דאלאר. דער אומגעהויערער שארפער עקאנאמישער קריזיס פון דער יודישער בעפעלקערונג אין די מזרח־אייראפעאישע לענדער, וואס איז ענטשטאנען פאר׳ן לעצטען יאהר האט בעוואויגען די צענטראל־פערוואלטונג מיט אמאל צו פערדאפלען דעם ביודזשעט, כדי אויף אזא אופן כאטש אין א געוויסער מאס קענען פערענטפערען די פראבלעמען וואס די יודישע עקאנאמישע ווירקליכקייט האט אויפגעשטעלט פאר׳ן „ארט“.

צוזאמענשטעלענדיג דעם נייעם פערגרעסערטען ביודזשעט האט דער „ארט“־פערבאנד לכתחילה גערעכענט, אז א בעדייטענדער טייל זיינער זאל געדעקט ווערען אין מזרח־אייראפע גופא. דערווייל זענען פארגעקומען געשעהענישען, וועלכע האבען צייטווייליג אפגעשוואכט די זאמעל־אקציעס אין אמעריקא און אין די אנדערע אויסער אייראפעאישע לענדער און אזוי ארום קען דער אנגעצייכנעטער גרויסער ביודזשעט מיט די נייע אויפגאבען און פלענער רעאליזירט ווערען ערשט דעמאלט ווען די יודישע בעפעלקערונג אין מזרח־אייראפע זאל נישט געבען אויף איהר שווערער עקאנאמישער לאגע בעווייזען די גרעסטע אקטיווקייט אין דער ריכטונג פון זעלבסט הילף און זעלבסט־בעשטייערונג.

די עקאנאמישע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין מזרח־אייראפע ווערט מיט יעדען יאהר אלץ ערגער און קריטישער. יעדעס יאהר ווערען נייע צעהנדליגער טויזענדער יודישע נפשות ארויסגעריסען פון זייערע עקאנאמישע פאזיציעס. די פראבלעמען פון יודישען ווידער־אויפבוי אין מזרח־אייראפע ווערען אלץ שווערער און פערפלאנטערטער און די אויפגאבען פון „ארט“ אלץ גרעסער און פעראנטווארטליכער. פאר׳ן „ארט“ שטעהען היינט צו טאג ריזיגע אויפגאבען. נאך דער שטיצע, וואס די ברייטע יודישע מאסען וועלען געבען דעם „ארט“ וועט אפהענגען דער ערפאלג פון זיין ארבייט. און אנ׳ערפאלג פון „ארט“ בעדייט נייע האנדווערקער־שולען פאר דער יודישער יוגענד, נייע קוואליפיצירטע יודישע בעלי־מלאכות און ארבייטער, נייע טויזענדער יודישע פאמיליעס וואס זענען ארויסגעריסען געווארען פון דער געפאהר פון ווירטשאפטליכען אונטערגאנג, טויזענדער דעקלאסירטע פאמיליעס בעזארגטע מיט מאשינען און רויה שטאף.

„ארט“ מוז זיין די ארגאניזאציע פון די ברייטע יודישע מאסען, יעדע אונטערשטיצונג, וואס קומט פאר׳ן „ארט“ מצד דער יודישער בעפעלקערונג פון מזרח אייראפע ברענגט דעם „ארט“ נייע סימפאטיעס און געלד־מיטלען פון אויסלאנד.

די יודישע בעפעלקערונג פון מזרח־אייראפע מוז שטיצען דעם „ארט“ — דערמיט וועט זי בעווייזען איהר זעלבסטטעטיגקייט, איהר פעסטען ווילען צו ארבייט און ווידער־אויפבוי.

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שנעשה!
וא זאלסטו ווייטער קומען צו לויפען אין בעוו. רעכטסקאנסולענטעו־בוירא צו ה׳
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
(זשבאדניא 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאניעס, קלאוזולעס, זאבזופיעששעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אגרושאנד ראזיעממעי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
מיט אכטונג
מאנעלא, רעכטסקאנסולענט
פעטריקאווער 17.

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאל־ארצט פאר אקושעריע־און פרויען־קראנקה.
23 צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62, tel. 129 52
נעמט־אן פון 4—7 אוו., אין לעטשניצע „סאניטאס“ (צעגעלניאנא 29) פון 6 8 אווענד.

Dr. med Grzegorz Rozenberg
ספעציאל־ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא) tel. 224-44
נעהמט אן פון 11.15—12.30 און פון 6 — 8 אוו.

שאראדעס און רעטענישעס

לעזונג פון נומער 88.

באר—טעל (בארטעל).

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:
1) ש. זאמער, אלעקסאנדראווסקא 24 — 2 שט. טואלעט־זייף; 2) ה. בערגמאן, קעלבאך 12 — א פלאש קעלניש וואסער; 3) ל. טשאלעק, גראסמאן 6 — א שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 89.

די אכט חנוכה־ליכטלעך.

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:
1) ב. גאמעל, אל. 1 מאי 17 — 2 טאפעל שאקאלאד; 2) מ. סטורענבערג, פראנציסקאנער 4 — 1 שט. טואלעט־זייף; 3) פישעל לעוו, פעפער־נאס 15 — א שאכטעל פאפעטעריע.

0

לעזונג פון נומער 90.

באם־בע (באמבע).

געוואונען האבען פרייזען בעסטען ענטפער:
1) א. פאזנאנסקי, זגערושער 80 — א שאכטעל פודער; 2) ה. וויסמיל, פאנסקא 10 — א פלאש קעלניש וואסער; 3) י. יאקובאוויטש, בערעק יאסעלעוויטש 9 — א שאכטעל קרעם.

Nr. 91.

זיי קענען דאכט זיך נישט קיין נאטען
און זינגען נישט ביי קיין חונים,
און דאך משוררים זיי זענען,
דאס פיין מען איז מקבל פנים,
קולטור־ליגע און „ארט“
פאר געסט וועט האבען די געהאט.

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 91

3

פרעמיעס:
1) א פלאש קעלניש וואסער; 2) א שאכטעל פאפעטעריע; 3) 2 שט. טואלעט־זייף.

Nr. 92.

ליינט אן צום „צווייי“ א ווארט
ווערט וייך און וויים און גוט
דעם איינס עם צערטעלט, גלעט,
דער פוס אויף דעם עס טרעט...

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 92

3

פרעמיעס:
1) 2 טאפעל שאקאלאד, 2) 1 שט. טואלעט־זייף; 3) א שאכטעל פאפעטעריע.

Nr. 93.

דאס ערשטע קאן זיין אויך דער זאפט,
דאס צווייטע — מעטאל איז א שווערער,
כ׳איז בליי... און צוזאמען פערשאפט
ער דאט זיך ציוניסטען־פערעהרער...

שאראדען־ווינקעל
קופאן נומער 93

3

פרעמיעס:
1) א פלאש קעלניש וואסער, 2) א שאכטעל פודער, 3) א שאכטעל קרעם.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די געלעזטע שאראדע, בעט מען אבצוגעבען אין קאנטאר מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט“ ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

די מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי
פיהרט אויס זעמטליכע משין־רעפאראטורען, שווייסונגען, צופאסונג פון משינען־טיילען מיט גאראנטיע און :–: נעגען ביליגען פרייז :–:
J. REDER, Łódź
11 קאנסטאנטינער 11 (רוג זשבאדניא)
פריוואט־וואוינונג: גדאנסקא 20.

צאהן־ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
Zawadzka 14, tel. 108-33
נעהמט אן פון 10—2 און פון 4—7.

Dr. Z. Rakowski
[illegible]
קאנסטאנטינער 9. טעלעפאן [illegible]
[illegible]
[illegible]

Adam i Ewa

w raju nie znali jeszcze troski o bieliznę — wystarczało im kilka liści figowych. W dzisiejszych czasach jednak sprawianie, utrzymanie oraz właściwe i staranne czyszczenie zasobu bielizny przysparza każdej oszczędnej gospodyni domu wiele kłopotu. Lecz inteligentne gospodynie domu wiedzą, że normalna tkanina przetrwać może cały szereg lat, jeśli się ją czyści właściwemi środkami. Pranie bielizny zwykłem czystem mydłem, n. p. neutralnem, zawierającem glicerynę mydłem „Kołłontay" marka ochronna „pralka", okazało się najwłaściwszą metodą, jaka ludzie znają od przeszło 1000 lat, czego o praniu tak zwanymi „nowoczesnemi" środkami powiedzieć nie można. Niedrogie, dobre mydło „Kołłontay" — nadające się dzięki swej łagodności i subtelnemu aromatycznemu zapachowi także do pielęgnacji ciała, nigdy szkód spowodować nie może.

Wypróbujcie „Kołłontay'a sodę do bielenia" i proszek „Boraxil"!

Mydło **Kołłontay** — z pralką

Złotymedal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

בעקאנטמאכונג

איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז בײ מיר בעקומט מען א גרויסען אויסוואהל פון

פערשידענע קלײדער

אויף חתונות, בעלער, חופּה־קלײדער און װעלאנען אויף נײעסטע פאסאנען! קומט און איבערצײגט אײך.

אפּנוץ

מיט אכטונג פּאסטאװאלסקא
ציגעלגאס 59, פראנט, 1 שטאק

טאפּעציר־אנשטאלט און מעבעל־מאגאזין פון

Stanisław Gabała

לאדז, קארא 1 און פּיעטריקאװער 108 אין הויף

בעזיצט אויף לאגער קאמפּלעטע אײנריכטונגען שלאף־ און עס־צימער, קאבינעטען, סאלאניקעס און אײנצעלנע מעבעל. גרויסער אויסוואהל פון אטאמאנקעס, כאזעטקעס, שפּוזעלען און קלובּ־מעבעל. צוגענגליכע פּרײזען. איך גיב אויך אויף ראטעס

עלטערן!

אין מײן נאכמיטאג **חדר־שולע** װערען אנגענומען קינדער, װאס לערנען און פּאװשעכנע שולען צו לערנען חומש, רש״י, תנ״ך, משניות, גמרא, הים־פאריע, רעדען און שרײבען העברעאיש און יודישע ברית װעלבסט צוזאמענשטעלען. ס'װערען אויך אנגענומען אנפאנגער װאו ס'װערט אונטערליף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך דאװענען. א שטרענג־רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פּרײזען.

אײנשרײבען טעגליך 4 ביז 7 אװענד.

יחיאל דוד ראזענפעלד
פּלאץ װאלנאשטשי (נײע שטאט) 6
קוער אפּיצינע, רעכטס, 2. שט.

Dr. med. M. Lerner

ספּעציאליסט פאר קינדער־קראנקהײטען

צוריקגעקערט

ZACHODNIA 64, tel. 113-09

נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג. 13224

א שטוב מיט א קוך

רוג פּולנאצנא און רוג װסכאדניא איז איבערצוגעבען. צו ערפאהרען אין אדמינ. פון דער צײטונג. מעקלערס געװאונשען.

בוכהאלטעריע

װי אויך מאשין־שרײבען און רעכנען לערן איך אויס גרינדליך פאר 30 זל. בלויז מאשין־שרײבען 10 זל. ציגעלנ. 55 (פריהער זאחאדניא 44) רעכטע אפּיציגע ח. 15 ערשטער אײנגאנג. בעמערקונג: מיר ערטײלען אויך קארעספּאנדענץ, האנדעלס־ארומטעטיק און סטענאגראפיע

לעטשניצע און דענטיסטישער קאבינעט
ספּעציאליסטען פון דאקטוירים

פּעטריקאװער 11, טעלעפאן 37-63

קבלן פון 9 פריה ביז 7 אװענד.

ד״ר [illegible]	9½—5½
ד״ר [illegible]	11-6
ד״ר [illegible]	5—10
ד״ר [illegible]	9½—12½
ד״ר [illegible]	3—1
ד״ר [illegible]	9½—10½
ד״ר [illegible]	3—5
ד״ר [illegible]	9½—5½

[illegible]

אימפּונגען נעגען שקארלאטין.

בײ דער לעטשניצע איז געעפנט געװארען א רענטגען־אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי [illegible]	6—3 1—10

[illegible]

די לעטשניצע איז אויך אפען [illegible]

לעטשניצע פון דאקטוירים ספּעציאליסטען
און ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט

פּיעטרקאװסקא 17 טעל. 16-33.

ד״ר [illegible]	11—12 5—6, 7—8
ד״ר [illegible]	11—12 1—2
ד״ר [illegible]	1—2, 8—9
ד״ר [illegible]	12—2
ד״ר [illegible]	12-10 4-5
ד״ר [illegible]	11½—1, 6-8
ד״ר [illegible]	4½—5½, 1—2
ד״ר [illegible]	12—1, 6½—7½
ד״ר [illegible]	12—2, 4—5
א. [illegible]	7—8
נ. ראזעס	8—9

[illegible]

בײ דער לעטשניצע איז געעפנט געװארען
א רענטגען־אינסטיטוט

[illegible]

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג און דער שבת.

ערצט.־קאסמעטיש. קאבינעט
פעל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אװענד

Dr. HELLER

ספּעציאליסט פאר הויט־ און װענערישע קראנקהײטען און מענער־שװעכע.

נאװראט 2 טעל. 79-89.

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אװענד. פאר פרויען ספּעציעל פון 4—5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרײזען.

ŚNIEGOWCE KALOSZE
GENTLEMAN
WYKWINTNE ELEGANCKIE

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.

הײנט און פאלגענדע טעג!

„אינטריגאנט"

אין דער הויפּט־ראלע:
EMIL JANNINGS

נעכסטער פּראגראם:

אויסטערלישע ליגענס פון נינא פּיעטראװנא

פערשטארקטער ארקעסטער. — פערשטארקטער ארקעסטער.

דער זאל איז גוט בעהײצט.

עלץ־װארעז

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקװעמסטע בעדינגונגען נאר בײ דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער־װערקשטעל געפינט זיך אויפ׳ן ארט.

די ארבײט װערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רעעל.

„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE BÓLE GŁOWY

Dr. med. H. KRAUSKOPF

אקושעריע און פרויען־קראנקהײטען

צעגעלניאנא 45, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אװענד.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32

[illegible]

נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 [illegible]

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראנקהײטען

פּעטריקאװער 10, טעל. 131-86

נעמט אן פון 8—9½ פריה אוןפון 3½—4½ נאכמ.

הײנט און פאלגענדע טעג! — הײנט און פאלגענדע טעג

מײדערשע טרערען...

SANDRA MILOWANOW, OLGA DAY i ANDREE ROLANE
NIKOLAJ KOLIN i NATALJA LISIENKO

גרויסע דראמע, װאס בעריהרט אלע ספערען... אין די הויפּטראלען:

נעכסטער פּראגראם: „זינד־קארוזעל", אין די הויפּטראלען

Kino Spółdzielnia
Sienkiewicza 40.

אנהויב אין געװ. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו״ט 12 בײטאג לעצט. סעאנס 10 אװ. אויפ׳ן ערשטען סעאנס — זענען די פּרײזען פערקלענערט.

גרויסע פּרעמיערע! הײנט און פאלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע

אונטערװאסער־שיף S 44

Jack Holt i Dorota Revire

מעכטיגע דראמע פון מאטראסען־לעבען אויף די אונטערװאסער־שיפען, מיט

נעכסטער פּראגראם: „לעצטער ראמאנס" מיט IWAN PETROWICZ אין דער הויפּטראלע.

קינא־טעאטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26, בײם פּלאץ קאשטשעלני

ערשט. סימפאנ. ארקעסטער.

בעמ.: בעת דער פּויזע קאנצערט פון גיגאנטישע מארקאני־ראדיא.

דער זאל איז גוט בעהײצט.

בענקשאפט נאך דער גאולה

פון אומאוים'שעפליכען קוואל

פון ישראל אסמאן

כל ימיו איז דער רימינאווער געזעסען און האט געבענקט מיט כלות־הנפש נאך דער גאולה. דער צער פון גלות־השכינה האט דורכגעזאפט זיין נשמה, ער פלעגט ארומגעהן און זיפצען: וועה, וועה, שכינתא־בגלותא! ביינאכט אין זיינע חלד־יסות פלעגט ער וויינען אויף קושי־השעבוד ביז ער האט שיער זיינע אויגען אויסגעוויינט. האט מען איהם אמאל אין חלום געוויזען, דעם היכל קן־צפור. ווען ער האט געוואלט אריינגעהן אינעווייניג און זעהן משיח'ן, האט ער דערזעהן אז דער טויער איז פערשלאסען מיט א גרויסען שלאס און אויפ'ן שלאס שטעהט אויסגעקריצט דער פסוק: „כה אמר ה': מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה". האט ער זיך אויפגעכאפט און פערשטאנען, אז מיט עצבות קען מען נאך חלילה אלץ קאליע מאכען, און זיין וויינען פאלט שוין אריין אין עצבות, האט ער זיך גענומען אויף אנ'אנדער דרך. האט זיך טאקע דער צער דערהויבען צו זיין רעכטער (מדרגה), און פון איהם איז אויסגעוואקסען די אמת'ע שטורמע בענקשאפט, און ער איז געזעסען און האט געבענקט נאך ביאת־המשיח.

און די בענקשאפט איז געווען אזוי גרויס. האט נישט געזעהן און נישט געהערט ארום זיך און זי האט איהם אינגאנצען איינגעהילט און ער קיין זאך מעהר ווי די מבשרים פון דער גאולה. דאס קול פון דעם שופר־גדול האט געקלונגען אין זיינע אויערען און די טריט פון משיח'ס אייזעל האבען צו איהם געקלונגען פון דערווייטענס. אין יעדער צרה האט ער געזעהן חבלי־משיח, און ער האט זי אנגענומען פאר ליב.

בשעת דער מלחמה פון נאפאלעאן האט דער רימינאווער איהם געוואלט מאכען פאר'ן גוג־ומגוג און ברענגען די חבלי־משיח ביז'ן סוף. און ער האט שטארק מתפלל געווען, אז נאפאלעאן זאל מנצח זיין, כדי די גאולה זאל קענען קומען. און ווען מ'איז געקומען און מ'האט געזאגט צו איהם: סטייטש, רבי, יודיש בלוט וועט זיך גיסען ווי וואסער! האט ער געענטפערט:

„[illegible] ימ'ען וועגען שוין פיל געווארען, פון יודיש בלוט. וואס האט ביסלעכווייז אריינגע־טריפט און זיי: דער ים־הגדול האט שוין וויפיל מאל אויפגעציטערט פון די איינציגע טרעהרען, וואס כביכול האט אריינגעלאזט אין איהם, בעת ער האט זיך דערמאהנט אין דעם צער פון זיינע קינדער, וואס זענען אין גלות — און יודען זענען נאך אלץ נישט אויסגעלייזט געווארען! זאלען רינען די טרעהרען איינע נאך דער אנדערער אין אלע זיבען ימים און זאלען אויפציטערען און פון זייערע וואסערן זאל ווערען בלוט! זאל מען איינמאל פאר אלעמאל געהן אין יודיש בלוט ביז צום דיך, פון פריסטיק ביז רימינאוו, און זאל עס נעהמען אנ'עק, זאל שוין קומען די גאולה!"

די אנדערע צוויי צדיקי־הדור, דער קאוניצער מגיד און דער חוזה פון לובלין, האבען אבער דערויף נישט מספים געווען. זיי האבען מתפלל געווען, אז נאפאלעאן זאל פאלען אין דער מלחמה, און די פקודה זאל אפגעלייגט ווערען. דער חוזה פון לובלין איז געזעסען ביי זיין טיש מיט ברייט געעפענטע אויגען און האט געקוקט אין דער ווייט־קייט און געשווינגען א צייט. פלוצלונג האט ער פער־מאכט די אויגען און שטארק פערקנייטשט דעם שטערן, אפגעזיפצט שווער און געזאגט:

„די הייליגע חכמים האבען געטייטשט: זכו אחישנה, לא זכו בעתה. איז אויב עס איז לא זכו, אויב מיר האבען נישט גענוג זכות און המעל מ'זאל צואיילען די גאולה. סיידען דער גואל־צדק זאל דארפען געהן דורך טייכען יודיש בלוט. זאל זי קומען בעתה. ווען דער רבונו־של־עולם וועט זאגען, אז עס איז שוין צייט, אז ער אליין איז שוין גענוג געווען אין גלות. זאל בעסער משיח ווארטען און מיר זאלען שונאי ציון נישט דער־לעבען צו זעהן ווי יודיש בלוט גיסט זיך ווי וואסער!"

און באותה שעה זענען אין קאוניץ געזעסען חסידים און אנשי־מעשה אין מגיד'ס בית־המדרש און האבען גערעדט וועגען קושי־השעבוד, וועגען צרות און גזרות רעות. וועגען דער גרויסער מלחמה. מ'איז ארויפגעקומען אויף חבלי־משיח, געבראכט דעם אבקת־רוכל און אלע צרות און פורעניות, וואס ער האט דארט פאר משיח'ס צייטען: גע־פונען אפענע רמזים צו מלחמת נאפאלעאן. אנגע־וויזען, אז דאס איז ער, דער אמת'ער גוג־ומגוג. זיי זענען געזעסען שטארק פערטיפט, מיט גרויס ציטערניש און שרעק אריינגעטאן אין אבקת־רוכל, נישט געזעהן, וואס עס טוט זיך ארום זיי. פלוצ־לונג האבען זיי זיך אויפגעכאפט פון זייער פער־טיפטקייט: דער קאוניצער מגיד איז געשטאנען איבער זיי און האט געזאגט:

„יודעלעך, אויב משיח וואלט ח"ו אנדערש נישט געקאנט קומען נאר מיט'ן אבקת־רוכל, וואל־טען מיר איהם געמוזט הייסען ווייטער זיצען אין היכל קן־צפור און ווארטען! אז משיח וועט דארפען קומען וועט ער מוזען איבערלאזען דעם אבקת־רוכל, אליין קומען, אהן איהם און אהן זיינע צרות און פורעניות! דער נס איז אבער, וואס דער מלך המשיח איז דער מלך אסור־ברהטים. ער איז א סובל־חלאים, ער געהט אריין אין דעם היכלא דבני־מרעין. אין דעם היכל פון צער־און אפקומע־ניש. יעדען טאג, און ווען ער דערזעהט די בערג פון צרות און פורעניות, וואס האלטען ביי פאלען אויף יודישע קעפ, און אויף וועלכע דער אבקת־רוכל און אנדערע צדיקים זענען שוין מספים, רופט ער די צרות ופורעניות און זאגט: מיינע ברידער און פריינד, ניסט זיך בעסער אוים אויף מיין קאפ, פאלט בעסער אויף מיר און בעקליידט מיין גאנ־צען גוף, פון קאפ ביז די פיס, מיט וואונדען און וועה־טאגען, און זאל מיר זיין פאר דעם פאלק ישראל"!

און געזאגט האט ער די ווערטער ממש מיט א קול־שחל. נאר ווי ער האט אפגעזאגט איז ער ווידער, געווארען דער חלוש ווי געוועהנליך, קוים זיך דערטראגען אין זיין הדר אר"ן און ווידער זיך געלייגט אויפ'ן בעטעל אהן כוחות.

דעמאלט האט דער רימינאווער דערהערט א כרוז אין הימעל, אז דער וואס איז דעם קאוניצער מגיד'ס א בן־דור און וועט נישט זעהן זיין הייליג פנים, איז נישט זוכה צו זעהן דאס פנים פון משיח'ן. האט דער רימינאווער נישט געמאכט קיין שהיות, האט געכאפט דאס פעקעל מיט'ן שטעקעל און זיך אוועקגעלאזט קיין קאוניץ. ער האט פער־שטאנען, אז עס איז נישט פראסט און האט מורא געהאט, ער זאל חלילה נישט פערשפעטיגען. מ'־האט דא . געוואוסט, אז דער מגיד איז א גרוי־סער חלוש, רחמנא־ליצלן, און מי יודע ווי עס האלט. האבען זיך אבער געמאכט אלע מניעות אין וועג. בקיצור, דער רימינאווער האט געזעהן, אז דער שטן שטעלט זיך איהם אין וועג און לאזט איהם נישט פאהרען; שוין דריי אקסען האבען זיך צובראכען, א פערד איז געפאלען, שוין אויפ'ן דריטען וואגען און עס געהט נישט — האט ער זיך מתחבר געווען און האט גענומען געהן צופוס. אויפ'ן גאנצען וועג האט ער מתפלל גע־ווען: רבונו־של־עולם לאז מיך האבען די זכיה צו זעהן דעם קאוניצער מגיד'ס פנים, טו מיט מיר א חסד און לאמיך זוכה זיין צו זעהן דעם מלך המשיח'ס פנים! און ער איז געגאנגען מיט גרויס מסירת־נפש בייטאג ווי ביינאכט, מיט די לעצטע כוחות, זיך געשלעפט דורך שנייען און בלאטעס, זיך נישט אפגעשטעלט פאר קיין זאך און ווייטער געצויגען קיין קאוניץ. עס האט גענומען א שטיק צייט און ער האט זיך קוים דערשלעפט קיין קאו־ניץ. אנגעקומען אהין איז ער א מידער, א צובראכ־ענער פון אזא לאנגען און שווערען וועג, ער איז אבער נישט אוועק אין קיין אכסניא, נישט אראפגע־נומען דאס פעקעל פון די פלייצעס, נייערט גלייך געלאפען אין מגיד'ס בית־המדרש. דארט האט ער זיך געוואשען די הענט, און איז אריין גלייך מיט פעקעל און שטעקעל צום מגיד אין חדר. דעם מגיד'ס פנים האט ער אבער נישט געקאנט גלייך זעהן, ווייל ער איז געלעגען אין בעטעל און ארום איהם איז געשטאנען א גרויסער עולם, האט ער זיך מיט אלע כוחות אויפגעהויבען און ארויפגעכאפט אויף די אקסלען פון צוויי חסידים און געכאפט א קוק אויפ'ן מגיד. גלייך האט דער מגיד א געשריי געטאן:

„מאכט א ווארע פאר'ן רימינאווער צדיק!"

דער עולם האט זיך אפגערוקט מיט גרויס יראת־הכבוד און דער רימינאווער איז צוגעגאנגען צום בעטעל, דער מגיד האט איהם געגעבען שלום און געזאגט צו איהם:

„רימינאווער רבי, גיט א קוק, עס איז נאך נישט געקומען די צייט. מ'טאר זיך נישט איינ־שפארען! משה רבינו עליו־השלום האט געזאגט: יאבד משה ואלף כמותו, זאל משה און טויזענד אזעלכע ווי ער, פערלוירען ווערען און קיין איינ־ציגער יוד זאל נישט גע'ניזוק'ט ווערען אין דעם מינדסטען נאגעל! איהר פערשטעהט, רימינאווער, דעריבער האט ער געהייסען רעיא־מהימנא! פאר דער קלענסטער קליינגקייט — מחני נא!"

דער רימינאווער האט א קוש געגעבען אויפ'ן קאוניצער און האט דערזעהן, אז ער איז אינגאנ־צען צוגערעקט מיט וואונדען און ליגט אין איין ווייטאג, און ער האט גענומען שטארק ציטערן און ער האט געזאגט אין דער שטיל:

„הייסט עס, האב איך דאך די זכיה גע־האט, און ער אליין זאגט, אז מ'טאר נישט זיין קיין דוחק את הקץ....

דער קאוניצער מגיד האט איהם נישט גע־לאזט ווייטער רעדען און געזאגט:

„רימינאווער רבי, דער חוזה פון לובלין זאגט אויך אזוי, און מיר ווילען אייער הסכמה דערצו. ביסלעכווייז מוז עס זיין, ויום פקדי ופקדתי!"

דער רימינאווער האט זיך אונטערגעגעבען און מספים געווען און געזאגט:

„אחרי רבים להטות איז א פסוק אין דער תורה, ווער שמועסט נאך אזא רבים!"

און נאפאלעאן האט גלייך געהאט זיין מפלה. אהיימקומענדיג האט דער רימינאווער גע־זאגט:

„ווער האט זיך געקאנט ענטקעגענשטעלען, אז אליהו הנביא און משיח, ביידע, האבען גע־זאגט, אז די צייט איז נאך נישט געקומען".

שניעגאוועס, קאלאשן
די מאדערנסטע זענען אנגעקומען אין גרויסע קוואנטומס פון די פאלגענדע פאבריקען:
PEPEGE—Sp. Akc. Grudziądz
SCHWEIKERT — Łódź
TRETORN — Szwecja
KWADRAT — Ryga
צו די ביליגסטע פאר־סעזאן־פרייזען
הורט און דעטייל־לאגער
M. FANTULIS w ŁODZI
OGRODOWA 2 (róg Nowomiejskiej), Tel. 161-96

ווילכטיג פאר אינדוסטריעלער און סוחרים!
BIURO-PRAWNICZO-WINDYKACYJNE
„JUSTICE"
w Łodzi, przy ul. Piotrkowskiej 62
ערלעדיגט איינקמליך און געוויסנהאפט זעמטליכע קלאגזורעס, זאבעזפיטשעניעס, נאדזארען סאנדאטס, אופאדראשטשעס אויף גאנץ פוילען. ספעציעלע פערבינדונג מיט דאנציג, גאליציען און פאמערן. בימעס ווערען אויך געשריבען אין אלע אוישענרען, ס ארבאנע, כאנדאווע, אפעלאציעס א. ש. ו. היפאטעק־עקטען, אינטערצייזיעס און שותפות־עקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאכמענישע קרעפטען.
יורידישע עצות אומזיסט.
בעמ: פראטעסטען ווערען אינקאסירט אויף איינענע קאסטען מיט אכטונג
רעכטס־קאנסולטאנטען־ביורא
„JUSTICE"
פיעטריקאווער 62.

ס'געיעג נאך ז שאטען

7) (סענסאציאָנעלער ראמאן)

— מילא, אז אזוי, טא זאל זיין אזוי! — האט זיך אפגערופען שימאנסקי — וועט עס זיין נאך אנגענעהמער!

עס איז ווידער שטיל געווארען, און ווידער האט דאבקעוויטש א זאג געטון:

— איך היינט וועט גענוג זיין.... ס'איז שוין גענוג שפעט.... גייט אהיים און לייגט זיך שלא־פען. דאס איבעריגע וועלען מיר בעשטימען מאר־גען אינדערפריה.... איך וועל זיך בעמיהען צוצו־בעקומען נאך אינפארמאציעס וועגען ליפאווסקין... קלינגט מיר אן.... איך וועל אייך מעלדען די רעזולטאטען.... זעהר מעגליך, אז....

דניאל וואלדמאן האט ארונטערגענומען פון די אויערען די הער־רערלעך, און א־ווי'גענומען אויך דעם שליסעל פון דער מארמאר־ברעט.

די נערוועזע זייגע זענען געווען אנגעשטרענגט ביז צום אויסדערסטען און דער שטערן האט זיך בעדעקט מיט טראפענס שווייס.

— אוף! — האט ער א זופ'ן געטון, קוקענ־דיג אויפ'ן זייגער — שוין האלב דריי... מ'קאן נאך בעווייזען צו דער פריהמארגען־עקספּעדיציע פון דער פאסט.

ער האט זיך שנעל צוגעזעצט צום טיש און אויף א פאסט־קארטעל האט ער אנגעשריבען מיט געדרוקטע אותיות:

„אויב דאס לעבען איז אייך טייער,
טא גייט נישט מאנטאג ארוים פון שטוב".

ער האט דאס קארטעל אריינגעלייגט אין א קאנווערט, צוגעשטעמפעלט איהם מיט טריפוואקס און צוגעלעגט צו איהם דעם גראבען פינגער.

דערנאך איז ער, אנשרייבענדיג אויפ'ן קאנ־ווערט ליפאווסקים אדרעס, ארוים אין דרויסען און אריינגעווארפען אין ערשטען פאסט־קעסטעל דעם קאנווערט מיט'ן קארטעל, אזוי אז עס זאל צוגעשטעלט ווערען פינקוס ליפאווסקין צום פריה־שטיק.

ער האט זיך אריינגעזעצט אין א טאקסובקע און געהייסען זיך אנפיהרען אהיים אויף מארשאל־קאווסקא גאס.

די לעצטע צייט האט ער אליין זעלטענער און זעלטענער גענעכטיגט אין דער היים.

די דינערשאפט האט נישט געוואוסט אויף זיין אנקומען.

אין זיין וואוינונג איז געווען פוסט און שטיל.

ער איז פאמעליך אריין אין שלאפצימער, אויס־געטון זיך און זיך געלייגט שלאפען.

זיבען אינדערפריה האט ער זיך אויפגעוועקט פון דעם וועקזייגער — האט ער זיך שנעל אנ־געטון, און אוועקגעפאהרען אין לאבאראטאריום אויף לעשנא.

אין א קנאפער שעה שפעטער איז ער געזעסען פאר'ן מארמאר־ברעט מיט די הערלעך אויף די אויערען, אויפכאפענדיג ווידער די שעפטשערייען פון דעם שלל דראטען.

קאפיטעל דריי

די ווארענונג

פינקוס ליפאווסקי האט זיך אויפגעזעצט עסען פריהשטיק, און הינטערוויילעכץ א קוק געטון אויף די בריף, וואס זענען אנגעקומען מיט דער פריה־מארגען־פאסט.

אויף די צייטונגען זענען געלעגען עטליכע בריף.

אנב פלעגט איהם געלי אפט פארווארפען, וואס זיין געשעפטס־קארעספאנדענץ קומט מעהר־סטענטיילס אן אויפ'ן היימישען אדרעס, און נישט אויפ'ן אדרעס פון איהר פאטערס ביורא.

ער האט אפגעלייגט אין א זייט א צוויי־דריי בריף און אין איינע ווילע ארום אריינגערוקט זיי, נישט געעפענטערהייט אין בוזעם־טאש אריין.

דערנאך איז זיין בליק געפאלען אויף א קאנ־ווערט, וואס איז געווען פערזיגעלט מיט טריפוואקס.

דער אדרעס אויף דעם דאזיגען קאנווערט איז געווען געשריבען מיט א געדרוקטען כתב.

אינעווייניג איז געלעגען עפעס א פיליגע אנ־זיכטס־קארטעל, אויף וועלכער עס איז אויך מיט דעמזעלבען כתב געווען עפעס אנגעשריבען.

ליפאווסקי איז בלאס געווארען, און די ברעמען זיינע האבען זיך צוזאמענגעצויגען.

עטליכע מאל האט ער אדורכגעלייענט איינע א אזוי ריזעלבע שורות:

„אויב דאס לעבען איז אייך טייער,
טא גייט נישט מאנטאג ארוים פון שטוב".

די שורות — האט זיך איהם אויסגעוויזען — האבען געלעבט, געמאכט פון איהם חוזק, געבראכט איהם.

דער בולט'ער געדרוקטער כתב האבען, דאכט זיך, געשפרונגען און אונטערגעהוינקט...

ליפאווסקי איז, ווי א געלייטער אומבאוועגליך געזעסען ביים טיש.

ער האט אנ'אויג נישט געקאנט אפרייסען פונ'ם קארטעל.

דאס הארץ זיינס איז, ווי אפגעשטארבען, דער מוח האט זיך, ווי אפגעשטעלט....

אויפגעטרייסעלט פון דעם קלאפ, וואס ער האט בעקומען, האט ער פלוצים פערשטאנען:

עמיצער האט איהם געקאנט און גע־וואוסט וועגען זיינע געהיימע מעשים אזוי גענוי, אז ער האט אפילו געהאט די דרייסטקייט צו שר־קען איהם א התראה דורך דער פאסט.

אזא מפלה האט ער נאך אין זיין גאנצען לעבען נישט געהאט.

פופצעהן יאהר נאך דער ריה האט פינקוס ליפאווסקי געפיהרט א דאפעלט לעבען, פופצעהן יאהר איז קיינעם נישט איינגעפאלען א קוק צו טון אונטער דער מאסקע פון א גרויסען ארגאנ־זירטען סוחר....

און פלוצים האט איהם דער רוגע גע־טראפען פון העלען הימעל ארויף.

מיט א ציטערדיגער האנד האט ער א גלעט געטון זיין פערשוויצטען שטערן, און דערנאך בעטראכט דעם טריפוואקס־זיגעל מיט'ן פינגער־

דער טריפוואקס אויפ'ן קאנווערט האט זיך איהם אויסגעוויזען, ווי א מין בלוטיגער פלעק.

ב'קאן זיין ס'איז אפשר עמיצענס אפריאריא־טישער וויץ?

ליפאווסקי האט אבער גלייך אפגעזאגט די דאזיגע נארישע השערה.

קיינער פון זיינע פריינד וואלט נישט געוואגט צו פראווען מיט איהם אזעלכע קאטאוועסן! אפדרוק.

אינסטינקטיוו האט ער געפיהלט, אז ס'איז גאר קיין וויץ נישט.

ניין, דאס איז א בפירוש'ע ווארענונג!

אבער אויב ס'איז דווקא אזוי, איז עס דאך ממש אונפערשטענדליך:

ווער?...

(פארזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט ווערט פון א. שארפציגעל

פאליטיק פון דער וואך

אייגענטליך דארף מען געבען אן איבערבליק פון דער פאליטיק אין יאהר 1929. נאר נעה מאך, אז דער בעל־דבר איז די מיתה נישט ווערט.

נעהם דער וועגען א פאליטיק, וואס האט דערלאזט צו א ווירטשאפטליכען חורבן אין אייראפע, נעה דער וועגען א פאליטיק, וואס האט דערפיהרט צו אזא שרעקליכע שחיטה אין ארץ־ישראל. נעה דער וועגען א פאליטיק, וואס האט דערפיהרט דעם „קונדס" צו זיין אנגעפרונזט אויף איהר.

די הויפט־אויפגאבע, פון דער וועלט פאליטיק דארף דאך זיין אנצעווענדען אלע אנשטרענגונגען צו לעבען בשלום מיט'ן — „קונדס".

און דען פערהאן וויכטיגעם פאר דער פאליטיק? אפשר וועגען וויכטיגער די שלום'ס צווישען דייטש און פראנצויז, דייטש און פאליאק; אמעריקא און יאפאן; סאוויעטען און כינע א. אנד.?

נאט אייך א שמעק־טאבאק פאר די אלע אלע ראוויגע שלום'ס.

שלום מיט'ן „קונדס" — דאס האט א וועלט־פאליטישע בעדייטונג.

פאר וואס זאגט מען מחותן

(א מעשה'לע נישט פון מדרש)

פירוש, האט נח אין זיין תיבה, אריינגענומען פון יעדען מין צו איינציגע פארלעך, איז דערפאר גרויסע שוועריגקייטען פארגעקומען ביים שליסען שדוכים, ווען די לייביכע למשל, האט געבוירען א קינד, האט זי נישט געהאט מיט וועמען זיך משדך צו זיין, וויל מעהר לייבען זענען דאך נישט געווען, האט זי געמוזט זיך אראפלאזען אביסעל נידריגער און טון מיט א נחית־דרגא — מיט א בער. אויף דער חתונה, האבען זיי זיך איינער דעם אנדערען צוגעוואונשען: מזל־טוב, מז"ט ר' לייב! מז"ט ר' בער!

ווען די בעריכע האט געהאט א קינד, האט זי אויך נישט געהאט מיט וועמען זיך משדך צו זיין און האט אויך געמוזט טון א נידעריגען שידוך — מיט'ן וואלף, — אויף דער חתונה האט מען זיך געוואונשען: מז"ט ר' בער! מז"ט ר' וואלף!

אז די וואלפיכע האט געהאט א קינד, האט זי זיך געמוזט משדך זיין מיט'ן הונד.

אויף דער חתונה, האט דער הונד געזאגט: מז"ט ר' וואלף! אבער דעם וואלף איז עפעס נישט אנגענעהם געווען צו זאגען: מז"ט ר' הונד, האט ער געזאגט מז"ט מחותן...

און אזוי איז געבליבען דאסווארט מחותן אויף דור דורות.

ש א.

פון אויסלענדישן מארק

ער וועט שוין זארגען דערפאר

פאציענט: דאס אטעמען קומט מיר אן אזוי שווער נישט פאר אייך געדאכט.

דאקטאר: פאר דעם דארפט איהר זיך נישט זארגען: איך וועל עס שוין אפשטעלען.

דערפון איז געדרונגען

— פארוואס פערלירען מענער די האר?

— דערפאר וואס זיי ארבייטען מיט'ן קאפ.

— ווייזט אויס, אז דערפאר האבען פרויען נישט קיין וואנסען: זיי ארבייטען מיט די מיילער.

אט פאלגט זי איהם

ער: קענסט רעכענען?

זי: וואסער א פראגע? אודאי קען איך.

ער: נו בערעכען זשע וואס פאר א נאר דו ביסט.

אנ'אויסשטעלונג

— פון וואנעט קומסט וואצט?

— פון אנ'אויסשטעלונג.

— וואסער אנ'אויסשטעלונג?

— דער הירט האט ארויסגעשטעלט מיין מעבעל אויף דער גאס.

ער שעהמט זיך טאקע

בוכטער (צו א גנב): — ווי שעהמט איהר זיך נישט צו ווערען א גנב צוליב א האלבען דאלאר?

גנב: — איך שעהם זיך טאקע, נאר וואס האב איך געקענט טון, אז מעהר איז נישט געווען...

א שלעכטע פאסט

— איך זאג דיר, אז די היינטיגע פאסט ארבייט זעהר פאוואליע.

— פונוואנען נעמסט דו דאס?

— הערסט וא מעשה, עס איז שוין צוויי חדשים, אז איך האב געשריבען צו מיין פעטער ער זאל מיר שיקען געלד און איך האב נאך גארנישט בעקומען.

א גוטער טעכניקער

שואל: — אפשר קאנסט דו מיר ערקלערען, וואס עס זענען אט די דראטען, דאס ציהען זיך אויף איין זייט פון דער באהן?

יואל: — דאס זענען טעלעגראף־דראטען.

שואל: — פארוואס־זשע איז אויף דער אנדערע זייט נישטא קיין דראטען?

יואל: — חכם איינער, אויף דער אנדערער זייט לויפט דער ראדיא־טעלעגראפיע...

זלאטע פוצט זיך אויס צום מאסקען־באל

אלט און ניי

(1929 — 1930)

דאנק דעם אייבערשטען אין הימעל
תבלת - בלוי און קלאר,
וואס מיר האבען שוין גע'פטר'ט
אונזער אלטען יאהר.

אויפגעפיהרט זיך, ווי א קיידאק,
ברלות אונז געשטערט —
דאכט זיך אלעמען די בייכער
אויף א שטיק פערשמעלט...

אויסגעגוטשט און אויסגעזויגען,
אויסגעפלומפט ביז גאר,
אט דער 19 — 29 —
אויף איהם שוין אזא יאהר..

און אצינד, אז 19, 30
האט מען זיך דערווארט,

און די קעפ נאך נישט איינגאנצען
זענען אונז פערדארט —

זאל מען מאכען שהחיינו,
הויבענדיג די הענד,
און אויף נייעם, פרישען דלות
קויפען א פאטענט.

וויכטען זאל מען און געדענקען
און דערצו זיין גרייט,
אז די א־ע וועקסלען מיינע
האב איך איבערדרייט...

און דער יאהר דער נייער
ווייזען וועט דערביי,
צי מיר וועלען אלע היי־יאהר
דרייען אויפדאסניי...

יאקעל בן פלעקעל.

סותר

נאכ'ן בילאנס פון יאהר 1929 נעהמט ער ארויס מיט ליידיגע הענד

נארישע מענשען

מאן (צו זיין פרוי): — דו וואלסט נישט פאהרען אין לעצטען וואגאן פון טרעין, ביי א קאטאסטראפע איז זעהר געפעהרליך צו זיצען אין א לעצטען וואגאן.

פרוי: — טאקע פארוואס זענען די מענשען אזוי נאריש? פארוואס נעמען זיי מיט דעם לעצטען וואגאן?...

נעקראלאג

נאך לאנגען שווערען מאטערנישען איז פון אונז אוועקגעריסען געווארען דאס

יאהר 1929

וואס האט אזוי פ'ל ליידען דורכגעמאכט. זאלט איהר בענקראטניקעס, נאדזאר־טשיקעס, אופאדלאשטשיקעס, א טרייסט געפינען אין יאהר 1930.

די איבערגעבליבענער מיט ליידיגע פאלצעס

ר. — צווייג

אויפ'ן מאסקען באל

ווייב (שלעפט דעם מאן פון מאסקען־באל): קום שוין אהיים, ס'איז שוין באלד טאג.

מאן: איך וועל געהן, אבער בתנאי די זאלסט פערזוכען אביסעלע.

ווייב (טרינקט אביסעל שנאפס און שרייט): אוי וועה, ס'איז דאך ביטער גאל.

מאן: וואס דען האסטו געמיינט, מרשעת איינע, איך לעק'רא האניג?

אין קאפע

— ווי וואלט איהר געפיהלט זען איהר לייגט זיך שלאפען און האט זעקס מיליאן דאלאר און אז איהר שטעהט אויף אינדערפריה און גיט א קוק אויף די בערזע פרייזען, זעהט איהר אז איהר זענט געבליבען בלויז ביי צוויי מיליאן דאלאר?

— איך וואלט זיך גראד געפיהלט גוט מיט צוויי מיליאן דאלאר.

לאדזער פרנסות

משה מענדעל האט אריינגעפיהרט צו א לאדזער נדבן אנ'ארימאן און פארגעשטעלט, אז יענער איז א בכבודער מענש און אז מען דארף יענעם געבען א גרעסערע נדבה אויף חנוכה.

דער נדבן האט ארויסגענומען 10 זל. און דערלאנגט דעם בכבודען ארימאן.

— און פאר מיר — פרעגט משה מענדעל.

— אייך אויך, פאר וואס — וואונדערט זיך דער נדבן.

— וואס הייסט, און מיין פראוויזיע? איך האב דאך אייך אריינגעבראכט דעם ארימאן — ענטפערט משה מענדעל.

* * *

דער בוכהאלטער האט אהן אנ'אויפהער געבעטען ביי זיין באלעבאס ער זאל איהם געבען א הוספה צו די שכירות. תוה ער קאן נישט אויסקומען מיט די געהאלט, וואס ער קריגט, ביז דער באלעבאס איז געווארען אין כעס און האט אויסגעשריגען צום בוכהאלטער: — דו זאלסט מיר אויפהערען צו פערדרעהען דעם קאפ מיט הוספות. אז דו וועסט מיר נאך איינמאל רעדען וועגען א הוספה, נעהם איך דיר צו און געשעפט פאר א — שותף...

ש א.

נישט געזאגט

די נראע, קאלטע טעג —
זיי זענען נודנעוואטע
און א־יפ'ן הארצען קאלעמוטנע איז
און סתם אזוי זיך פאסקודנעוואטע.
די שווארצע קאלטע נעכט —
זיי זענען נישט צאַקעוואטע,
און מיידלעך געהען פריה אהיים,
א נישט גיב זיי נאך די העלוער די געשמרטע,
און יעדער איינער הוסט,
און פערשטאפט זיך, די אויערען מיט וואטע,
אבער זארגען דארף מען נישט,
וויל ס'איז נאט א טאטע!

א מעדיצינישע ערקלערונג

א דיקער מאן קומט אריין צום דאקטאר און זאגט צו איהם אזוי:

— הער דאקטאר, די לעצטע צייט האב איך בעקומען א מיאוס'ען פעהלער, איך שלאף א גאנצע נאכט מיט אנ'אפען מויל, אפשר קאנט איהר מיר געבען א מיטעל דערצו?

— ליידער — ענטפערט דער דאקטאר, — קאן איך אייך גארנישט העלפען, וויל, פערשטעהט איהר מיך, אייער הויט איז צו ענג אויף אייער קערפער און דעריבער ווען איהר מאכט צו די אויגען, מוז זיך דאס מויל אויפמאכען...

א לאדזער חשבון

איינער: — בארג מיר 10 זלאטעס.

צווייטער: איך האב נישט מעהר, ווי פינף... נא־דיר!

איינער: אויב אזוי, קומסטו מיר 5 זלאטעס, און איך דיר 5 זלאטעס — זענען מיר קוויט...

ער האט זיך דערווארט

אויף די שינעס פון א קליינער פראווינץ־באהן האט מען אנומעלט געפונען דעם טויטען קערפער פון א מאן. די בעאמטע האבען תהילת געמיינט, אז דער מאן איז איבערגעפאהרען געווארען, אבער א גרינטליכע אונטערזוכונג פון זיין קערפער האט נישט געוויזען קיין שום סמנים פון וואונדען.

— ווי אזוי־זשע — האט איינער פון די בעאמטע געפרעגט — איז ער געקומען צו זיין טויט?

— גאנץ פשוט — האט א צווייטער די זאך אויפגעקלערט — דער מאן האט זיכער בעשלאסען צו בעגעהען זעלבסטמארד און האט זיך דעריבער געלעגט אויף די רעלסען, כדי ער זאל איבערגעפאהרען ווערען, אבער אזוי ווי די באהן איז אלע נישט אנגעקומען, איז ער דערווייל געשטארבען פון הונגער.

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

גלייכע מחשבות

פרוי (אויף איהר קראנקענבעט, צו איהר מאן): הערסט, מיין טייערער, טאמער וועל איך שטארבען, בעט איך דיך, אז דו זאלסט חתונה האבען מיט מיין יונגער קוזינע.

— מאן: — נאטיס נסים! איך האב דאך דאס שוין אליין געטראכט!

איהר בעדינג

יונגערמאן: — פרייליין, ווילט איהר איינוויליגען, אז איך אליין זאל זיין אייער חתונה־פרעזענט?

פרייליין: — יא, אבער מיט דעם בעדינג, איך זאל דעם פרעזענט מעגען אויסבייטען.

אין איילעניש

מאן (צו זיין פרוי): נאך וואס ביזטו אין אזא קעלט געשטאנען אין דרויסען און גערעדט מיט מיל־שטיינס פרוי א גאנצע שעה? האסט דאך געקאנט איהר אריינרופען אין הויז.

פרוי: חכם מיינער, זי האט דאך מיר געזאגט, אז זי האט אפילו א מינוט קיין צייט נישט.

א מצוה אויף איהם!

פרוי (צו איהר מאן) — דו ווייסט, אז אונזער טאכטער איז אנטלאפען מיט אונזער שאפער?

מאן: — א מצוה אויף איהם. ער איז בעסער נישט ווערט...

לאָדז
3 יאַנואַר 1930

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז
3 יאַנואַר 1930

נאַציאָנאַליזם און שאָוויניזם

אַן'אַלטע פראַגע, וועלכע איז ביי אונז תמיד נייע

פון ד"ר א. גינזבורג

איצט זענען שוין אלע מודה, א חוץ אפשר א פאר פער'עקשנ'טע קאסמאפאליטען, אז עס געפינט זיך ביים מענשען אזא געפיהל, וואס מוז בעצייכענט ווערען מיט דעם נאמען „נאציאנאלער געפיהל“.

געווען א צייט נאך גאר נישט לאנג צוריק, ווען עס זענען געווען וועגען דעם געוויסע מיינונגס-פערשידענהייטען. דעמאלט האבען זיך צווישען אונז געפונען א רעכט ביסעל מענשען, און דווקא די פארטגעשריטענערע, וואס האבען פון דעם נאציאנאלען געפיהל נישט געוואלט וויסען און נישט געוואלט הערען. זיי האבען געגלויבט אין א גרויסער מענשהייט, וואס איז נישט איינגעטיילט אין ראסען און נאציעס. דער נאציאנאלער געפיהל, האבען זיי גע'טענה'ט, עקזיסטירט נישט. ער איז פשוט אויסגעטראכט געווארען פון די אלערליי פערשידענע הערשערס, כדי אויף אזא אופן בעסער צו קענען בעפעסטיגען זייער הערשאפט.

דאס איז געווען אין יענער גוטער, אלטער צייט, ווען מיר אלע פלעגען האבען פערטיגע און לייכטע תירוצים אויף אלע קשיות: נאציאנאליזם האבען „אויסגעטראכט“ די הערשער; רעליגיע האבען אויסגעטראכט די גלחים און די רבנים. אלע, וואס עס איז אונז נישט געפעלען געווען, איז געווען „אויסגעטראכט“...

„אויסגעטראכט“ פון שלעכטע מענשען, און דערמיט איז אלץ פערענטפערט:

איז אבער געקומען די גרויסע וועלט-מלחמה און האט בעוויזען מיט שרעקליכע פאקטען, אז דער נאציאנאלער געפיהל איז נישט „אויסגעטראכט“, אז ער עקזיסטירט, אז ער איז א פאקט, — א גוטער, צי א שלעכטער, אבער א פאקט, וועלכען מען קען נישט אוועקמאכען מיט'ן האנד, וועלכער לאזט זיך נישט פערלייקענען.

וועל איך זיך דא נישט אריינלאזען אין טיפע חקירות, וועגען די אורזאכען, וואס האבען ארויסגערופען די מלחמה. כדי נישט צו דארפען זיך אריינלאזען אין אלערליי היפותיזים און פלפולים, וועל איך גלייך ביים אנפאנג צוגעבען, אז אלע מלחמות, צווישען זיי אויך די וועלט-מלחמה, זענען סוף כל סוף ארויסגערופען פון עקאנאמישע אורזאכען. איך וועל אפילו צוגעבען, אז די שטאאטסמענער און די מלחמה-מאכערס האבען גאנץ גוט געוואוסט פארוואס און צוליב וועלכע צוועקען זיי פיהרען די מלחמה, אז זייערע מאטיווען זענען געווען ריין-עקאנאמישע.

אבער (און דאס טאר נישט פערגעסען ווערען), וואס די מאטיווען און כונות פון די שטאאטסמענער זאלען נישט געווען זיין — צום עולם זענען זיי געקומען מיט גאנץ אנדערע טענות. צום גרויסען עולם האט מען נישט גערעדט פון עקאנאמישע אינטערעסען, פון „רויהע מאטעריאלען“, פון נייע מארקען פאר סחורות און פון נייע קאלאניעס. דערמיט אליין וואלט מען דעם עולם, א פנים, נישט געקאנט נעהמען, צוליב דעם וואלט מען איהם נישט געקאנט בעגייסטערען, אז ער זאל זיין ווילig מקריב צו זיין די לעבענס פון זיינע זיהן. דעם גרויסען עולם האט מען געזוכט צו בעגייסטערען אין דעם נאמען פון נאציאנאליזם; פון נאציאנאלע אינטערעסען און פון נאציאנאלען כבוד.

די גאנצע צייט פון דער מלחמה האבען די פיהרער געהאלטען אין „צימבלען“ אויף דעם נאציאנאלען געפיהל. די עקאנאמישע אינטערעסען האבען זיי פערשוויגען. מען האט דעם דאזיגען נאציאנאלען געפיהל געוועקט, גערייצט און פערביטערט. אויף אזא אופן איז די פיהרערס געלונגען צו דערפיהרען די מלחמה ביז איהר ביטערער ענדע. אהן דעם נאציאנאלען געפיהל וואלט די מלחמה נישט אנגעהאלטען אזוי לאנג און וואלט נישט געווען אזוי פערביטערט. ווען דער נאציאנאלער געפיהל וואלט נישט עקזיסטירט, וואלט מען איהם, פערשטעהט זיך, נישט געקאנט אויפרייצען. מען קען נישט אויפרייצען דאס, וואס עס עקזיסטירט נישט.

* * *

וויל איך דא נישט דיסקוטירען די פראגע צי דער נאציאנאלער געפיהל איז א גוטער אדער א שלעכטער. איך וועל צוגעבען, אז עס וואלט אפשר געווען בעסער, אז עס זאלען נישט זיין קיין בעזונדערע ראסען און פעלקער. אפשר וואלט באמת געווען בעסער, ווען אלע מענשען זאלטען געהאט דעם זעלבען קאליר, דעם זעלבען פנים, דעם זעלבען שכל, דעם זעלבען טעמפעראמענט, שפראך און קולטור. אפשר וואלט דאן געווען בעסער. איך זאג „אפשר“, ווייל זיכער אין דעם בין איך נישט. עס איז מעגליך, אז אזא וועלט וואלט געווען שרעקליך לאנגווייליג און אומאינטערעסאנט.

אבער, בעסער, צי ערגער — „דאס איז בלויז א „הלכתא למשיחא“, א פראגע, וואס איז גילטיג אויף משיח'ס צייטען. דא האנדעלט זיך נישט וועגען דער פראגע, וואס און ווי עס וואלט געווען, ווען עס וואלט געווען אנדערש, ווי עס איז. דער פאקט איז, אז מיר האבען א וועלט ווי זי איז און א מענשהייט ווי זי איז, און מיר קענען זיי נישט איבערמאכען, ווען און ווי מיר ווילען.

אמת, די מענשהייט ענדערט זיך און ענטוויקעלט זיך, אבער דאס איז א לאנגזאמער פראצעס, וואס דויערט טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער יאהרען. מיר, צי מיר ווילען אדער נישט, מוזען זיך רעכענען מיט דער מענשהייט ווי זי איז, און די מענשהייט איצט איז איינגעטיילט אין ראסען און נאציאנען. די מענשען, ווי זיי זענען איצט, האבען נאציאנאלע געפיהלען.

און די דאזיגע פונאנדערטיילונג פון דער מענשהייט אין ראסען און אין נאציעס איז נישט קיין צופעליגע. עס זענען געווען און עס זענען דא אונצעהליגע אורזאכען, וואס האבען געפיהרט דערצו — קלימאטישע, עקאנאמישע, היסטארישע און אפשר אויך ביאלאגישע. דאס איז אבער אן'אנדער ענין.

מאנכעס מאל דאכט זיך, אז דער גרעסטער טעות, וואס די סאציאליסטען פון פאר דער מלחמה האבען געהאט, איז בעשטאנען אין דעם, וואס זיי האבען איגנארירט אט דעם דאזיגען נאציאנאלען געפיהל. אין זייער בעגייסטערונג פאר דעם אינטערנאציאנאליזם, וועלכען דאס רוב פון זיי האבען שלעכט פערשטאנען אלס דעם קאסמאפאליטיזם, האבען זיי זיך מיט דעם נאציאנאלען געפיהל נישט גערעכענט, אנשטאט איהם, דעם דאזיגען נאטירליכען געפיהל, צו פערעדלען און צו פערמענשליכערן, ארויסצורייסען פון איהם די היה'שע נעגעל — אנשטאט דעם האבען זיי איהם פערלייקענט.

און דער פועל יוצא דערפון איז געווען, אז זייערע געגנער, די הערשענדע קלאסען, האבען געקריגען א פרייע האנד און האבען דעם נאציאנאלען געפיהל אויסגענוצט פאר זייערע אייגענע אינטערעסען. זיי האבען פון דעם דאזיגען נאטירליכען און מענשליכען געפיהל געמאכט א ווילדע, מענשען-פרעסערישע היה.

די סאציאליסטען און די אלע אנדערע אינטערנאציאנאליסטען, וועלכע האבען געהאט פערלייקענט דעם נאציאנאלען געפיהל, איז אויסגעקומען ביטער צו ענטוישט ווערען. זיי האבען מיט אמאל דערזעהן, אז דער שטיין, וועלכען זיי האבען פערמיאוסט, דער נאציאנאלער געפיהל, איז געווארען דער ווינקעל-שטיין. ער איז געווארען די הויפט-קראפט אין דער שרעקליכער פעלקער-אויסשלאכטונג. זיי איז אויסגעקומען צו זעהן, ווי זייערע אייגענע אנהענגער, די גרויסע סאציאליסטישע מאסען, זענען ווי דורך א כישוף פערוואנדעלט געווארען אין ווילדע פאטריאטען. און נישט בלויז די מאסען, נאר אפילו א גרויסער טייל פון די פיהרער גופא, האבען פערווארפען זייער תורה, צובראכען זייערע לוחות, און האבען זיך מיט גרויס בעגייסטערונג אריינגעווארפען אין דעם טייוועל-טאנץ, זיי זענען געווארען נישט פיל בעסער ווי פראפעסיאנעלע נארגעל-שניידערס.

דאס איז געווען די שטראף פאר וועלען פערלייקענען דאס, וואס לאזט זיך נישט פערלייקענען. דאס איז געווען דער רעזולטאט פון איגנארירען דאס, וואס לאזט זיך נישט איגנארירען. דער נאציאנאלער געפיהל קען פערעדעלט און פערמענשליכט ווערען, אבער מען קען איהם נישט אפלייקענען. דער נאציאנאלער געפיהל איז א פאקט, וואס קען נישט פערשריגען ווערען. מען קען איהם נישט „אפשפרעכען“ מיט היילינגע שמות, אדער היילינגע פראזען...

* * *

דער נאציאנאלער אדער ראסען-געפיהל איז ביים מענשען זעהר אלט. ער איז אזוי אלט, ווי די מענשהייט. ער איז נאך אפשר עלטער פון דער מענשהייט, אן'ענהליכער געפיהל געפינט זיך ביי פערשידענע מינים חיות, וואס בעלאנגען צו איין מין, בפרט ביי די, וואס לעבען אין געזעלשאפטען. דער נאציאנאלער געפיהל איז אין תוך גענומען אן'אפשטאמונג פון דעם סטאדע-געפיהל.

דאגעגען איז דאס געפיהל פאר דעם אלגעמיין-מענשליכען פערהעלטנישמעסיג נאך א גאנץ יונגער. ער איז א פראדוקט פון א העכערער, און, פאלגליך פון א שפעטערער צייט און ציוויליזאציע.

דער ערשטער, דער נאציאנאלער געפיהל, איז אלט אפשר ביליאנען יאהרען. דער צווייטער, דער אלגעמיין-מענשליכער, דער הומאניטארער, איז מעהרסטענס אלט א פאר צעהנדליג טויזענד יאהר. דער ערשטער איז פרימיטיוו און עלעמענטאר; דער צווייטער, איז נאך נייע און נישט גענוג איינגעווארצעלט אין דער אזוי גערופענער מענשליכער „נאטור“, פערשטעהט זיך, אז ווען די דאזיגע צוויי געפיהלען קומען אין צוזאמענשטויס, מוז דער ערשטער גובר זיין. עס איז אן'אלגעמיינער נאטור-געזעץ, אז ווען צוויי כוחות קומען אין צוזאמענשטויס, איז גובר דער שטארקערער.

בלייבט דעריבער בלויז איין זאך צו טון: צו זעהן, אז די דאזיגע ביידע כוחות זאלען נישט קומען אין צוזאמענשטויס, אז דער נאציאנאלער געפיהל זאל נישט קומען אין קאנפליקט מיט דעם הומאניטארען, אלגעמיין-מענשליכען, געפיהל, אז זיי ביידע זאלען קענען געהן האנד אין האנד. דאס איז, אגב, דער אמת'ער פשט און די אמת'ע כוונה פון דעם אינטערנאציאנאליזם. נישט צו פערלייקענען דעם נאציאנאלען געפיהל, וואס עס איז אוממעגליך, נאר צו זעהן, אז די אינטערעסען פון די פערשידענע נאציאנאליטעטען זאלען זיך נישט סותר זיין איינע די אנדערע.

דאס לעבען פון די פעלקער צווישען זיך, דאכט זיך מיר, דארף זיין געבויט אויף די זעלבע יסודות און אויף די זעלבע פרינציפען, ווי דאס לעבען פון די איינצעלנע אין א בעשטימטער געזעלשאפט. קיינעם וועט נישט איינפאלען צו זאגען, אז אלע יחידים פון א געזעלשאפט דארפען זיין ווי אויסגעגאסען פון איין פארעם. יעדער יחיד האט דאס רעכט צו דערהאלטען און צו ענטוויקלען זיין אייגענעם גייסטיגען פנים, זיין אייגענע אינדיווידואליטעט. קיינער שטערט איהם אין דעם נישט, כל זמן עס שטערט נישט די אנדערע מיטגלידער פון דער געזעלשאפט. דאס, וואס איין מענש איז אנדערש, ווי דער צווייטער, מאכט זיי נאך נישט פאר שונאים. מענשען מיט גאנץ פערשידענע געוואוינהייטען און אייגענטימליכקייטען לעבען צווישען זיך בשלום אין איין געזעלשאפט. מען פערלאנגט נישט פון דעם איינצעלנעם, אז ער זאל אין גאנצען אפגעבען זיין אייגענ[illegible], דאס איז אוממעגליך.

מען פאדערט אבער פון איהם, אז ער זאל אונטערדריקען זיין עגאאיזם, ווען ער איז געגען די אינטערעסען פון דעם כלל.

דאס זעלבע דארף זיין בנוגע די פערשידענע נאציאנאליטעטען. זיי דארפען נישט אלע האבען דעם זעלבען פנים. זאל זיך יעדע נאציאנאליטעט בלייבען ביי איהר אינדיווידואליטעט, ביי איהר קולטור, ביי איהר ליטעראטור, ביי איהרע מנהגים, ביי איהר ארט לעבען, און אפילו ביי איהרע נאציאנאלע אכילות און בגדים. זייער „אנדערשקייט“ דארף זיי נישט שטערען צו לעבען איינע מיט די אנדערע בשלום פונקט, ווי די „אנדערשקייט“ פון די איינצעלנע מענשען שטערט זיי נישט צו לעבען איינע מיט די אנדערע.

די אינטערנאציאנאליסטען דארפען פיהרען זייער אידעען-קאמף נישט געגען דעם נאציאנאלען געפיהל, וואס עס איז אי אוממעגליך, אי אומנוצליך. דער קאמף דארף געפיהרט ווערען געגען דעם ווילדען, עגאאיסטישען נאציאנאליזם, וואס וויל אונטערדריקען און פערשלינגען אלע אנדערע שוואכערע נאציאנאליטעטען. דער קאמף דארף געפיהרט ווערען געגען דעם שאוויניזם, געגען יענעם צווישעטען נאציאנאליזם, וואס מיינט, אז בלויז ער איז בערעכטיגט צו לעבען אויף דער וועלט.

עס איז אמת, דער נאציאנאליזם קען און ווערט אפט פערוואנדעלט אין שאוויניזם, אבער פונקט אזוי איז אמת, אז די נאטירליכע אייגענליבע פון יחיד ווערט מאנכעס מאל פערוואנדעלט אין אן'עגאאיזם. און דאך וועט קיינעם נישט איינפאלען צוזאמענמישען די נאטירליכע אייגענליבע פון דעם יחיד מיט דעם עגאאיזם פון דעם ווילדען עגאאיסט. פונקט אזוי קען און טאר נישט דער נאטירליכער נאציאנאלער געפיהל צוזאמענגעמישט ווערען מיט דעם נאציאנאלען עגאאיזם — אין אנדערע ווערטער, דער נאציאנאליזם קען נישט צוזאמענגעמישט ווערען מיט'ן שאוויניזם.

דער ערשטער, דער נאציאנאליזם, איז נאטירליך און אויך בערעכטיגט, ווייל ער איז נישט שעדליך פאר די אנדערע. עס איז בלויז א פערלאנג זיך אויסצולעבען דעם לעבען אויף אן'אייגענארטיגען שטייגער.

דער צווייטער, דער שאוויניזם, איז נישט בערעכטיגט, ווייל ער איז שעדליך פאר די אנדערע. דער נאציאנאלער שאוויניסט איז אזוי ווי דער איינצעלנער עגאאיסט: ער ווייסט בלויז פון זיך און וויל פון קיין אנדערע נישט וויסען.

און פונקט ווי עס איז אן'אומזין אנצורופען די נאטירליכע אייגענליבע מיט דעם ווידערווארט „עגאאיזם“, אזוי איז אן'אומזין אנצורופען דעם נאטירליכען נאציאנאלען געפיהל מיט דעם ווידערווארט „שאוויניזם“.

עגאאיזם איז אייגענליבע געטריבען צו איהר עקסטרעם, צו א קראנקהאפטען און אומנארמאלען צושטאנד.

שאוויניזם איז א נאציאנאליזם געטריבען צום עקסטרעם, צו א קראנקהאפטען און אומנארמאלען צושטאנד.

נאציאנאליזם און שאוויניזם זענען נישט איינס און דאס זעלבע.

* * *

ווייס איך גאנץ גוט, אז אין דעם, וואס איך דא געזאגט, זענען קיין נייעס נישטא. יעדער מעהר אדער ווייניגער אינטעליגענטער מענש ווייס עס.

ווייס איך גאנץ גוט אז אין דעם, וואס כ'האב נישט צו דערמאהנען אלטע אמת'ען....

די גרעסטע דאָן-זשואַנען

פון מ. אָשעראָוויטש

ווי מאדנע דאס זאל נישט קלינגען, אבער עס איז א פאקט, וואס קען נישט אפגעלייקענט ווערען, אז די גרעסטע דאן-זשואנען אין דער געשיכטע, דווקא די, וואס האבען אין זייער לעבען געפיהרט א סך ליבעס מיט פרויען, דווקא די, וועלכע האבען נישט איינמאל איינגעשטעלט דאס לעבען צו בעשיצען דעם כבוד פון דער פרוי — זיי האבען וועגען פרויען נישט געהאט קיין זעהר געהויבענע מיינונג, און טיף ביי זיך אין הארצען האבען זיי גאר קיין פרויען נישט ליב געהאט...

ווען מען לייענט די ביאגראפיעס פון בעריהמטע פערזענליכקייטען, וועלכע זענען בעקאנט אין דער געשיכטע אלס גרויסע דאן-זשואנען, וועלכע זענען זעהר אפט פון איין ליבע ארויס און אין דער אנדערער אריין; ווען מען לייענט די מיינונגען, וואס זיי האבען ביי פערשידענערליי געלעגענהייטען אויסגעדריקט, רעדענדיג אדער שרייבענדיג וועגען פרויען, איז איינפאך צו שטוינען.

די גרעסטע פרויען-האסער האבען וועגען דעם שעהנעם געשלעכט נישט גערעדט מיט אזוי פיל ביטערקייט, מיט אזוי פיל גיפט און גאל ווי זיי, די „גרויסע ליבהאבער“, וועלכע האבען שטענדיג געהאלטען אין איין פיהרען ראמאנען און זענען געווען בעקאנט אלס גאלאנטע קאוואליערען, וועלכע קענען ארויסרופען אויף א דועל און שיסען מיט פיסטאלעטען, ווען מען בעליידיגט זייערע א דאמע.

דאס לעבען פון דעם גרויסען ענגלישען דיכטער לארד ביראן איז געווען פול מיט ראמאנען. ער האט אנגעהויבען פיהרען ליבעס, ווען ער איז נאך געווען זעהר יונג, און ער האט זיי געפיהרט כמעט ביז'ן לעצטען טאג פון זיין לעבען.

אויף איהם האט מען ווירקליך געקענט זאגען, אז ער האט געפיהרט ליבעס מיט פרויען פון פערשידענער עלטער. פערשידענע נאציאנאליטעטען און פערשידענעם שטאנד.

אט איז ער געווען פערליבט אין א פרוי, וואס איז אין יאהרען יונגער פון איהם, און אט האט ער שוין געפיהרט א ליבע מיט אן'אנדערער, וועלכע איז אין יאהרען געווען א סך עלטער פון איהם.

ענגלישע פרויען, איטאליענישע, שפאנישע, גריכישע און אויך ציגיינערטעס — ער האט זיי געהאט גענוג, ער האט זיי בעזונגען; ער האט זיי די שעהנסטע און פאעטישסטע ווערטער געזאגט; ער האט אהן זיי נישט געקענט אויסקומען; ער האט קיינמאל נישט געקענט בלייבען אהן דער ליבע פון א פרוי.

אבער ביי זיך אין הארצען האט ער זיי נישט ליב געהאט. און ביי פערשידענערליי געלעגענהייטען האט ער גערעדט און אויך געשריבען וועגען זיי אין אזא טאן, אז מען האט לייכט געקענט זעהן, אז ער האט וועגען זיי זעהר נישט קיין געהויבענע מיינונג; אז ער קוקט אויף זיי ווי אויף נידעריגע בעשעפענישען....

ער האט איינמאל געזאגט, אז די ערגסטע אפקומעניש ביי איהם איז צו זעהן ווי א דאמע עסט... דאס, — האט ער געזאגט, — איז מיאוס, עקעלדיג, און א מענש, וואס האט א חוש פאר שעהנקייט, קען דאס נישט איבערטראגען.

און זאגענדיג דאס, האט ער געהאט אין זינען נישט דווקא די פשוט'ע פרויען, מיט וועלכע

האָבען וועגען פרויען קיינמאל נישט געהאט קיין געהויבענע מיינונג

עס איז איהם אויסגעקומען זיך צו טרעפען; ער האט אויך געמיינט די אריסטאקראטישע דאמען, דאמען, מיט וועלכע ער האט גענוג ליבעס געפיהרט.

ער איז געזעסען איבערצייגט אין דעם, אז עס איז מיאוס צו קוקען אויף א פרוי, בעת זי עסט....

און דאס איז ביי איהם געווען נישט בלויז א קינסטלערישער קאפריז.

ביראן האט אין די פרויען נישט געקענט זעהן דאס שעהנע, וואס ער האט אין זיי די ערשטע צייט געזוכט.

ער האט אין זיי נישט געקענט געפינען דאס קינסטלערישע, וואס האט אין זיך א ביסעל פערנעהם און דרייסטקייט.

ער האט אין זיי געזוכט בלויז דאס קליינליכע, דאס געוועהנליכע, דאס ספעציפיש ווייבליכע און דערפאר האט ער זיי נישט ליב געהאט...

אויף איין מדרגה מיט זיי האט ער זיך קיינמאל נישט אוועקגעשטעלט.

אפילו נישט מיט דער אינטערעסאנטסטער פון זיי אלעמען — מיט דער יונגער קאראלינע לעם, וועלכע האט אמאל געזאגט וועגען איהם, אז ער איז „משוגע און שלעכט און עס איז א געפאהר איהם צו קענען“, און וועלכע האט איהם דאך ליב געהאט ביזן לעצטען טאג פון איהר לעבען.

און קאראלינע לעם איז געווען נישט נאר א שעהנע פרוי, נישט נאר אן'אינטערעסאנטע פרוי, נאר אויך א טאלאנטפולע פרוי, כאטש זי האט אנגעשריבען צוויי לאנגווייליגע ביכער וועגען איהר ליבע מיט לארד ביראן...

איינער פון די גרעסטע דאן-זשואנען אין דער געשיכטע איז זיכער געווען דער איטאליענישער אר-

(ווייטער זייטע 11, טע זייט).

דאס הארץ פון א פרוי!

נאוועלע / פ. ראמאנאוו

און דער סטודענטען־היים האט געהערשט אנ׳אויפגערעגטע נערוועזע שטימונג. איינער פון די סטודענטען, ניקאלאי מאלאכאוו, איז בעגאנגען זעלבסטמארד. מען האט איהם געפונען אין זיין קליינעם צימער א טויטען מיט א דורכגעשאסענעם מח.

די מאכט, וואס איז גלייך אראפגעקומען האט בעקוקט דעם צימער, איסגעפרעגט און וואס פאר א לאגע מען האט געפונען דעם קערפער, ווער פון די סטודענטען האט דער ערשטער פעסטגעשטעלט דאס אומגליק. אויף דער פראגע, ווי דער סטודענט האט זיך געהאלטען ביים לעבען, האבען זיינע חברים געענטפערט כמעט איינשטימיג, אז דער פערשטארבענער האט נישט געמאכט דעם איינדרוק פון א מענשען, וואס זיים געגוי, וואס ער ויל, און האט בעזונדערס ליב געהאט זיך ארומצוקריגען. בכלל האט ער זיך אויפגעפיהרט שלעכט, שטארק געשיפור׳ט, אפט צוריקגעקעהרט שפעט ביינאכט אהיים און צו זיינע חברים געהערט גראבהייטען. אבער אפט פלעגט איהם אנכאפען א ווילדע התמרת, דאן פלעגט ער פון זיין צימער נישט ארויסגעהן אפזיצען איבער זיינע ביכער פון גאנץ פריה ביז שפעט ביינאכט, שפרייזען פון איין עק צום אנדערען און זיך בעמיהט מענשען אויסצומיידען.

אז עס איז דערוועקט געווארען די פראגע וועגען זיינע בעציהונגען צו פרויען, זענען די סטודענטען אביסעל פערלעגען געווארען און ערקלערט, אז אויך אין דער בעציהונג קאן מען וועגען איהם קיין גוטס נישט זאגען. אויף פרויען און אויף זיינע חבר׳טעם די סטודענטינס האט ער געקוקט ווי אויף אביעקטען פון זיין פערגעניגען, ער האט געהאט פיל ליבע – געשיכטען, אבער זיינע ערלעבענישען האבען געטראגען א שנעל פערבייגעהענדען כאראקטער און טיילמאל האט מען געקאנט בעמערקען ביי איהם א ציניש בעציהונג צו דעם ענין.

לויט ווי אלע האבען בעמערקט, איז ער בעזונדער געווען נישט גלייכגילטיג צו דער סטודענטין סאניא גאלובעווא. דאך האט ער איהם גאוה נישט געוואלט, אז זי זאל דאס בעמערקען און ער האט זי בעהאנדעלט פונקט אזוי גראב ווי אלע אנדערע פרויען, דאך האבען אלע סטודענטען און אויך סאניא אליין געוואוסט, אז ער האט זי געליבט זי האט זיך בעצויגען צו איהם גלייכגילטיג. איהם נישט ליב געהאט צוליב זיינע שטענדיגע פרעכהייטען, און אז ער, פערבארגענדיג זיין אמת׳דיג געפיהל, האט איין מאל געמאכט א פראבע, כלומרשט כלאחר יד, ווי זי איינצוטוארען אויף א ראנדעוואו, האט זי געמאכט א מינע, ווי זי וואלט איינגעשטימט, און בשעת דער סטודענט האט געווארט אויף איהר אויפ׳ן בעשטימטען ארט, האט זי פערבעטען צוויי, דריי אנדערע סטודענטען און איז מיט זיי אוועק שפאצירען דארט, וואו מאלאכאוו האט געווארט אויף איהר, און פערבייגעהענדיג פאר איהם, האט זי איהם פערוואונדערט אנגעקוקט און איהם געפרעגט, צי וואס שטעהט ער דא אויף דער קעלט?

זי איז געווען א פרעהליך, דורכגעטריבען מיידעל, אביסעל לייכטזיניג און אפילו אביסעל הארטהערציג: זי איז נישט פעהיג געווען, נישט צו קיין גרויסער פריינדשאפט און נישט צו קיין גרויסער ליבע, די ליבע האט זי געהאלטען פאר א פאראורטייל פון פערצייטען.

דער אויספארשונגס־ריכטער האט פערלאנגט מען זאל זי אריינרופען. זי האט נאך גארנישט געוואוסט וועגען דעם זעלבסטמארד פון סטודענט און אלע האבען זיך שפעטער דערמאהנט דעם אויגענבליק, בשעת זי איז אריינגעקומען אין קליינעם צימער, וואו דער טויטער איז געלעגען, זי האט דערשראקען און נערוועז אנגעקוקט דעם אויספארשונגס־ריכטער, ווי אויך די פאליציאנטען און די סטודענטען, וואס האבען זי אנגעקוקט שווייגענדיג. פלוצלונג איז זי געווארען אויפגעציטערט. איהר בליק איז געפאלען אויף דער ערד, וואו עס איז געלעגען מאלאכאווס טויטער קערפער. זי האט א געשריי געטון, אפגעטרעטען צוריק, א געהם געטון די האנד צום מויל, דערנאך א מאך געטון מיט דער צווייטער האנד איבער׳ן פנים און דאן פאר׳ן טויטען קערפער געפאלען אויף די קניה. זי האט מיט די ציין פערביסען די ליפען און מיט א פערשטיינערטען בליק געקוקט אויף יענעם פונקט, וואו דער זעלבסטמערדער האט זיך די קויל אריינגעשאסען.

אז דער אויספארשונגס־ריכטער האט איהר א פראגע געשטעלט, האט זי נישט געוואוסט, וואס מען וויל פון איהר. איהר אונטערשטע ליפ האט נערוועז געציטערט. און דערביי האט זי אנגעקוקט אלע אנוועזענדע אזוי פערוועהטאגט און דערשראקען, אז יעדערען איז געווארען אומבעקוועם און מען האט נישט ווילענדיג אפגעקעהרט דעם קאפ ווי בשעת מען טרעפט זיך מיט׳ן בליק פון א צום טויט פעראורטיילטען מענשען.

אז זי איז ענדליך צו זיך געקומען, האט זי געזאגט, אז זי האלט זיך פאר די סיבה פון טויט פון סטודענט, ווייל זי האט זיין ליבע לייכטזיניג אנגענומען און איהם בעהאנדעלט גלייכגילטיג און אפילו ברוטאל.

פון זינט דעם סטודענטס טויט האט מען פעסטגעשטעלט א גרויסע ענדערונג אין כאראקטער און אין דער אויסערליכער ערשיינונג פון דעם מיידעל. זי איז געווארען שטיל, האט וויניג גערעדט מיט די איבעריגע סטודענטען און אפט איינזאם שפאצירט שעה׳ן לאנג איבער׳ן קארידאר פון סטודענטען – היים, אז מען פלעגט צוגעהן צו איהר און זי עפעס פרעגען, פלעגט סאניא אויפהויבען איהר בליק, אנקוקען דעם פרעגער, נישט ענטפערענדיג, און דאן ווייטער געהן הין און צוריק איבער׳ן קארידאר. זי האט צונעמען אלע, וואס איז איבערגעבליבען נאכ׳ן סטודענט, זיינע העפטען, זיינע ביכער, זיינע נאטיצען און דאס אלץ געהאלטען ווי א טייער אנדענקען און אלץ מעהר און מעהר האט זי געלעבט אין די ערינערונגען וועגען דעם פערשטארבענעם און עס האט כמעט אויסגעזעהן, אז זי האט איתרע גאנצע געדאנקען קאנצענטרירט אויף יענעם מענשען, וואס האט זיך צוליב איהר דאס לעבען גענומען. און דער געדאנק וועגען איהר שולד איז געווארען דער איינציגער אינהאלט פון איהר לעבען. אויב אפילו פריהער האט מען זי פעראורטיילט, ת.א.־בען איצט די סטודענטען אויף איהר רחמנות געקריגען. זי האט אפט בעזוכט דעם בית עלמין, שעה׳ן לאנג געזעסען אויף זיין קבר און פיל פערבייגעהער האבען אנגעקוקט דאס מיידעל, וואס האט געטראגען אין זיך אזוי פיל ליבע, אז זי האט דעם געליבטען מענשען נישט געקאנט פערגעסען.

דאס איז די איינציגע עהרליכע ליבע, ווארום וואס קאן נאך זיין עהרליכער ווי די ליבע צו א טויטען? אז א פריינדין האט זי אמאל געפרעגט, פארוואס זי ליבט אזוי דעם זעלבסטמערדער, תגם זי האט איהם ביים לעבען נישט געקאנט ליידען, האט סאניא געענטפערט:

— ערשט איצט נאך זיין טויט האב איך יענע געפיהלען, וואס איך האב בשעת זיין לעבען קיינמאל נישט געקענט, און אויב אפילו ער איז געווען א שלעכטער מענש, וואס איז דאס אין פערגלייך מיט דעם, וואס. אח, ווען ער וואלט איצט געלעבט!

מען האט שוין אנגעהויבען מורא צו קריגען פאר איהר געזונד, מיט אמאל אבער, אנ׳ערך א חודש נאכ׳ן זעלבסטמארד פון סטודענט, איז געשעהען עפעס אזוינס, וואס קיינער האט זיך נישט גערעכט דערוואַרט, און אמווענינגסטען סאניא אליין.

איינער פון די סטודענטען האט דערהאלטען א בריף פון דעם בעסטען פריינד פון פערשטארבענעם סטודענט, און אין דעם בריף איז געלעגען דאס צעטעל, וואס מאלאכאוו האט אנגעשריבען קורץ פאר זיין טויט. אין העמדאוויגען געוועגען־צעטעל האט מאלאכאוו בעשריבען, אז ער חיים נישט, וואס מיט איהם קומט פאר, אז ער זעהט נישט פאר זיך קיין צוועק אין לעבען, אז ער ווייס נישט, וואס צו טון מיט זיין ענערגיע, ער האט געשריבען וועגען זיין שוואכקייט, וועגען דער אונמעגליכקייט אויסצומיידען די פערפיהרונגען פון דער גרויסער שטאט, אז פון פערצווייפלונג האט ער זיך גענומען צום שיכור׳ען און אז צוליב דעם אלעם האלט ער פאר גלייכער ענדליך א סוף צו מאכען מיט זיך.

דער אינהאלט פון די ראזיגע שורות איז פאר אלעמען געווען א גרויסע איבערראשונג.

— סאניא איז אונשולדיג! וועגען איהר שטעהט נישט קיין ווארט אין בריף! — האט איינער פון די סטודענטען אויסגערופען.

און באמת איז וועגען סאניא׳ן אין די ראזיגע לעצטע שורות קיין ווארט נישט געשטאנען. עס איז געווען קלאר, אז נישט זי איז געווען די סיבה פון זעלבסטמארד.

— רופט אריין סאניא׳ן!

אז סאניא האט זיך בעוויזען אין קארידאר, האבען די סטודענטען זי גערופען:

— קום שנעל אהער, דיינע זינד ווערען דיר פערגעבען, מיר האבען געלייענט מאלאכאווס לעצטע געשריבענע ווערטער.

סאניאס אויגען האבען זיך ברייט געעפענט, די בלאסע באקען האבען זיך פעררויטעלט.

— וואו? וואו? וואו איז דער בריף? — איהרע הענד האבען געציטערט און איהרע אויגען האבען נערוועז געזוכט דעם בריף.

— דער אינהאלט איז נישט וויכטיג. דער עיקר איז, אז ער האט זיך דערשאסען נישט צוליב דיר.

דאס געזוכט פונ׳ם מיידעל איז מיטאמאל געווארען בלאס ווי א מת.

— נישט צוליב מיר?

— יא, יא, נישט צוליב דיר, אין זיין בריף שטעהט נישט קיין ווארט וועגען דיר.

סאניא האט נערוועז א ריס געטון דעם בריף פון דער האנד, איהם שנעל דורכגעלייענט, דאן נאך אמאל, און דאן האט זי צוריק אפגעגעבען דעם בריף און ארויס פון צימער, נישט זאגענדיג קיין ווארט.

— וואס איז מיט איהר? — האבען די סטודענטען געפרעגט.

קיינער האט נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערען.

סאניא איז ארויף אין איהר מיידעלשען צימער און ארויסגענומען פון אונטערן קישען א פאקעט. דאס זענען געווען יענע נאטיצען, וואס זענען געבליבען נאך מאלאכאוו׳ן. אין דעם אויגענבליק איז אין צימער אריין סאניאס א חבר׳טע, וואס האט זיך דערשראקען וועגען איהר, און סאניא האט שנעל דעם פאקעט בעהאלטען אונטער איהר בלוזע.

— ווי גליקליך בין איך, — האט די פריינדין געזאגט, — וואס דו ביזט אונשולדיג.

סאניא איז שווייגענדיג געשטאנען פאר׳ן פענסטער און ארויסגעקוקט אויף דער גאס. די חבר׳טע האט נאך א ווילע געדערט און פערלאזט דאס צימער.

דאן האט סאניא ארויסגענומען דעם פאקעט פון אונטער דער בלוזע, צוריסען די נאטיצען אויף פיצ־פיצעלעך און זיי ארויסגעווארפען אויף דער גאס ארויס, ווי מען ווארפט ארויס עפעס, וואס מען וויל עס אפילו נישט מעהר אין זינען האבען. דאן איז זי אנידערגעפאלען אויף איהר געלעגערען געלעגער און זיך צוכליפעט. איהרע שמאלע אקסלען האבען נערוועז געציטערט און אזוי איז זי געלעגען און געוויינט אי־ער יענער ליבע, וואס זי האט זיך אליין אויסגעחלומ׳ט.

איז קראנקהייט א שאנד?

מעדיצינישע נאטיצען

פון ד״ר י. טעז

די תורה דערצעהלט אונז וועגען צוויי פרימיטיווע מענשען־קינדער, אדם און חוה, וואס זענען ארומגעגאנגען אין גאנצען נאקעט און בארוועס, אהן זארג און אהן בייך־ווייטאג. אהן א נעכטען און אהן א מארגען, אהן צארן און אהן פרייד. זיי האבען געפיהרט א לעבען, וואס איז אזוי מענשליך־אונמעגליך, ווי נאר א לעגענדע קען אויסמאלען. א לעבען אהן א נשמה, ביז זיי האבען דערזעהן זייער נאקעטקייט. ערשט מיט דעם בעוואוסטווערען פון דער נאקעטקייט האט זיך אנגעהויבען די מענשליכע קולטור. די שעהמעוודיגקייט, פונקט ווי די נייגעריגקייט, מיט וועלכער זי קעהרט זיך אין ווי צוויי שוועסטער, זענען דער יסוד פון דער מענשליכער ענטוויקלונג און פון דעם מענשליכען סאציאלען לעבען. נאר א בהמה שעהמט זיך נישט, און עס איז דא א סברה, אז אפילו צווישען די בהמות, וואס לעבען אין א טשערעדע, איז אויך דא עפעס אזוינס ווי א געפיהל פון שאנד, ארער נאהענט צו דעם.

בושה צו בושה איז נישט גלייך, ווייל אויב אביסעל פון דער שעמעוודיגקייט איז גוט און געזונד, איז צופיל שעמעוודיגקייט א גרויסער שטן, וואס האט שווערע נאכווהענישען. שעהמעוודיגקייט איז ווי זויערטייג. זי ברענגט דעם בשר־ודם צום יעירען און טרייבט איהם צו אלץ גרעסערע אנשטרענגונגען, כדי „צו זיין מיט מענשען גלייך“, ווי עס זאגט א פאלקס־ווערטעל, אבער צופיל זויערטייג מאכט זויער דאס ברויט. אנ׳אומגעלומפערטער געפיהל פון בושה איז ווי א זויערע קייט, וואס האט געפענטעט די גייסטיגע פעהיגקייטען און לאזט זי נישט ענטוויקלען. אביסעל שעמעוודיגקייט איז ווי א געווירץ, וואס רייצט דעם אפעטיט. צופיל פון דעם סארט גייסטיגען מעריצין פאראליזירט און מאכט געליימט.

פאר א דאקטאר דארף מען זיך נישט שעהמען — זאגט דער עולם. און דער אמת איז, אז ווער עס שעהמט זיך פאר א דאקטאר, קאן קיינמאל נישט געהאלפען ווערען. אבער א פאראורטייל, וואס איז אזוי טיף איינגעווארצעלט, לאזט זיך נישט אזוי גיך אויסרייסען פון דער נשמה. האַ־

וועלאק עליס, דער בעריהמטער סעקסואל־פילאזאף, דערצעהלט וועגען א פאל, וואס האט געטראפען אין איטאליען ערשט נישט לאנג, וואו א יונג מיידעל איז איבערראשט געווארען פון א פייער איינמיטען דער נאכט. דאס הויז האט געברענט און געפלאקערט און דאס מיידעל איז געלאפען צום פענסטער, כדי זיך צו ראטעווען. אבער זי איז געווען נאקעט און דערזעהענדיג א גרויסען עולם ביים פענסטער, האט זי זיך געשעהמט ארויסצושפרינגען פונ׳ם הויז, און דער סוף איז געווען, אז זי איז פערברענט געווארען צוליב איהר נארישער בושה. אט ווי ווייט עס געהט די פאטאלאגישע, די קראנקהאפטע בושה.

א קראנקהייט איז ווי א פייער. זי טליעט צוערשט שטילערהייט און דאן צופלאקערט זי זיך אין א גרויסען פייער, וואס מאכט צו אש דעם קערפער.

עס איז אונמעגליך, אבער א סך מענשען פיהרען זיך אויף פונקט ווי די שעהמעוודיגע איטאליענישע דאמע. זיי געהען נישט צו קיין דאקטאר, מחמת זיי שעהמען זיך. זיי ווארטען ביז עס ווערט צו שפעט, איידער זיי בעשליסען צו געהן צו א דאקטאר און א סך קאטאסטראפען קומען פון דעם פאלשען געפיהל פון בושה. איז דאס טאקע א וואונדער, ווי קומט עס, אז א קלוגער מענש זאל זיך אזוי בענארישען?

עס זענען דא אלערליי קראנקהייטען אין דער וועלט און איהר קאנט נאך היינט געפינען פרויען, וואס שעהמען זיך פאר א דאקטאר, כאטש די קראנקהייט בעטרעפט דעם מאגען, דאס הארץ ארער עפעס אנ׳אנדער אומשולדיגען ארגאן. אבער די גרעסטע זינד ווערט בעגאנגען. ווען עס האנדעלט זיך וועגען קראנקהייטען פון דעם סארט, וואס זענען בעקאנט מיט׳ן נאמען „די שעהמעוודיגע קראנקהייטען“.

איך האב די געלעגענהייט צו זעהן קראנקע מיט פערנאכלעסיגטע חולאת׳ן, וואס ציהען זיך יאהרען־לאנג און מאכען א תל פונ׳ם גוף, כאטש אביסעל בעהאנדלונג וואלט געווען געקאנט דעם קראנקען־פראצעס אויסהיילען. איהר פרעגט דעם קראנקען א שאלה: „פארוואס האט איהר געווארט די חולה?“ פון צעהן קראנקע וועלען אייך אכט ענטפערען מיט דעם איינענעם נוסח: „איך האב מיך געשעהמט“. זיי זענען געגאנגען צום אפטייקער, ווענען זיי קאנען נישט, און וועלכער פערשטעהט

זיך אויף קראנקהייטען און געגעסען בלויז פילען און געשפריצט מיט אלערליי וואסערען, וואס העלפען ווי א טויטען באנקעס, און דער סוף איז, אז היינט זענען זיי פערקריפעלט און ליידען וועהטאג און פיין. צו געהן צו א דאקטאר, האט זיי נישט געלוינט און האט זיי נישט געלאזט די בושה. אט א שכל פון מענשען, וואס בעריהמען זיך, אז זיי לעבען אין א צייט פון קולטור און אויפקלערונג.

צווישען אלע קראנקהייטען זענען די אזוי־גערופענע „וועגערישע קראנקהייטען“ פערשלייערט מיט בושת מעהר פון אלעמען. מען שעהמט זיך איינצוזאגען. מען פיהלט זיך שולדיג, מחמת מען האט עובר געווען אויפ׳ן על־חטא. אבער די מעדיצין מאכט נישט קיין אונטערשיד צווישען שעהמעוודיגע, שולדיגע און אומשולדיגע. דאס זענען פאר א דאקטאר פרעמדע בעגריפען. א קראנקהייט איז א קראנקהייט, און עס מאכט נישט אויס, וואו מען האט זי. א יעדער קראנקהייט ווערט בעהאנדעלט לויט די פרינציפען פון דער מעדיצינישער וויסענשאפט. א דאקטאר איז נישט קיין מאראל־פרעדיגער און נישט גאטס פאליציינט. מיר אינטערעסירען זיך וועניג וועגען דער מאראלישער זייט פון א קראנקהייט און מיר פערשטעהען אויך נישט פארוואס אט־א־דער סארט קראנקהייט איז ערגער ארער בעסער פון אנדערע. וואס מיר פערשטעהען יא און וואס מיר ווילען בעטאנען, איז אט וואס: די שעהמעוודיגע קראנקהייטען האבען די אומפערשטעהמטע טבע, וואס זיי פערשפרייטען זיך, ווי א ווילד פייער און זענען א סכנה פאר אנדערע, וואס וויסען פון גארנישט צו זאגען. אויסערדעם זענען אט־א־די קראנקהייטען א געפאהר פאר׳ן פאמיליען־לעבען, פאר די אייגענע קינדער און קרובים. זיי זענען נישט נאר א זאך, וואס אינטערעסירט דעם פרט, נאר אויך דעם כלל, זיי זענען א סאציאלע געפאהר.

און דער מוסר־השכל דערפון איז, אז מען טאר נישט צוליב א פאלשער בושה לאזען די קראנקהייטען בושעווען אהן א שיעור. און אז דער שולדיגער איז נישט דער, וואס שווערט קראנק, נאר כאקע דער „שעהמעוודיגער“ לא עליכם, וואס האט די אומפערשטעהמטע תעזה די קראנקהייט צו פערלאזען און צו פערטיילען די אומגעווינשטע מתנה צווישען אנדערע, וואס האבען נישט אן צו וויסען פון דער געפאהר, וואס איז אזוי נאהענט. פערגעסט נישט, אז א קראנקהייט איז נישט קיין בושה, נאר אנ׳אומגליק. עס איז א בושה די קראנקהייט צו פערלאזען.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג זון.
עמפ׳ען און דער היים פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער- שוועכע, עלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 9-5 אוו.

קורצער סך הכל

פון פערגאנגענעם יאהר אין יודיש-פוילישען לעבען

די יורען-פראגע אין פוילען אין פאריגען יאהר איז געשטאנען אין אן ענגער שייכות מיט דער אלגעמיינער פאליטיק פונ'ם לאנד. די „מאראלישע סאנאציע" האט זיך ריקזיכטלאז געהאלטען ביי איהר קארדינאלען טעות, אז די ענדערונג פון דעם רעזשים וועט זיין אן אויסלייזונג פאר פוילען. אין צוזאמענהאנג מיט דעם ראזיגען שטאנדפונקט איז געבליבען נישט געענדערט די אמאליגע פאליטישע ריכטונג, וועלכער האט זיך קודם כל פאראל אפגעשלאגען אויף דער עקאנאמישער לאגע.

צום מעהרסטען זענען דעריבער די יורען געווען די געליטענע, אלס א טייל בעפעלקערונג, וואס איז בעזונדערס בעלאסטעט מיט שטייערען, און וועלכע ווערט רואינירט פונ'ם עטאטיזם. גלייכצייטיג האט די רעגירונג, קעמפענדיג מיט דער אפאזיציע, און מורא האבענדיג פאר דער קריטיק מצד די רעכטע — נישט געוואלט אננעמען פאר א „פילאסעמיטישע" רעגירונג, און מחמת דעם נישט געענדערט לגבי די יורען דעם אמאליגען סיסטעם פון פאליטישע און ווירטשאפטליכע רדיפות.

דאס איגנארירען פון יודישע פאסטולאטען דורך דער רעגירונג האט נישט אפגעהאלטען די רעכטע אפאזיציע צו דערקלערען איהר א קאמף רווקא אויפ'ן יודישען געביט: אין לעמבערג זענען אינסצענירט געווארען אומרוהען, צוליב דעם, וואס יודישע שילער זאלען האבען פלומרשט בעלייריגט א פרומע פראצעסיע. דאן זענען פארגעקומען אומרוהען נישט נאר אין לעמבערג, נאר אין פויזען, און אין א גאנצער רייה אנדערע שטעט איז געפיהרט געווארען א העטקאמפאניע צו באיקאטירען יורען אויפ'ן עקאנאמישען געביט.

דאן האט זיך אבער אין שוין פון די יורען געשטעלט די רעגירונג און דאס האט אפגעהיט פון ווייטערדיגע עקסצעסען.

לייטענדיג, אלוא, א מפלה אין דער הינוכם, האבען די שאוויניסטען און קלעריקאלען אנגעהויבען א העצע אין אן אנדער ריכטונג: מען האט אנגעהויבען צו פאדערען א „נומערוס קלויזוס", יודישע מתים פאר די אוניווערזיטעט-פראזעקטארוומס, און מען האט פערפירט א קאמף געגען יודישער שחיטה.

א געוויסע דערנעהענטערונג איז פארגעקומען צווישען פאליאקען און יורען אויפ'ן ליטעראריש'ען געביט. אין דער תנועה האט זיך אויסגעצייכענט דער פוילישער „פען"-קלוב.

אויך פ.פ.ס. האט מחמת שארפער אפאזיציע און דערנעהענטערונג צום „בונד" אנגענומען א פראגרעסיווערע שטעלונג לגבי די נאציאנאלע מינדערהייטען בכלל און די יודישע פאסטולאטען בפרט.

דאס אינערליכע יודישע לעבען איז א דורה אונטערן צייכען פון א מין פירוד הלבבות.

נישט קוקענדיג אויף אלע בעמיהונגען האט זיך די יודישע „קאלא" נישט פערא'ניגט, און צו־ליב דער שפאלטונג איז אויך נישט געקומען צו דער שאפונג פון א יודישען עקאנאמישען ראט, וועלכער האט געזאלט אנאליזירען אונזער קלענליכע ווירטשאפטליכע סיטואציע און געפינען רעטונגס־מיטלען.

צו שארפע קאנפליקטען איז אויך געקומען אין די יודישע קהלות, וואו דער קאמף איז געפיהרט געווארען דערהויפט צווישען „בונד" און די פארשטעהער פון קליין־בירגערטום. אין ווארשא איז אפילו די בונדישע פראקציע ארויס פון דער קהלה.

דערנאך האט זיך געמאכט די מעשה ארץ־ישראל מיט דעם אונזער „אינערליכען" קאמף — וואס דויערט נאך עד היום....

ג. פ.

דער פאליטישער מאמענט

אינדיען פאדערט אונאפהענגיגקייט, — דער ווירטשאפטליכער בילאנס פון אייראפע

צום סאמע סוף פון פערגאנגענעם יאהר האט מאקדאנאלדס רעגירונג בעקומען א פרישען סורפריז פון אינדיען, פון אט דעם אייביגען קוואל פון ענגלישער בעאומרוהיגונג. אין לאהאר איז פארגעקומען דער קאנגרעס פון די אינדישע נאציאנאליסטען. ביי דער געלעגענהייט איז פארגעקומען די פייערליכע אויפהויבונג פון דער אינדישער פאהן. ביי דער צערעמאניע זענען אנוועזענד געווען 30 טויזענד אינדיער, וועלכע האבען געשריען: „זאל לעבען די רעוואלוציע"! דער קאנגרעס האט מיט א מעהרהייט שטימען אנגענומען די רעזאלוציע פון פיהרער פון די אינדישע נאציאנאליסטען, אז די מיטגלידער פון קאנגרעס שטרעבען צו דער פולשטענדיגער אונאפהענגיגקייט פון אינדיען. ס'איז אריינגעטראגען געווארען נאך א מעהר עקסטרעמע רעזאלוציע, וועלכע האט געפאדערט תיכף צו פראקלאמירען די אונאפהענגיגקייט פון א גדיע. אבער די דאזיגע עקסטע רעזאלוציע איז אפגעווארפען געווארען.

א פארשפיל פאר די שטימונגען פון קאנגרעס איז געווען דער אטענטאט אויפ'ן וויצע-קעניג פון אינדיען לארד אירווינג. די הנחות, אויף וועלכע די ענגלישע רעגירונג האט געוואלט געהן לגבי אינדיען, ווייזען זיך ארויס פאר נישט גענוג. דורך לארד אירווינג האט ענגלאנד פראקלאמירט די גרייטקייט צו פערוואנדלען אינדיען אין א דאמיניע, צוגלייך מיט אויסטראליע אדער קאנאדע. אבער די הנחה בעפרידיגט שוין נישט די אינדישע נאציאנאליסטען.

די לאגע אין אינדיען ווערט אזוי ארום אלץ פערוויקעלטער און פאר ענגלאנד אלץ שווערער. די לאגע איז קאמפליצירט נישט נאר פאר ענגלאנד, נאר פאר אינדיען גופא. מ'דארף זיך נישט פארשטעלען, אז מיט דער צוועגטועלער פראקלאמירונג פון אינדיענס אונאפהענגיגקייט ווערט דאס פראבלעם פון אינדיען געלעזט. אינדיען גופא וואלט אין דעם פאל געשטאנען פאר א פולקאמענער אנארכיע.

אינדיען איז נישט קיין איינהייטליך לאנד. די סאציאלע ווידערשפרוכען זענען דארט טיף און שארף. די בעפעלקערונג איז איינגעטיילט אין קאסטעס, וועלכע זענען זיך געגענזייטיג פיינדליך ביז גאר. די פינסטערקייט איז אונגעהויער, דער רעליגיעזער פאנאטיזם און האס איז אהן גרעניץ. אינדיען איז צוטיילט אין א גרויסער צאהל שבטים, קיין איינהייטליכע נאציע איז דארט נישט פארהאן. דער פיהרער פון די נאציאנאליסטען גאנדי, וועלכער פראפאגירט די טאקטיק פון פאליטישער און עקאנאמישער פאסיווקייט (באיקאט) איז אין עצם גענומען רעאקציאנער.

די אינדישע רעוואלוציאנערען שטעלען זיך פאר די זאך אזוי, אז די גאנצע פראגע בעשטעהט אין ארפווארפען די ענגלישע הערשאפט. פאקטיש איז קיין איינהייטליך פאלק און קיין איינהייטליכע מלוכה נישטא און זאל אינדיען געשטעלט ווערען פאר דער אויפגאבע צו ארגאניזירען א זעלבסטשטענדיג מלוכה-וועזען, וועלען אלע געגענזאצען אפוירטרעטען מיט אגייער קראפט.

אין אינדיען זענען מעגליך קאלאסאלע אויפטרייסלונגע, וועלכע וועלען פיל ביין בלוט פערשאפען די ענגלענדער. אבער צום סוף פון ענגלאנדס הערשאפט איז דארט נאך ווייט. דערפאר זארגען די אינערליכע פערהעלטנישען אין אינדיען גופא.

*

צו ניי-יאהר זענען געמאכט געווארען פאליטישע און ווירטשאפטליכע בילאנסען פון דער לאגע אין די אייראפעאישע לענדער. די ווירטשאפטליכע סך הכל'ען זענען נישט קיין פרעהליכע.

אין ענגלאנד הערשט א כראנישער קריזיס אין דער קוילען-אינדוסטרי. די ארבייטסלאזיגקייט, וועלכע פלאגט דאס לאנד פון סוף קריג אן, ווערט נישט פערמינערט, און ענגלאנד האט איצט אן ארמעי פון 1 מיליאן 300 טויזענד ארבייטסלאזע. דאס זענען פראבלעמען, וועלכע, ווי מיר האבען שוין נישט איינמאל אנגעוויזען, שטעלען מיט זיך פאר דעם אבן נגף פון דער ארבייטער-רעגירונג.

אין פראנקרייך איז די שטייערען-לאסט, א דאנק וועלכער עס איז דערגרייכט געווארען דאס גלייכגעוויכט פון בודזשעט און די סטאביליזאציע פון פראנק, אזוי שטארק, אז דער פרעמיער טארדיע האט זיך געמוזט פערפליכטען פאר'ן פארלאמענט אדורכצופיהרען א גרינדליכע פינאנץ-רעפארם. די שטאדט ליידט פון יקרות, דאס דארף פון צו ביליגע פרייזען אויף די פראדוקטען. גאנצע געגענדען האבען נאך ביז איצט נישט בעוויזען זיך אויפצובויען און איינצופיהרען א נארמאלע ווירטשאפט. דער האנדעלס-בילאנס איז א נעגאטיווער.

איטאליען האט נישט בעוויזען אויסצוגלייכען דעם האנדעלס-בילאנס. די קרעדיט-שוועריגקייטען זענען קאלאסאלע. וועגען דער ענגשאפט אויפ'ן געלד-מארק זאגט עדות די אונגעהויער גרויסע צאהל פראטעסטירטע וועקסלען. די צאהל ארבייטסלאזע דערגרייכט 350 טויזענד מאן.

א שווערען קריזיס לעבט איבער בעלגיען. די בוי-בעוועגונג האט זיך אפגעשטעלט. די פראדוקציע פון שטאהל און גלאז איז נעפאלען. די טעקסטיל-אינדוסטרי קעמפט מיט גרויסע שוועריגקייטען.

אין א בעזונדערער לאגע געפינט זיך דייטשלאנד. פון איין זייט לאזט זיך בעמערקען א וואוקס פון דער אינדוסטרי, וועלכע דערגרייכט אין איינציגע צווייגען ממש גיגאנטישע מאסשטאבען, פון דער אנדערער זייט האט די רעגירונג געמוזט שליסען דאס בודזשעט-יאהר מיט א דעפיציט פון 350 מיליאן מארק. די לאנדווירטשאפט מאכט דורך א קריזיס, דאס פיהלען אויך מיר אין די שוועריגקייטען, מיט וועלכע עס קומען פאר די פויליש-דייטשע אונטערהאנדלונגען.

אין טשעכאסלאוואקיע איז דער דופק פון דער פראדוקציע אפגעשוואכט געווארען. ס'איז געשטיגען די צאהל באנקראטען, די בעשעפטיגונג איז דער אין דער אינדוסטרי איז געפאלען.

א שווערען פינאנציעלען קריזיס מאכט דורך עסטרייך. א דאנק די אינערליכע אונרוהען פליסט דער עסטרייכישער קאפיטאל מאסענווייז אוועק פון לאנד. נישט בעסער איז אין יוגאסלאוויען און אין אונגארן, וואו די לעצטע גערעטעניש אויף תבואה און פרוכטען איז געווען זעהר גרויס און א דאנק דעם זענען שטארק געפאלען די פרייזען.

פ. ב.

די צילע, אויפגאבען און אויפטוען

פון דער געזעלשאפט „ארט"

נעבען דעם „דזשאינט" און דער „י. ק. א." איז דער „ארט"-פערבאנד ביים היינטיגען טאג די גרעסטע יודישע ארגאניזאציע פאר דער יודישער עקאנאמישער אויפבוי-ארבייט אין מזרח-אייראפע. „ארט" איז בעקאנט און פאפולער אין אלע לענדער. ער האט בעוויזען אומעטום צו געווינען די סימפאטיעס סיי פון די ברייטע מאסען פון דער יודישער בעפעלקערונג סיי פון די פיהרענדיגע קרייזען אין דער יודישער עפענטליכקייט.

וואס זענען די אויפגאבען פון „ארט"?

דער „ארט" וויל מיטהעלפען דער יודישער בעפעלקערונג פון מזרח אייראפע אויס- און איבערצובויען דאס יודישע עקאנאמישע לעבען אין מזרח אייראפע. העלפען דער יודישער בעפעלקערונג איבערצוגיין צו נייע פראפעסיעס צו פראדוקטיווער ארבייט און האנדווערק, אינדוסטריע און לאנדווירטשאפט.

די ארבייט פונ'ם „ארט"-פערבאנד איז פילזייטיג און פערצווייגט. זי ווערט געפיהרט אין פאלגענדע ריכטונגען: 1) פון פראפעסיאנעלער אויסבילדונג פון יוגענטליכע און דערוואקסענע; 2) פון מיטהעלפען דער יודישער בעפעלקערונג איינצוארדענען זיך ביי ערד-ארבייט; 3) דערהויבען דעם ניווא פון יודישען האנדווערק דורך פערזארגען מיט מאשינען און 4) פון איינציהען די יודישע בעפעלקערונג אין דער אינדוסטריע.

דער „ארט"-פערבאנד האט ארגאניזירט און געהאלפען ארגאניזירען פיל צענדליגער פראפעסיאנעלע שולען און אנדערע אנשטאלטען פאר פראפעסיאנעלער בילדונג. עס איז נישטא קיין איין לאנד אין מזרח-אייראפע וואו עס זאל נישט עקזיסטירען קיין פראפעסיאנעלע שולען פון „ארט". ארום און ארום פערמאגט דער „ארט"-פערבאנד ביים היינטיגען טאג א נעץ פון 83 אנשטאלטען (פאך-שולען, לערן-ווארשטאטען, אווענד-קורסען און פאטראנאטען). די צאהל תלמידים, וואס האבען אין יאהר 1928 בעזוכט די אנשטאלטען פון „ארט" האט בעטראפען 6242. אין משך פון 1926 1928 האבען די שולען און קורסען פון „ארט" געענדיגט אנ'ערך 8.000 נפשות. דער גרעסטער טייל פון די געענדיגטע האבען געפונען ארבייט אין זייער פאך. אין פוילען האלט אויס דער „ארט" 37 אנשטאלטען. אין רוסלאנד 11, אין רומעניען 15, אין לעטלאנד 5, אין ליטע 4 און אין דייטשלאנד 1. אין ווילנע פערמאגט דער „ארט" א טעכניקום ווי העכער 200 יודישע יונגעלייט ווערען אויסגעבילדעט אלס מאנטערען און טעכנישע אנפיהרער פון אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען.

דער „ארט"-פערבאנד טוט אויך א סך פאר די דערוואקסענע האנדווערקער. אזוי זענען די לעצטע פאר יאהר ווען אין פוילען איז ארויס דער אזוי-גערופענער צייכען-געזעץ, ארגאניזירט געווארען דורך דעם „ארט" ספעציעלע פאך-דערגאנצונגס-קורסען, וואו דערוואקסענע יודישע בעלי מלאכות, וועלכע ארבייטען שוין איינינע יאהר אין זייער פאך, האבען זיך געקאנט צולערנען און ווערען גוטע טעכניש-געשולטע בעלי-מלאכות. אזעלכע פאך-דערגאנצונגס-קורסען פאר דערוואקסענע זענען ארגאניזירט געוואוען אויך אין ליטע און אין אנדערע לענדער פון מזרח-אייראפע.

דער „ארט"-פערבאנד האט די לעצטע יאהרען ענטוויקעלט א ברייטע טעטיגקייט אויף דעם געביט פון יודישער לאנדווירטשאפט. די דאזיגע טעטיגקייט פון „ארט" נעמט ארום 141 פונקטען. די גרעסטע צאהל פונקטען געפינט זיך אין סאוויעט-רוסלאנד 85. אין פוילען ווערען פונ'ם „ארט" בעדינט 18 פונקטען, אין בעסאראביע — 37. צוזאמען ווערען בעדינט דורך „ארט" 4.737 משפחות מיט א שטח פון 39.064 דעסיאטין ערד.

אין וואס דריקט זיך אויס די ארבייט פון „ארט"-פערבאנד אויף דעם דאזיגען געביט די ארבייט איז גאנץ פערשידען. זי ווערט געפיהרט אויפ'ן געביט פון קאלאניזאציע (אין אוקראינע), זי פערשפרייט זיך אויך אויף דער ביי-שטעטלדיגער לאנדווירטשאפט (ווי למשל אין ווייס-רוסלאנד), זי נעמט ארום יודישע לאנדווירטשאפטליכע קאאפעראטיוען (אין פוילען ווערען בעדינט 15 אזעלכע קאאפעראטיוען), די יודישע גערטנערייי א. א. וו. א. א. וו. אומעטום בעמיהט זיך דער „ארט"-פערבאנד צו דערהויבען דעם ניווא פון דער יודישער לאנדווירטשאפט, צו פערבעסערען און ראציאנאליזירען די ארבייט פון די יודישע פויערים, איינצופיהרען נייע טעכנישע

(ווייטער זעה 11-טע זייט).

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

גערסט פון אמעריקא! גערסט פון אמעריקא!

גאסטראלען פון די בעוו. הויפט-ארטיסטען, גרינדער פון דער 1. ווילנער טרופע

בעלע בעלערינא, חיים שניאור

פרייטאג, דעם 3 טען, זונטאג, דעם 5 טען, 9 א זייגער אוונט

פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאנד! פרעמיערע!

דער ני-עסטער שלאגער, וואס איז געשפילט געווארען אין ניו-יארק 2 סעזאנען

איהר פערשפילט לעבען

פאמיליען-בילד אין 4 אקטען פון ז. ליבין. הויפט-ראלען: רבקה—בעלערינא; איידעראשניאור

שבת, דעם 4-טען, ווערט נישט געשפילט.

מאנטאג, דעם 4-טען, 9 אוונט גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50

די דראמאטישע לעגענדע פון דעם בעוואוסטע שרייבער ש. אנ-סקי

דבוק

אין 3 אקטען פון ש. אנ-סקי. הויפט-ראלען: לאה—בעלערינא; מיראפאלער צדיק—שניאור.

ס'גאנצע אנסייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, גייהויז, פאלאנסקי, ראקאוו. אדמיניסטראטאר: ס. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

סער הערבערט סעמיועל

פון לעא קעניג

א סך פון אונזערע קורצזיכטיגע פאליטיקער האבען לעצטענס אנגעהויבען בריקען סעמיועל'ן. מיר הערען לעצטענס שוין צו אפט די נישט פעראנטווארטליכע געשרייען:

„סעמיועל איז שולדיג; סעמיועל איז פעראנטווארטליך; סער הערבערט סעמיועל האט אויפגעהויבען צו זיין איצטיגער פאזיציע דעם טרויעריג־בעריהמטער מופטי׳... און אזוי ווייטער, און אזוי ווייטער.

מיר דאכט זיך, אז ס'איז שוין צייט אפצושטעלען אט די נישט פעראנטווארטליכע „קריטיקען" פון א פערזענליכקייט, וועלכער האט אפשר מעהר ווי וועלכער ס'איז אנדערער געטון פאר דעם פאליטישען ציוניזם פון די לעצטע פופצעהן יאהר.

איך זוי נעם נישט אויס פון פינגער: די באלפור־דעקלאראציע האט ביי אונז א סך לעגענדארע „טאטעס". מיר שרייבען צו וועמען אונז ווילט זיך דעם יחוס אז ער האט געהאלפען קריגען אדער האט געקרא:ען די באלפור־דעקלאראציע.

געוועהנליך איז נאך די צייט נישט געקומען, ווען די אמת'ע געשיכטע פון דער באלפור־דעקלאראציע קען געשריבען ווערען.

אבער וועגען סער הערבערט סעמיועל'ס ראלע בנוגע דער באלפור־דעקלאראציע האט שוין עדות געזאגט א געוועזענער ענגלישער פרעמיער מיניסטער. אין אסקוויט'ס מעמוארען איז שווארץ אויף ווייס פערצייכענט, אז סער הערבערט סעמיועל איז געווען דער איינציגער, וועלכער האט צווישען די ענגלישע פאליטיקער און שטאאטסלייט ענערגיש געווירקט פאר א יודישער נאציאנאלער היים אין פאלעסטינא, פאר דער באלפור־דעקלאראציע.

לײדער האב איך נישט ביי זיך אסקוויט'ס מעמוארען און איך גיב נאר איבער דעם תמצית פון זיינע בעמערקונגען וועגען סעמיועל'ס ארבייט פאר דעם איצטיגען ציוניזם.

סער הערבערט סעמיועל האט געארבייט פאר'ן ציוניזם. איז געווען א גוטער ציוניסט נאך איידער דער ציוניזם איז געווארען א אנערקענטער פאליטישער פאקטאר אין דער ענגלישער פאליטיק.

סער הערבערט סעמיועל האט געארבייט פאר דער באלפור־דעקלאראציע אפשר נאך איידער לארד מעלטשעט (דעמאלט נאך סער אלפרעד מאנד) האט זיך ענטשלאסען ארויסצוטרעטען אין דער עפענטליכקייט אלס יוד, און דאך בעשולדיגט מען איצט ביי אונז סעמיועל'ן שיער נישט אין א מין נאציאנאלען פערראט, און מאנכע פון אונזערע מ'שטיינסגעזאגט פאליטיקער האבען זיך איצט אויפגעשטעלט א נייעם „עגל הזהב" אדער „נאציאנאלען ערלייזער" אין געשטאלט פון לארד מעלטשעט.

איך וויל דערמיט נישט זאגען, אז סער הערבערט'ס פאליטיק אין פאלעסטינא אלס נציב עליון איז געווען ערפאלגרייך; קיינער וועט איצט נישט זאגען, אז סער הערבערט'ס פאליטיק בנוגע די אראבער האט געבראכט די גוט געווינשטע רעזולטאטען, אויף וועלכע ער אליין, און אנדערע גוטע ציוניסטען האבען געהאפט. אבער איך ווייס נישט מיט וואס זענען עס זיכער סער הערבערט סעמיועל'ס קריטיקער, אז א יד חזקה בנוגע די אראבער וואלט געבראכט בעסערע און נישט נאך ערגערע רעזולטאטען.

ס'איז גרינג צו זאגען: דיין פאליטיק טויגט נישט, ווען מען האט פראקטיש נישט אויסגעפרובט די צווייטע פאליטיק, וועלכע וואלט אפשר נאך ווייניגער געטויגט.

סעמיועל'ס קורצזיכטיגע קריטיקער פערגעסען, אז ביד חזקה קען מען שוין מעהר לאנג נישט הערשען, און אז א רעזשים פון אונטערדריקען מוז ערגעץ פלאצען און ברענגען מיט זיך נאך פיל שרעקליכערע בלוט פערגיסונגען און קאטאסטראפען.

ס'קען זיין, אז די ליבעראלע פאליטיק (און סער הערבערט סעמיועל איז אן עכטער און גלענצענדער ליבעראלער פאליטיקער) פון „איבערגעבען דעם גנב דעם שליסעל" טויג נישט. אבער מיר ווייסען דאך (צום בעדויערען אפשר), אז דער רעזולטאט פון די לעצטע געשעהענישען אין פאלעסטינא און פון דער אויספארשונגס־קאמיסיע וועט דאך פיהרען צוריק צו סעמיועל'ס פאליטיק — פון הנחות און שלום מיט די אראבער.

קיין אנדער אויסוועג איז דאך פארט נישטא ביי די איצטיגע אומשטענדען אין ענגלאנד און אין פאלעסטינא.

סעמיועל'ס פאליטיק קען אויסגעדריקט ווערען אין א פאר ווערטער ווי אן עכטער ענגלישער שטאאטסמאן און אלס א גוטער בורזשואזער אייראפעאישער יוד האט ער געזוכט צו מאכען „דאס בעסטע פון א שלעכטען געשעפט", און צו דעם אייגענעם קלוגען ענגלישען מאטא וועט זיך דאך אצינד מוזען אומקערען די ציוניסטישע פאליטיק בכלל.

סער הערבערט סעמיועל'ס פאליטיק איז געווען א דורכפאל, אבער דאס איז נישט דערפאר (ווי זיינע אנגערופענע קריטיקער ווילען) ווייל סעמיועל פערזענליך אדער זיין פאליטיק איז געווען שלעכט אדער פחדנות'דיג.

אויב סעמיועל'ס פאליטיק איז געווען א דורכפאל איז עס דער „דורכפאל" פונ'ם פאליטישען ציוניזם אין זיין איצטיגער פארמע בכלל. סעמיועל'ס דורכפאל איז אין דער נאטור פון די אומשטענדען אין פאלעסטינא. ס'האט אנדערש נישט געקענט זיין; ס'איז דער לאגישער פועל יוצא פונ'ם גרויסען שווערען עקספערימענט אין פאלעסטינא. ס'איז נאריש זיך צו לייגען פויגעלעך אין בוזעם. מען קען נישט אהן קרייסען פלאנצען א יודישע נאציאנאלע היים אין א לאנד מיט א בעפעלקערונג, וועלכע ווערט שוין אנגעשטעקט מיט די מאדערנע נאציאנאלע און דעמאקראטישע אידעען.

סעמיועל'ס פאליטיק האט נישט געטויגט, אבער ווער קען עס איצט בעשטימט זאגען, אז אן אנדער פאליטיק וואלט פריהער אדער שפעטער נישט געווען ערגער?

איך פערטיידיג נישט סעמיועל'ן, ווייל איך בין אן אנהענגער פון זיינע פאליטישע אידעען און זיינע נאציאנאלע אנשויאונגען; אבער איך זעה אין איהם מעהר ווי אין וועמען ס'איז אנדערען דעם סימבאל, אויב איהר ווילט דעם טראגישען

די טראגעדיע פון א מאדערנעם יודען

סימבאל פון אייראפעאישען יודענטום און פונ'ם מאדערנעם פאליטישען ציוניזם.

דער טראגישער דוואליזם פון א מאדערנעם אייראפעער וועלכער וויל און איז א גוטער גלענצענדער ענגלענדער און צו דער זעלבער צייט א גוטער גלענצענדער יוד. אט ווירקט א מענש, א פערזענליכקייט, וועלכע האט זיך איינגעפאנצערט (זי קיין ענגלישער שטאאטסמאן, אפשר) אין טאקט, אין קאלטער ענגלישער קארעקטקייט.

דאס הארץ מעג בלוטען, דער קאפ חלומ'ן חלומות, אבער אין דער ווירקליכקייט מוז א יוד — אין זיין העכסטער פאזיציע אפילו — ארומגעהען מיט געמאסטענע טריט און אפגעהיטענע ווערטער.

אויב איהר ווילט איז דאס א פאעטישע רעאקציע פונ'ם גרייסען יודישען גלות; זיין לפנים משורת הדין טאקטיש און קארעקט, אויב דו ווילסט קומען צו א תכלית אין א וועלט, וואס איז פול מיט דיינע שונאים.

איז ער געזעסן אויפ'ן הר ציון אלס ענגלישער נציב עליון, געחלומט חיים און מיט ליבע וועגען שיבת ציון און גערעדט טאקטיש, אפשר שוין צו טאקטיש, ווי אן עכטער ענגלישער „הייצער־קעניג" צו די אראבער...

דער גרויסער ענגלישער פאליטיקער און קולטורעלער אייראפעער געהט אין דער אלטער חורבה שוהל אין ירושלים זאגען „נחמו, נחמו עמי" און מוז אפשר אין די זעלבע טעג רעדען הייכע רייד מיט די אראבישע מופטים און עפענדים... ווייל דער חלום פון זיין פאלק איז זיין חלום און אלס ליבעראלער שטאאטסמאן האט ער די עכטע ליבעראלע פאליטיק געפיהרט, אפילו ווען עס האט וועה געטון איהם און זיין פאלק.

סער הערבערט סעמיועל האט געמוזט דינען דריי קרוינען מיט אמאל; און ער האט אין זיין הארצען בעהאלטען שטאאטסמענערש קאלט זיין גרעסטען און הייליגסטען סוד, מיר דאכט זיך, אז דער טראגישסטער נאציאנאלער יוד פון אונזער צייט, פון אונזער מאדערנעם נאציאנאליזם איז דווקא סער הערבערט סעמיועל.

און טראגישע גרויסע פערזענליכקייטען קריטיקירט מען נישט אזוי „קלוגעטשקע" און קליינלי

אויפ'ן מזבח פון אינדוסטריע-גאט

א בריף פון מאסקווע

פון ב. סמאליאר

קיינמאל פאר די לעצטע עטליכע יאהר איז נאך די לאגע אין סאוויעט־רוסלאנד נישט געווען אזוי אנגעשטרענגט, ווי זי איז געווארען פאר די לעצטע צוויי מאנאטען. קיינמאל איז נאך דער עולם נישט ארומגעגאנגען מיט אזא ביטער הארץ, ווי פאר די לעצטע עטליכע וואכען, און קיינמאל האט נאך קיין אפאזיציע צו דער איצטיגער רעגירונג נישט געפינען אזא ברייטען אפקלאנג ווי די איצטיגע אפאזיציע פון דעם רעכטען פליגעל.

— וואוהין געהט איצט רוסלאנד? — פרעגט יעדער איינער איצט אין לאנד. קיינער קען אבער דערויף קיין ענטפער נישט געבען. קיינער ווייסט נישט. צו וואס די איצטיגע סאוויעטישע פאליטיק וועט דערפיהרען און מיט וואס זי וועט זיך אויסלאזען.

דער פויער אין דארף — ער איז איצט דער כמעט צובראכענסטער מענש. ער איז חרוב, דער איצטיגער שטארקער דרוק אויפ'ן דארף האט איהם אינגאנצען אפגעווישט אלס פראדוקטיווען עלעמענט. קיינער ווייס נישט ווי אזוי די רעגירונג האט היינטיגען הערבסט גענומען דאס ברויט ביים פויער. דער פויער אליין וועט אבער דעם היינטיגען הערבסט קיינמאל נישט פערגעסען. ער וועט די פערגאנגענע הערבסט מאנאטען האבען צו געדענקען אויף זיין גאנץ לעבען.

דער יודישער קאלאניסט האט זיך לעצטענס אויך אויף וואס צו קלאגען. ער איז נאך א יונגער, דער קאלאניסט אונזערער, אינגאנצען 4—5 יאהר אין פעלד. אבער פאהרט נאר ארויס איצט איבער די יודישע קאלאניעס, וועט איהר קיין מוטיגער פון דארט זיך שוין נישט אומקעהרען. עס איז שוין באלד נישט גרויס דער אונטערשיד צווישען דעם יודישען קליינהענדלער אין שטעטעל און דעם יודישען פויער אין דארף. דא שטייערען און דארט שטייערן. דא דער ציטער פאר'ן „פינאנסאינספעקטאר", און דארט דער זעלביגער ציטער. דא רעפרעסיעס און דארט כמעט די זעלביגע רעפרעסיעס.

איז דען א וואונדער, אז דאס דארף איז איצט מיט דער רעכטער אפאזיציע?

און אז דער פויער איז אומצופרידען, איז אויך אומצופרידען זיין זוהן, וואס דינט אין דער רויטער ארמיי, זענען אויך אומצופרידען זיינע קינדער, וואס ארבייטען איצט אין שטאט אויף די זאוואדען. איז עס ווי א קייט מיט רינגעלעך. פיהלט זיך די דאזיגע וואקסענדע אומצופרידענקייט אויף יעדען טריט און שריט. דארפען נאך די פיהרער פון רעכטען פליגעל אפילו קיין איבעריגע פראפאגאנדע פאר זיך נישט פיהרען. דער רעזשים פון דער אייזערנער האנד, מיט וועלכער דאס לאנד ווערט איצט געפיהרט, גיסט במילא וואסער אויף דער מיהל פון בוכארינען און פון זיינע אנהענגער, און כדי די דאזיגע מיהל זאל טאקע נישט אנהויבען שנעל צו ארבייטען, קענען איצט אזעלכע ווי בוכארין מעהר ביים מלוכה־דרוזשער נישט שטעהן, זיי מוזען צום ווארט נישט קומען....

די סאוויעטישע אינדוסטריע בויט זיך איצט, דאס מוז יעדער איינער צוגעבען. און עס איז באמת א פרייד צו זעהן, ווי דאס לאנד פערגרעסערט זיך אויף א ברייטען אופן, צו זיין אין דער צוקונפט אומאפהענגיג פון אויסלאנד. אבער—צי דאס לאנד וועט אין דער צוקונפט ווירקליך אומאפהענגיג ווערען פון אויסלאנד, איז נאך א זאך, וואס מען וועט ערשט דארפען זעהן. דערווייל אבער זעהט מען בלויז, אז אמעריקאנער און דייטשע אינזשעניערען קומען אהער קריגען די שווערע געלדער, און דווקא אין אמעריקאנער דאלארען, אויף דעם חשבון פון דעם, וואס אמאל וועט רוסלאנד האבען גרויסע פאבריקען.

האלט דער אויפטו פון דער סאוויעטישער אינדוסטריע נישט געפאלען אזוי שווער אויף די פלייצעס פון דער גאנצער בעפעלקערונג וואלט קיינער געגען אזא עקספערימענט נישט געקענט גארנישט האבען. ווער אבער איצט אין רוסלאנד ברענגט נישט קיין קרבן צוליב דעם עקספערימענט מיט דעם פינף־יעהריגען פלאן? דער פויער — אין דארף, דער ארבייטער — אויף דער פאבריק, דער אנגעשטעלטער — אין זיין אנשטאלט, און דער קוסטאר — ביי זיין ווארשטאט, אלע ווערען זיי איצט צודריקט פון דער שווערער משא, וואס מען האט אויף זיי ארויפגעלייגט דורכ'ן אינדוסטריען פלאן.

וועגען דעם פויער האב איך שוין גערעדט. איך האב זיך נישט אפגעשטעלט באריכות אויף דעם, וואס איהם קומט אויס אויסצושטעהן; אבער אז קיין האניג לעקט ער נישט, דאס וועט יעדער איינער קענען פערשטעהן.

דאס זעלביגע איז אויך מיט'ן ארבייטער. דער ארבייטער איז איצט אריבער אויף אן „אומנאפהער וואך". די סאוויעטישע אינדוסטריע פאדערט, אז די פאבריקען זאלען ארבייטען א גאנצע קיילעכדיגע וואך אהן אויפהער, און אז די אינדוסטריע פאדערט איז דאס נאך מעהר ווי א געבאט. אינדוסטריע — דאס איז איצט דער מאדערנער סאוויעטישער גאט.

איז ביי נארמאלע אומשטענדען וואלט דער ארבייטער איצט געדארפט ארבייטען פינף טעג א וואך און אויפ'ן זעקסטען טאג רוהען. אזוי זעהט פארויס דאס אויסגעארבייטע פראגראם. דאס פראגראם איז אבער בלויז א טעארעטישע. פראקטיש איז עס גאנץ אנדערש. פראקטיש נעהמט מען דעם ארבייטער אין זיין רוה־טאג און מען שיקט איהם גרובען קארטאפעל, ארבייטען אויף די באהנען, בכן אנדערע ארבייט. דער גאט פון אינדוסטריע פאדערט עס.

דער גאט פון אינדוסטריע פאדערט אויך אינערליכע הלוואות. מען קען נישט בויען קיין אינדוסטריע אהן געלד, קיין געלד אין אויסלאנד קען מען נישט קריגען. מוז מען עס קריגען אינעווייניג, אין לאנד גופא. ווער דארף דאס דאזיגע געלד געבען? דער ארבייטער. א מאנאט שכירות איז איצט דאס קלענסטע, מיט וואס אן ארבייטער קומט אפ ביים אונטערשרייבען זיך פאר דער אינדוסטריעלער הלוואה. ביי דעם יקרות פון די שפייז־פראדוקטען, ביי די קליינע פערדינסטען, וואס דער דורכשניטליכער ארבייטער קריגט, איז א מאנאט שכירות — א צוועלפט־חלק פון זיין בודזשעט—א בייטראג נישט גאר קיין קליינער.

אויב מען זאל צורעכענען דערצו, אז די דיסציפלין אויף דער פאבריק גופא איז איצט פאר דעם ארבייטער געווארען שטארקער, אז מען קען איהם איצט אפזאגען צו יעדער צייט פון זיין ארבייט; אז ער מוז בעצאהלען פון זיין אייגענער קעשענע פאר אלע שאדענס, וואס ער מאכט ביי דער ארבייט, — דאן וואס וועט זיין דער וואונדער, אז צווישען די ארבייטער איז דער „רעכטער אפנויג" לעצטענס געווארען שטארקער. דער ארבייטער איז שטענדיג געוואוינט געוועזען צו זיין דא דער מיוחס. איצט פיהלט ער, אז ער ווערט אויס מיוחס. ער פיהלט עס און טאקע גאנץ היפש.

אונטער אזעלכע אומשטענדען, ווי קען מען לאזען בוכארינען און זיינע אנהענגער פראנק און פריי אנגעהן מיט זייער ארבייט אויך ווייטער?

דער פויער און דער ארבייטער זענען, נאטירליך, די „סמעטענע" אין רוסלאנד. אין זייער נאמען ווערט דא אלץ געטון און פאר זייערטוועגענס ווערט דא אלץ געשאפען, הייסט, אז זיי זענען אומצופרידען, טא וואס זאל שוין זאגען דער אנגעשטעלטער? וואס זאל זאגען דער קוסטאר? דער קליינער בעל־מלאכה?

איך וואלט נישט געוואונשען איצט מיין ערגסטען שונא צו ווערען אין רוסלאנד אן אנגעשטעלטער אדער א קוסטאר. ביידע זענען זיי איצט אויף געבראטענע צרות.

דער אנגעשטעלטער האט דא קיינמאל קיין גרויס חן נישט געהאט. יעדער געשעפט דארף האבען אנגעשטעלטע, און איבערהויפט נאך אזא גרויס געשעפט ווי סאוויעטען־פערבאנד, ווייל אלץ איז דא קאנצענטרירט אין איין האנד — אין דער האנד פון דער רעגירונג.

אבער דער אנגעשטעלטער איז אין תוך נישט קיין פראדוקטיווער עלעמענט. ער שאפט גארנישט. און אז ער שאפט נישט, איז ער אן אומזיסטער פרעסער. קענען זיינע קינדער אין קיין העכערער סאוויעטישער שול נישט אריינגענומען ווערען. קריגט ער בלויז א העלפט פון דער פארציע ברויט, וואס אן ארבייטער קריגט. זענען זיינע פריווילעגיעס גאנץ היפשלעך בעגרענעצט. איז זיין געהאלט א נישטיגער.

מיט דעם דאזיגען נישטיגען געהאלט און מיט די אלע צרות, וואס ער האט, מעהר ווי אנדערע אויף זיך, דארף דער אנגעשטעלטער איצט מאכען דעם אנשטעל, אז אויך ער שטעלט אונטער זיין פלייצע צו דער פערווירקליכונג פון דעם פינף־יעהריגען פלאן. זאל זיך נאר אן אנגעשטעלטער פערגינען נישט קויפען די אינדוסטריאליזאציע־הלוואה, אדער זאל ער בכלל זיך פערגינען א מורמעל צו טון, — מען וועט איהם „אויסריינען" איינס און צוויי. און אז ער וועט קיין נייע שטעל אזוי שנעל נישט קריגען, — אין דעם מעגט איהר זיין זיכער נישט ווייניגער פון איהם.

האט זיך טאקע דערפאר ביי דעם דורכשניטליכען אנגעשטעלטען דא אויסגעארבייט א קנעכטישע פסיכאלאגיע. ער וועט טון אלץ, אבי נישט צו פערלירען זיין שטעל. מען קען איהם פאר דער דאזיגער קנעכטישקייט זייער אפילו נישט האסען. ווייל פערלירען א שטעל אין סאוויעט־רוסלאנד, הייסט ארומגעהן לײדיג מאנאטען און אפשר יאהרען.

דער קוסטאר—ער האט יא געהאט א שטיקעל חן, איז אבער אין די לעצטע זעקס וואכען האט מען איהם אויך גענומען אין קלעם. דער פרינציפ פון אויסראטען דעם יחיד ווערט איצט גאנץ האסטיג אנגעווענדעט בנוגע צום קוסטאר, און ווייל ער נישט געהן אין קיין ארטעל, דאן פערלירט ער זיין ברויט־קארטע, קריגט ארויפגעלייגט שטייער; פונקט ווי א נעפמאן, ווערט קלאסיפיצירט אלס קליינהענדלער, שטעהט אין געפאהר ארויסגעווארפען צו ווערען פון זיין דירה, און בכלל צו זיין צווישען די יעניגע, וואס אין סאוויעט־רוסלאנד רופט מען זיי „לישענצעס", דאס הייסט אזעלכע, וואס זענען מחוץ למחנה, וואס פאר זיי דארף זיך די מלוכה נישט זארגען, וואס מעגען שטארבען פון הונגער וועט עס קיינעם נישט ארען.

און דער דאזיגער בונגער קוסטאר, וואס זיינע גאנצע פערדינסטען בעטרעפען אין שטאט אן אכציג רובל א מאנאט, און אין שטעטעל — א צוואנציג רובל א מאנאט, — דער דאזיגער קבצן, אויך ער מוז טראגען אויף זיך דעם יאך פון דער אינדוסטריאליזאציע; אויך ער מוז קויפען די אינדוסטריאליזאציע־הלוואה; אויך ער מוז ארבייטען עקסטרא טעג אהן געלד לטובת דער אינדוסטריאליזאציע; אויך ער דארף זיין צווישען יענע, וואס ווילען, אז רוסלאנד זאל „דעריאגען און איבעריאגען" אמעריקא און איהר אינדוסטריעלען טעמפ.

זענען טאקע דערפאר אויך זיי, — דער אנגעשטעלטער און דער קוסטאר — צווישען יענע, וואס דער „רעכטער אפנויג" אפעלירט צו זיי בעסער, ווי די איצטיגע ליניע. בטבע מענשען נישט קיין פארטייאישע. פיהלען זיי אבער צו שטארק אויף זיך דעם דרוק פון דער איצטיגער הערשענדיגער ריכטונג און דער קאמוניסטישער פארטיי, און מוזען דערויף רעאגירען.

ווען דער פויער, דער ארבייטער, דער אנגעשטעלטער און דער קוסטאר זענען געשטימט געגען דער איצטיגער ליניע אין סאוויעט־רוסלאנד, טא ווי איז עס מעגליך, אז די דאזיגע ליניע זאל זיך האלטען?

יענע, וואס וועלען שטעלען אזא פראגע, דארפען בלויז וויסען, אז זיי קענען נישט רוסלאנד. אלע אונמעגליכקייטען זענען אין רוסלאנד מעגליך, זאגט אן אלט רוסיש ווערטעל. דאס דאזיגע ווערטעל איז גוט נאך ביז היינטיגען טאג. דער פערשטארקטער אנגריף אויף בוכארינען און אויף זיינע נאכפאלגער איז דער בעסטער בעווייז, וואס בעשטעטיגט עס....

Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעהמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 4—6 נאכמ.

אומזאץ-שטייער ווערט געענדערט

איז הסכם מיט די אנווייזונגען פון ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, ערקלערט דער פינאנץ-מיניסטער

ווירטשאפטליכע פאליטיק פון דער רעגירונג קריטיקירט אין בודזשעט-קאמיסיע

װאַרשא, 2. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאנדענט) נעכטען אינדערפריה האט זיך אנגעהויבען די זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע. ס'איז בעהאנדעלט געווארען דער בודזשעט פון פינאנץ-מיניסטעריום.

אויף דער זיצונג איז אנוועזענד געווען דער פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי וועלכער האט געהאלטען א' עקספאזע, אנהייזענדיג, אז ער האט שוין וועגען ב.י.ד.ש. געט געהאלטען אנ'אלגעמיינע עקספאזע אין סיים. האט ער זיך איצט אפגעשטעלט בלויז אויף איניגע פרינציפיעלע מאמענטען. דער פינאנץ-מיניסטער האלט, אז טראץ די צונאב קרעדיטען וועט די אגועמיינע בודזשעט סומע נישט איבערגעשריטען ווערען און אפשר אפילו נישט דערגרייכט ווערען. די בודזשעטען פון 7-1926 און 8-1927 קענען נישט געוומען ווערען פאר א גרונט צו א פערגלייך. דער מיניסטער האלט, אז דער תי׳יאהריגער בודזשעט און פון די נאטוראנטסטע יאהרען דארף בעטראגען פון 2,7 ביז 3 מיליארד זל.

נאכדעם האט געהאלטען א רעפעראט רעפ. פראפ. ריבארסקי, וועלכער איז שארף ארויסגעטרעטען געגען דער ווירטשאפט פון די מלוכהשע אונטערנעהמונגען און האט געזאגט, אז די מלוכהשע אונטערנעהמונגען זענען בלויז קאנקורענטען פאר די פריוואט-אונטערנעהמונגען צוליב דעם, וואס די מלוכהשע אונטערנעהמונגען צאהלען נישט קיין שטייערען.

א דוך דער האט רעפ. ריבארסקי געזאגט, אז די ווירטשאפט אין די מלוכהשע בענק איז א פערדעכטיגע. און צום סוף פון זיין רעדע געשטעלט 3 פארשלאגען: 1) אויסוועהלען א קאמיסיע וואס זאל קאנטראלירען די טעטיגקייט פון די מלוכהשע בענק; אז דאס פינאנץ-מיניסטעריום זאל אפגעבען א בעריכט פון פערשידענע ספעציעלע בודזשעט פאנדען און 3) אז דאס מיניסטעריום זאל אפגעבען א בעריכט פון אופן ווי אזוי ס'זענען פערטיילט געווארען די פערגיטונגען פאר ספעציעלע בעאמטע, וואס זענען רעלעגירט געווארען אין אויפזיכטס-ראטען פון א ריי פינאנציעלע און ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס.

בעת דער דיסקוסיע האט גענומען א ווארט דער וויצע-מיניסטער גרודזינסקי און ערקלערט, אז די שטייער-עקזעקוטארען ערפילען לאיאל זייערע פליכטען.

רעפ. ריבארסקי רייסט איבער און פרעגט: פאר וואס איז אין וואראטשילאוו פארגעקומען א בונד געגען די שטייערען?

וויצע-מיניסטער גרודזינסקי ענטפערט רערויף:

— איך וויים נישט וועגען דעם.

רעפ. ריבארסקי: וואס הייסט איהר ווייסט נישט? קיין נייע רעגירונג האבען זיי דאך דארט נישט בעשטימט.

דער וויצע מיניסטער ענטפערט נישט דערויף.

רעפ. וויזשיקאווסקי דערצעהלט, אז אין מעהרערע דערפער שלאגען די פוערים מכות רצח די שטייער-עקזעקוטארען.

אין דער ווייטערדיגער דיסקוסיע פרעגט רעפ. טשאפינסקי דעם פינאנץ מיניסטער וואס ער האט בדעה צו טון מכוח די שטייערען.

מיניסטער מאטושעווסקי ענטפערט, אז דער נייער פראיעקט וועגען אומזאץ-שטייער ליגט שוין אין פרעזידיום פון מיניסטארען-ראט. דער פראיעקט ווערט אויסגעפיהרט אין הסכם מיט די אנווייזונגען פון די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס און אין א 10—12 טעג ארום וועט דער פראיעקט אריינגעטראגען ווערען אין סיים.

צום סוף האט רעפ. קושיזשאנאווסקי קריטיקירט די ווירטשאפטליכע פאליטיק פון די מלוכה-בענק.

היינט וועט ווייטער רעדען פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי און רעפ. ראומאהן.

די קאנפערענץ פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין מערב-גאליציען און שלעזיען

קראקא. (יט"א) די עלפטע לאנדעס-קאנפערענץ פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין מערב-גאליציען און שלעזיען ווערט צונויפגערופען אויפ'ן 5-טען און 6-טען יאנואר ת. י.

די ערעפנונג פון דער קאנפערענץ וועט פארקומען דעם 5-טען יאנואר 11 א זייגער פריה אין בעראטונגס-זאל פון דער יודישער קהלה אין קראקא.

א רעפעראט וועגען דער „לאגע פון ציוניזם", וועט האלטען דער פרעזעס פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע — ה' נחום סאקאלאוו.

א רעפעראט וועגען דער פאליטישער סיטואציע אין לאנד וועט האלטען דער רעפ. דר. אשר טאהן.

א ווירטשאפטליכען רעפעראט אויף די טעמע „די וועגען פון אונזער ווירטשאפטליכען אויפבוי" — ד"ר פ. ראטענשטרייך.

א רעפעראט וועגען דער לאגע פון דער לאנדעס-ארגאניזאציע אין מערב-גאליציען און שלעזיען וועט האלטען דער עקזעקוטיוו-פרעזעס דר. י. שווארצבארד.

ווידער אומרוהיגע שטימונג אין א"י

מיליטערישע עראפלאנען אין דער ריכטונג פון צפת. — מורא פאר אראבישע אנפאלען אויף רעגירונגס-אמטען. — אין מתולה רוהיג. — אונזיכער דער וועג מתולה — ראש-פנה. — אראבער אגיטירען נישט צו צאהלען קיין שטייערען

ירושלים 2 (י.ט.א. טעלעגראפיש) 4 מיליטערישע עראפלאנען זענען היינט ארויסגעפלויגען אין דער ריכטונג פון צפת. די דאזיגע עקספעדיציע שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דעם בעפעלען דורך אראבער אין גליל העליון א פאליציי פאסטען, בעת וועלכען זיי האבען איהם ענטוואפענט.

ירושלים 2 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אויפ'ן וועג צווישען מטולה און ראש פנה קומען ווייטער פאר אנפאלען פון רויבער-באנדעס. די לאגע דא ווערט בעהאלטען פאר אונזיכער. צווישען די בעדואינער ווערט געפיהרט א העץ אגיטאציע, אבער דערווייל איז דארט רוהיג טראץ דער שפאנונג, וואס הערשט צוליב דעם מארד פון ד"ר בערקאוויטש.

ירושלים, 2 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אינ'ם קרייז הולעי (דא איז וואהרשיינליך איבערגעדרעהט דער נאמען. די רעד׳) האבען אראבישע אגיטאטארן דורכגעפיהרט אנ'אגיטאציע אויף נישט צו צאהלען קיין שטייערן. ווען די רעגירונגס-בעאמטע זענען געקומען איינקאסירען דעם מעשר שטייער האבען די אראבער דעם מעשר שטייער נישט געגעבען און געענטפערט אז זיי האבען נישט.

ירושלים 2 (י.ט.א. טעלעגראפיש) א פיהרענדער מיטגליד פון אראבישען עקזעקוטיוו עבדול דערוויש איז געקומען אין אראבישען דארף און געפאדערט פון די אראבער געלט פאר'ן אראבישען עקזעקוטיוו.

ער האט אבער געמוזט אוועק מיט גארנישט, ווייל קיינער האט זיך נישט אפגערופען אויף זיין רוף.

צוזאמענשטויסען מיט שטרייק-ברעכער אין ווילנע

ווילנא, 2 (טעלעפאניש) דער שטרייק פון די האנדעלס-אנגעשטעלטע דויערט נאך. ס'איז געקומען צו איינינע צוזאמענשטויסען צווישען די שטרייקענדע און שטרייק-ברעכער. די פאליציי איז אינטערווענירט.

די שטרייקענדע זענען ענטשלאסען צו פיהרען ווייטער דעם קאמף ביז צו א גינסטיגען רעזולטאט.

פרעמיער באַרטעל'ס א צירקולאר, וואס האט ארויסגערופען א מהומה צווישען בעאמטע

וואַרשא, 2. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאנדענט) פרעמיער באַרטעל האט ארויסגעגעבען א צירקוליאר, אז אלע בעאמטע טארען זיך אין די אמט-שעה'ן נישט געפונען מחוץ זייערע אמטען און אז בעאמטע מוזען זיך האלטען ווירדיג אין עפענטליכע ערטער.

דער ראזינער צירקוליאר האט ארויסגערופען א מהומה צווישען א גרויסען טייל בעאמטע, וועלכע פערברענגען אין די אמט-שעה'ן אין קאפע „איראפע", ארער מאכען שכורע אוואנטורעס אין „אאזא".

שוויטאלסקי אין „גאזעטא פאלסקא"

וואַרשא 2. (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאנדענט) געוועזענער פרעמיער שוויטאלסקי איז געווארען מיטארבייטער אין „גאזעטא פאלסקא".

געפלאנט אנ'אטענטאט אויף נחום סאקאלאוו'ן

„אטע" איז מודיע פון בוקארעשט, אז בעת נחום סאקאלאוו איז געווען אין בוקארעשט האט פאליציי ענטדעקט א אטענטאט אויף סאקאלאוו'ן, וואס איז געווען צוגעגרייט דורך די רומענישע נאציאנאליסטישע סטודענטען.

די באהן-ליניע, דורך וועלכע סאקאלאוו איז געפאהרען איז געווען שטארק בעוואכט פון רומענישע זשאנדארמען.

אנפאל אויפ'ן שריפטשטעלער מ. מ. הורוויץ

וואַרשא, 2 (טעלעפאניש). היינט 5 פאר טאג האט זיך אומגעקעהרט א היים פון זיין ארבייט דער שריפטשטעלער מנחם מענדיל הורוויץ, 50 יאהר אלט.

אריינקומענדיג אין טויער פון הויז ביעלאנסקא 23, וואו ער וואוינט, איז איהם פלוצים בעפאלען עפעס א פערדעכטיגער פערשוין און איהם צושלאגען, אויסגעהאקט א צאהן און צושפאלטען א ליפ.

אויף זייגע הילפס-רופען איז אנגעלאפען א פאליציאנט, אבער דער אנפאלער האט בעוויזען צו ענטלויפען.

די איינציגע השערה, וואס עס קאן דא זיין איז נאר, אז ה' הורוויץ האט געמוזט מיט זיין אנקומען עפעס שטערען וועמען אין זיין נישט כשר'ער ארבייט און יענער זאל זיך דערפאר האבען נוקם געווען.

נעכטיגע ציהונג פון דער דאלארובקע

8.000 דאלאר - 465259.

3.000 דאלאר - 61687.

1.000 דאלאר-141517 441074 590262
750375 .769547

500 דאלאר - 121751 125290 146620
185256 233197 319905 449467 606178
713880 .823569

100 דאלאר - 526177 63688 803516
426026 120881 251509 419105 437956
688175 26417 893337 053967 399073
728784 630614 754324 862277 223275
182667 398816 233312 430639 51304
612601 893297 622385 343368 367534
646395 543711 55260 9326 730593
85609 435268 761139 954318 674568
812981 .440320

היינט ווערט געעפענט די קאנפערענץ אין האאג

האאג, 2 (ספ. טעל) די קאָנפערענץ אין האאג ווערט געעפענט היינט, פרייטאג 5 אָווענד. 3 א זייגער וועט פאָרקומען א זיצונג פון די ארגאניזאטארען, וועלכע וועלען פעסטשטעלען די טאג-אָרדנונג און דעם פראָגראם פון דער ווייטערדיגער ארבייט.

האאג, 2 (ספ. טעל) אהער זענען שוין אנגעקומען די דעלעגאטען פון ענגלאנד, פראנקרייך, פוילען, עסטרייך און בעלגיען צו דער קאָנפערענץ, וועלכע דארף זיך מארגען אנהויבען. עס ווערען געמאכט הכנות צו דער פייערליכער ערעפנונג. אין שטאט געפינט זיך עטליכע הונדערט אויסלענדישע זשורנאליסטען.

לאָנדאָן, 2 (ספ.) דער דיפלאמאטישער בעריכטערשטאטער פון „דיילי טעלעגראף", זאגט, אז די פראגע וועגען סאנקציעס געגען דייטשלאנד אין פאל פון נישט דערפילען די התחיבות'ן פון יאנג-פלאן קאן ארויסרופען סכסוכים, וועלכע מ'וועט אזוי גיך נישט קאָנען ליקווידירען.

לאָדזשער קאַמעראל-טעאַטער „ארט" אל. 1. מאי 2 פריהער ענגל. זאל
קינסטל. לייט. מ. בראדערזאן, דיר. י. סטרוגאטש, קאַסי. ד. ביינעלמאן
היינט, פרייטאג, ד. 3 טען ד.ח. 9.30 אָווענד ווערט געשפילט
„קוים מיט צרות"
שבת, ד. 4-טען ה. ח. 2 פארשטעל.: 7 אָווענט „קוים מיט צרות"
צוליב דעם גרויסען ערפאלג, ווערט מארגן, שבת, 10 א זייגער אָווענד געגעבען צום צווייטען מאל די גרויסע פייערליכע
סילוועסטער-פארשטעלונג / 18 שלאגער-נומערן 18
זונטאג, דעם 5 טען—2 פארשטעלונגען: 7.45 און 10 אָווענד.

ענגלאנד האט עהרליכע כוונות

ערקלערט עמיל וואנדערוועלדע אין א פארטראג וועגען ציוניזם

גענף, (יט"א). דער געוועזענער בעלגישער אייזערן־מיניסטער און באקאנטער סאציאליסטישער פיהרער, עמיל וואנדערוועלדע האט דא איוף דער איינלאדונג פון ציוניסטישען פעראיין געהאלטען א פארטראג וועגען דעם „ציוניזם און די לעצטע געשעהענישען אין ארץ־ישראל". צווישען די אנוועזענדע זענען געוועזען דער מיטגליד פון דער מאנדאט־קאמיסיע פראפ. ראפארד, דער פראנצויזישער און בעלגישער קאנסולען, א ריי פראפעסארען, באאמטע פון פעלקער־בונד און אנגעזעהענע זשורנאליסטען.

וואנדערוועלדע גלויבט, אז די נישט־יודישע וועלט בעציהט זיך בכלל מיט סימפאטיע און פערשטענדניש צום ציוניזם. דאס וואס איהם וואונדערט איז דאגעגען, וואס גראד א טייל יודען בעציהט זיך צו פיינדליך צום ציוניזם. ער טיילט איין די יודישע געגנער פון ציוניזם אין דריי גרופען: 1) די אסימילירטע יודען פון מערב־אייראפא, 2) די גרופען, וועלכע גלויבען, אז מען קען די יודישע פראגע לעזען איוף די ערטער גופא דורך א קאמף פאר נאציאנאלע מינדערהייטען־רעכט און ער דערמאהנט דערביי בעזונדערס דעם „בונד", 3) די פילאנטראפישע געזעלשאפטען ווי י.ק.א. און אנדערע, וועלכע העלפען קאלאניזירען יודען אין דרום־אמעריקא און אנדערע לענדער. דער רעדנער שטעלט זיך אפ איוף די טענות פון די דאזיגע דריי גרופען און ווייזט איוף וויפיל זיי זענען אומבעגרינדעט. די עקאנאמישע לאגע פון יודען אין מזרח־אייראפא צווינגט זיי צו עמיגרירען און דאס איינציגע לאנד, וואו זיי קענען גרינדען א יודישע היים, איז ארץ־ישראל.

מיט בעגייסטערונג רעדט וואנדערוועלדע וועגען דער טעטיגקייט פון די ציוניסטען אין ארץ־ישראל פאר די פערגאנגענע דרייסיג יאהר, וועגען דעם איופלעבען פון דער העברעאישער שפראך, דעם צוריקקעהרען פון יודען צו דער ערד און וועגען דעם אידעאליזם פון די חלוצים.

איבערגעהענדיג צו די לעצטע בלוטיגע געשעהענישען, אונטערזוכט וואנדערוועלדע זייערע טיפערע סיבות. די אינטערעסען פון דער אראבישער מאסע און פעלאכען אין ארץ־ישראל זענען נישט אין געגענזאץ צום ציוניזם, די געגנערשאפט שטאמט פון די עפענדים, פון די האלבע פעאדאלען, וועלכע עקספלאאטירען די אראבער און זעהען אין דער יודישער איינוואנדערונג א געפאהר פאר זייער הערשער־פאזיציע. דער רעדנער גלויבט אין דער סאלידאריטעט פון די אינטערעסען פון דער אראבישער מאסע מיט די יודען און זעהט אין דעם א וועג צו אפערשטענדיגונג.

צום שלוס פון זיין פארטראג האט זיך וואנדערוועלדע אפגעשטעלט איוף דער פאליטישער לאגע. ער ווייסט, זאגט ער, אז אין געוויסע יודישע קרייזען הערשען ספקות, צי די ארבייטער־רעגירונג וועלכע האט פערנומען דעם ארט פון דער קאנסערוואטיווער רעגירונג, איז באמת גרייט פארצוזעצען די פאליטיק פון דער באלפור־דעקלאראציע און זי צו פערווירקליכען. וואנדערוועלדע האלט, אז די דאזיגע ספקות זענען לחלוטין אומבעגרינדעט. אלע דריי פארטייען זענען איינינג אין ענגלאנד אין דעם פונקט פון דער דעקלאראציע. ער דערמאהנט, אז מאקדאנאלד און הענדערסאן זענען אלטע פריינד פון ציוניזם. ער ציטירט אויך די רעדע פון הענדערסאנ'ען איופ'ן לעצטען קאנגרעס פון דער לייבאר־פארטיי, וואו ער האט בפירוש ערקלערט, אז די איצטיגע רעגירונג וועט בלייבען טריי דער באלפור־דעקלאראציע. וואנדערוועלדע דערצעהלט דערביי, אז מיט א קורצער צייט צוריק איז ער געוועזען אין פאריז ביי דעם מאן וואס האט געגרינדעט די ערשטע קאלאניע אין ארץ־ישראל (ער דערמאהנט נישט בפירוש דעם נאמען, נאר עס איז קלאר, אז ער האט געמיינט דעם בארון ראטשילד) און דער דאזיגער מאן האט איהם געזאגט, אז ער האלט די פאליטישע לאגע פאר נישט זיכער און קוקט מיט מורא איוף דער צוקונפט. וואנדערוועלדע האט געפונען פאר נויטיג מודיע צו זיין זיינע פריינד אין דער בריטישער רעגירונג וועגען דער דאזיגער שטימונג און ער האט בעקומען פון זיי נאר א בעשטעטיגונג, אז די רעגירונג האט דעם עהרליכען ווילען פארצוזעצען די פאליטיק בנוגע דער יודישער נאציאנאלער היים אין הסכם מיט דער באלפור־דעקלאראציע.

א קורצע רעדע האט אויך געהאלטען די פרוי פון וואנדערוועלדע, וועלכע האט זיך בעזונדערס אפגעשטעלט איוף דער טעטיגקייט פון „תרסה".

די יעווסעקציע אין ווייסרוסלאנד

רעוואלטירט געגען דער מאסקווער פיהרונג

מאסקווע, (יט"א) א מחלוקת איוף א ברייטען מאסשטאב איז איצט אויסגעבראכען צווישען דער יעווסעקציע אין ווייסרוסלאנד און דער יעווסעקציע אין מאסקווע.

נישט וועלענדיג זיין בעהערשט דורך דער יעווסעקציע פון מאסקווע, איז די יעווסעקציע פון ווייסרוסלאנד ארויס מיט א ריי עפענטליכע אנקלאגען געגען די פיהרער פון דער מאסקווער יעווסעקציע, און האט ערקלערט, געגען זיי אנ'עפענטליכע רעוואלוציע.

דער הויפט־סעקרעטאר פון דער יעווסעקציע א. טשעמערינסקי, געגען וועמען די ווייסרוסישע חברים רעוואלטירען איז דערפאר ארויס מיט א זעהר לאנגען ארטיקעל אין מאסקווער „עמעס" און ווארענט די יודישע קאמוניסטען פון ווייסרוסלאנד, זיי זאלען זיך אפיסעל צוימען. די ווארנונג איז זעהר אנ'ערנסטע און איז אנ'אנזאג אז איוף דעם צוזאמענפאהר פון די יעווסעקציעס וואס קומט איצט פאר אין מאסקווע וועלען די רעזאלוציאנערען ווערען שארף קריטיקירט און געטאדעלט.

די ווייסרוסישע „רעוואלוציע" געגען דער מאסקווער יעווסעקציע ווערט אנגעפיהרט דורך דעם רעדאקטאר פון מינסקער צייטונג „אקטיאבר" און דורך סעם אגורסקי, איינער פון די סאמע ערשטע יודישע קאמוניסטען אין ראטען־פערבאנד.

47 פרויען האבען ערמארדעט פאר'ן יאהר 1929

פאריז.

אין משך פון פערגאנגענעם יאהר זענען ערשינען פאר'ן געריכט 47 פרויען, וועלכע האבען ערמארדעט.

פיער פון זיי זענען נאך נישט געמשפט געווארען. צווישען זיי איז פערהאן איינע, וואס זאל קומען פאר'ן טריבונאל אין מאנאט יאנואר. זי הייסט לעאנטין רעוואטרא. זי האט געלעבט מיט איהר מאן אין א ווילע. אונטער'ן קישען האט דער מאן בעהאלטען א רעוואלווער. קיינמאל האט זיך די פרוי נישט צוגעריהרט צו דעם רעוואלווער. זי האט געציטערט פאר איהם. דער מאן האט אבער בעשלאסען זיין פרוי איינצושיילען פון דער מורא און אזוי ווי ס'איז געוועזען זומער, האט ער בעשלאסען צו געבען זיין פרוי לעקציעס פון שיסען.

מאד. רעוואטרא האט מיט דער צייט בעקעמפט די מורא פאר'ן רעוואלווער און דעם זיבעטען טאג האט זי בעוויזען, אז זי קען די תורה אזוי גוט, אז זי האט אריינגעשאסען צוויי קוילען אין איהר מאנס ברוסט.

אבער דאס שיסען איז נישט געווען בלויז א איבונג פון איהר זייט, פריהער איז געקומען א היימישע פאמיליען־„דיסקוסיע" צווישען איהר און איהר מאן, אזוי אז די דראמע איז נאך פערהאן א מארנער פרט: אין דער געגענווארט פון איהר בלינדער מוטער האט די פרוי דערשאסען איהר מאן נאך 7 טאג לערנען זיך ארומגעהן מיט'ן רעוואלווער.

איינשפריצונגען געגען רויכערן

א נייע מעדיצינישע ערפינדונג פאר אבגעוועהנען זיך פון רויכערן

א זעהר אינטערעסאנטע ערפינדונג האט געמאכט דער פראפעסאר דר. מ. י. גוטמאן אין מינכען, און האט די דאזיגע דערפינדונג דעמאנסטרירט איוף זיין קלינישער אפטיילונג.

עס האנדעלט זיך אין א זעהר וועלטענע ערפינדונג אפצוגעוועהנען פון רייכען.

ווי בעקאנט, איז דאס רויכען זעהר שעדליך איוף די אטעמס־ארגאנען, דער דאזיגער דאקטאר האט לאנגע יאהרען געזוכט א מיטעל, וואס זאל אין א קורצער צייט אפגעוועהנען די מענשהייט פון רויכערן. דאס איז א מעדיקאמענט וואס בעשטעהט אויס כינין און קאמפאר.

א צופאל האט געפיהרט צו דער איפרעקונג פון דעם דאזיגען מיטעל.

א מענש איז קראנק געווארען איוף לונגען־ענטצינדונג און איז בעהאנדעלט געווארען מיט טראנספולמין, אפילו דעמאלט ווען די קראנקהייט איז שוין געווען שוואכער און מען האט דעם פאציענט שוין דערלויבט די ערשטע ציגארעטען צו רויכערן, האט מען איהם די טראנספולמין־איינשפריצונגען נאך געמאכט.

דער קראנקער, וואס האט זיך גאר געפרעהט דערויף, וואס באלד וועט ער שוין ווידער מעגען רויכערן, ווען מען האט איהם געגעבען ציגארעטען צום רויכערן, האט ער זיי נישט געוואלט נעהמען, דאס רויכערן האט איהם נישט געשמעקט, ער האט אנגעהויבען רויכערן און האט דאס ציגארעטעל באלד אוועקגעווארפען. און איצט האט מען פעסטגעשטעלט, אז שולדיג אין דעם איז דער טראנספולמין. דאס מיטעל איז אויך אויסגעפרובט געווארען איוף אנדערע פערזאנען פון דער קליניק און עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז קיינעמען האט דאס רויכערן נישט געשמעקט.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, ווי אזוי די דאזיגע איינשפריצונגען צו מאכען. דאס ווערט געמאכט עטליכע טעג, יעדען טאג איינשפריצונגען. דער דאזיגער מאטעריאל זאמעלט זיך אין קערפער אין איין קעמערעל און ווערט גאר פאמעליך אויסגעניצט אזוי אז איינשפריצונגען פון עטליכע טעג קענען אוועקגערייערען עטליכע חדשים, אז עס זאל דאס רויכערן נישט שמעקען.

דאס ווערט — ווי געזאגט — דורכגעפיהרט דורך איניעקציעס מען ערווארט אבער איצט, אז מען וועט דאס דאזיגע מיטעל קענען איינגעבען דורך א פשוטען פראשעק.

ער פערשליסט דעם סעקוועסטראטאר און געהט זוכען געלט פאר איהם

ביאליסטאק.

צום יודישען איינוואוינער ה. ד. אין וואלקאוויסק איז די טעג געקומען א סעקוועסטראטאר מיט א פאליציאנט. כדי אויפצומאהנען פערלעגענע שטייערען; ה. ד. האט זיך אנגעהויבען בעטען ביים סעקוועסטראטאר, ער זאל איהם געבען א פאר שעה צייט, כדי זיך צו שאפען דאס געלד.

ווען דער סעקוועסטראטאר האט אבער בשום אופן נישט געוואלט מסכים זיין, איז ה. ד. ארויס פון וואוינונג פערשלאסען אינעווייניג ביידע געסט און אליין איז ער אוועק אין שטאט צונויפזוכען געלד.

קוים מיט צרות האבען דער סעקוועסטראטאר מיט'ן פאליציאנט זיך ארויסבעקומען פון דער פערשלאסענער וואוינונג.

די טעטיגקייט פון י.ק.א.

די אויפגאבען פון דער געזעלשאפט אין פוילען

פאריז, (יט"א). דער אדמיניסטראטיווער ראט פון דער יודישער קאלאניזאציע־געזעלשאפט (יק"א) האט איוף זיין לעצטער זיצונג איינשטימיג ווידער געוועהלט ה' לעאנארד קאהען אלס פרעזידענט פון דער געזעלשאפט.

די זיצונג פון אדמיניסטראטיווען ראט האט זיך אין דער ערשטער ריי פערנומען מיט'ן נאכקאנטראלירען די בודזשעטען פון די פערשידענע טעטיגקייטען פון יק"א. דער ראט האט בעטראכט די אויסגאבען איוף קאלאניזאציע־טעטיגקייט אין ארגענטינע, בראזיליען, קאנאדע, און ארץ־ישראל. און האט בעשטעטיגט די טעטיגקייט פון יק"א פאר דער ענטוויקלונג פון יודישע לאנדווירטשאפטליכע גרופען אין די דאזיגע לענדער און די צאהל פון פיר טויזענד פאמיליעס.

די פערזאמלונג האט אויך בעשטעטיגט דאס פראגראם פון קאלאניזאציע־טעטיגקייט אין פוילען און בעסאראביען, וואו די טעטיגקייט פון יק"א נעהמט ארום א יודישע לאנדווירטשאפטליכע בעפעלקערונג פון קרוב זיבען טויזענד פאמיליעס. אין דעם דאזיגען פראגראם ווערט פאראויסגעזעהען דאס פערשפרייטען צווישען יודען ערד־ארבייט, מילך־ווירטשאפט, בהמות און געפליגעל־צוכט חוץ דעם געהט אריין אין פראגראם א פערברייטערונג פון גערטנער־צוכט, סערער־ווירטשאפט, טאבאק־פלאנטאציעס א. א. וו.

אין הסכם מיט'ן דאזיגען פראגראם בעשטעהט די הילף פון יק"א נישט נאר אין לאנדווירטשאפטליכער פראפאגאנדע, און בעקעמפען מיט די לעצטע בעסטע מעטאדען אין דער לאנדווירטשאפט און פערזיכערען א גרעסערען שניט און בעסערע רעזולטאטען פאר די קאלאניסטען. נאר אויך אין פינאנציעלער הילף, כדי צו ערמעגליכען די יודישע פערמער צו בעקומען איוף בעסערע בעדינגונגען די זאכען און וועלכע זיי נויטיגען זיך (איסדינגען לאנדווירטשאפטליכע מאשינען און געציי, איינקויפען זריעה, שטעלען געביידעס א.א.וו.) ווי אויך צו בעקומען גרעסערע הכנסה פאר זייערע פראדוקטען.

אין צוזאמענהאנג מיט דער גרויסער וויכטיגקייט פון דער יק"א־טעטיגקייט אין פוילען, וואו די האנדווערקער זענען איצט לויט'ן נייעם צעכען־געזעץ געצוואונגען צו בעלעגען עקזאמענס און דורכגעהן א ספעציעלע פראפעסיאנעלע פראקטיק; — האט דער ראט בעשלאסען צו בעגייען די סובסידיעס פאר די יק"א־פארשטעהער אין ראדאם, ווילנע, טשענסטאכאוו, קאליש, לאדז, לעמבערג, פיעטראקאוו, פשעמישל און זשולקעוו.

די דאזיגע סובסידיעס בילדען א טייל פון א מעהר וויכטיגען פראגראם פון פערשפרייטען טעכנישע בילדונג צווישען די יודען אין פוילען. אויספיהרענדיג דעם דאזיגען פראגראם האט דער ראט פון יק"א איוף זיין פריהערדיגער זיצונג בעשטימט סובסידיעס פאר די פראפעסיאנעלע שולען אין ביאליסטאק, טשענסטאכאוו, גראדנע, קאליש, לאדז, לעמבערג, פינסק, סטרי, ווארשע (פאר די האנדווערקער־שולען איוף נושיבאווסקא־גאס און סטאזקי־גאס) ווי אויך די געמישטע פראפעסיאנעלע שולע אין ווילנע און די שולען פאר מיידלעך אין קראקא, לעמבערג, פינסק און פשעמישל.

דער ראט פון יק"א האט אויך בעשלאסען צו געבען א סובסידיע דער פראפ.־שול פאר מיידלעך אין קישינעוו.

אין די פראפ. שולען אין פוילען געפינען זיך כמעט פיר טויזענד שילער, וואס ווערען געשטיצט דורך יק"א.

יק"א איז פינאנציעל און מאראליש פעראינטערעסירט אין דריי יודישע הילפס־געזעלשאפטען. אין דעם „רושאינט־יקא־פונדיישן", וועלכער פיהרט אן מיט דער קרעדיט־הילפס־אקציע פאר די יודען אין מזרח־אייראפא, בעטייליגט זיך יק"א אין א גלייכער מאס מיט'ן „רושאינט־דיסטריבושן קאמיטע" אין אמעריקע. די יק"א נעהמט אנ'אנטייל אין „היאס־עמיג דירעקט", וואס זי בעקט א העלפט פון בודזשעט ווי אויך אין דער פאלעסטינער קאלאניזאציאנס־געזעלשאפט (יק"א) אין וועלכער די העלפט מיטגלידער פון אדמיניסטראטיווען ראט ווערען בעשטימט דורך דער יק"א.

1־טער קלאנג־פילם־טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
נארוטאוויטש 20

4־טע וואך
דעמאנסטרירען
פון פרעכטיגסטען
קלאנג־פילם־מייסטערווערק
„דער זינגענדער לץ"
אין דער הויפט־ראלע דער בעקאנטסטער אקטיאר
און זינגער פון די קלאנג־פילמען
AL JOLSON
אויסערדעם: אויסערדעם:
ABE LIEMAN
און זיין דזשאז־באנד־ארקעסטער אין ניו־יארק
היינט 4 סעאנסען: 3.30, 5.45, 8 און 10 אווענט.

שניאור = בעלערינא
צו זייערע לאדזער גאסטשפילען

די נעמען שנאור און בעלערינא וועגען וואויל־קלינגענדיגע פאר לאדז!

ווער געדענקט נישט ב״ יאונז דאס גלענצענדע בלאַט״ פון דער יודישער טעאטער־געשיכטע, ווען אין לאדז האט געשפילט דער ערשטער, א״ב איינציג־שטארקער, גלגול פון דער „יונגער טרופע״?

איטליכער געדענקט ווי די דעמאלסדיגע „ווילנער״, (גראד אהן געגוזען־פיסלעך...) איטליכער געדענקט גוט זייער גרויסען נצחון אין לאדז, און איטליכער אודאי וועט זיך דערמאנען אין די צוויי שטערן, וואס האבען דאמאלט געגלאנצט מיט א באזונדער אויסדריקליכען ליכט און פין פירמאמענט פין דער „ווילנער טרופע״ — יעדען גוטען יודישען טעאטער־באזוכער וועגען וואויל־באקאנט די נעמען פון בעלא בעלערינא׳ן, דער טעמפעראמענט־פולער, פראכטפולער, הומארפולער כאראקטער־שוישפילערין, און פון חיים־שנאור׳ן — דעם אויסגעצייכענטען מיט־איינציגארטיגען רעזאנער און קערעגדיגען כאראקטער־אקטיאר.

די ראזינע צוויי העלע „בלאנדושענדע שטערן״ האבען אין די לעצטע יארען דורכגעמאכט גלות־דאלער (פאריאן — אמעריקא...) און איצט וועגען זיי אויף א קורצער צייט געקומען קיין פוילען.

זיי האבען שוין געשפילט אין ווארשא, אין קראקא, און איצט —

ביים אנהויבען זייערע גאסטשפילען אין אונזער שטאט — בעגריסען מיר זיי:

— ברוכים הבאים!

אפענע ווענדונג צום לאדזער ראבינאט און ועד הכשרות
פון א גרופע קצבים וועלכע האבען געהאט כשר מיט טרפה פלייש צוזאמען

צוליב דעם גרויסען און געוואלדיגען רעש, וואס עס האט מיט א יאהר צוריק אנגעמאכט אין לאדז די אויפרופען פון היגען ראבינאט מיטן ועד־הכשרות וועגען די געמישטע יאטקעס, צוליב די גרויסע אזהרות לאפרושי מאיסורי מורעות, און קול־קורא׳ס אין די בתי מדרשים און שטיבלעך, וועגען די גרויסע מכשולים אין די יאטקעס, וואס פערקויפען כשר מיט טרפה צוזאמען, אז מען ווערט נכשל אין נבילה וטרפה און חלב ודם, האבען מיר איינגעזעהען די גערעכטיגקייט פון ראבינאט און ועד־הכשרות, דען עס וועגען ווירקליך פארגעקומען מכשולים אין די ראזיגע געמישטע יאטקעס און מיר האבען בעשלאסען צו בעזייטיגען די טרפה פון אונזערע יאטקעס און האבען מיר זיך איבערצייגט אז א גרויסער צאהל פון די יודישע בעפעלקערונג האט אנגעהויבען צוליב דעם טומעל אויסצומיידען די יאטקעס, וועלכע פערקויפען כשר מיט טרפה פלייש צוזאמען אין איין יאטקע.

אבער אז עס איז א דורך א געוויסע צייט און עס איז ווידער געבליבען ביים אלטען, דאס הייסט, אז איינעגע פערזאן האבען דאס טרפה נישט בעזייטיגט, ווייל דער טומעל מצד דעם ראבינאט איז באלד פערשוואונדען געווארען האבען מיר געזוכט די סיבה פון דעם, און מיר האבען אויסגעפונען אט וואס: פשוט, ווייל עס איז נישטא קיין אונטערשיד פון דער בלויז כשר׳ע יאטקע, ביז די געמישטע יאטקע, זאגאר קונדען, וועלכע האבען שטענדיג געקויפט ביי אונז האבען בעשטעטיגט דאס וועלבע, אז זיי זעהען נישט קיין שום הילוק פון א כשר׳ע ביז א געמישטע יאטקע, ווייל ביידע האבען נישט קיין הכשרים פון ראבינאט, דערצו זאגען זיי, אז דער קצב זאגט זיי, אז די טרפה פלייש איז אויך פון די זעלבע בהמה און פון די זעלבע שחיטה, ווי דאס כשר׳ע, און מיר זעגען נישט אזוי זייט מדקדק מיר האלטען, זאגען זיי, אז ער איז אויך א יוד און מען מעג ביי איהם קויפען, ווי די וועלט זאגט: „אז ער הייסט מענדעל, מעגען מיר עסען פון זיין פענדעל״.

אלזא האבען מיר זיך געווענדעט צום ראבינאט, אז מען זאל אונז ארויסגעבען הכשרים, בכדי, די, וואס ווילען באמת קויפען „כשרות״ זאלען וויסען, וואו עס איז א כשר׳ע יאטקע און מען זאל נישט נכשל ווערען אין אכילת טרפה ונבלה, און טראץ אונזערע בעמיהונגען ביים ראבינאט, האבען מיר דאס נישט געקאנט פועלן, צוליב טעמים, וועלכע זענען אונז אונפערשטענדליך. דאן האבען מיר זיך נאכאמאל געווענדעט צו א גרויסען פערזענליכען חשוב׳ען פיהרער פון ועד־הכשרות און ער האט געהייסען ווארטען ביז מען וועט אונז שיקען רופען. מיר האבען געפאלגט און געווארט ביז מיר האבען זיך ענדליך דערוואוסט; די פאריגע וואך האט זיך בעוויזען אין דער היגער פרעסע א בעקאנטמאכונג, אז דער לאדזער ראבינאט האט בעשלאסען מכשיר צו זיין די געמישטע טרפה־כשר׳ע יאטקעס, צוליב דעם כלומרשטען הערשענדען קריזיס אין לאדז.

מיר ערלויבען זיך דארום צו פרעגען דעם ראבינאט פאלגענדעס: אונז איז בעקאנט אז אויף די זיצונגען וועלכע זענען אפגעהאלטען געווארען פאריגעס יאהר אין דער היגער גמינע נעמינוזאם פון קצבים מיט פארשטעהער פון ראבינאט און ועד הכשרות האט מען אונז די דאמאלסדיגע געמישטע הענדלער פערזיכערט, אז מיר וועלען דורכ׳ן אפטיילען די טרפות פון אונזערע יאטקעס קיין שום מאטעריעלען שאדען נישט האבען, ווייל עס וועט אויסגעארבייט ווערען א מארום אז עס זאלען זיין בעזונדערע בלויז כשרע יאטקעס, און במילא וועט יעדערער האנדלען זיין קונדשאפט, נישט צו נעהמען איינער ביים צווייטען די פרנסה, דעריבער פרעגען מיר:

1) ווי אזוי פערדופט זיך יעצט דער ראבינאט אויפ׳ן עקאנאמישען קריזיס אין דער צייט ווען ער האט אונז אויסגעוויזען אז מען קאן איינארדנען אויף אזא אופן, אז קיינער זאל דערפון נישט האבען קיין היזק?

2) האט האבען מיר אויפגעטון ווערענדיג בלויז כשר׳ע קצבים, אז דער ראבינאט וויל יעצט מכשיר זיין אפילו טרפה?

3) דער ראבינאט איז מודיע, אז ער איז מכשיר נאר די שוין עקזיסטירענדע יאטקעס, פרעגען מיר אייך רבותי עפענטליך, וואו זענען מיר אויב מיר געוועזענע געמישטע הענדלערס וועלען צוריק ווערען טרפה כשר צי וועלען מיר אויך בעקומען די ערלויבניש אויף דעם?

אויף דעם אלעם פארערען מיר א תשובה אנ׳עפענטליכע. מיט אכטונג

אגרופע קצבים געוועזענע געמישטע יעצט בלויז כשרה.

אזעלבסטמארד אין א קאזארמע

(2) נעכטען ביינאכט איז אין דער קאזארמע פון דער 10־טער פעלד־ארטילעריע אויף יעזשי־נאס 10, בעגאנגען זעלבסטמארד דער פלוטאנאווי פון דעם זעלביגען פולק דער 27־יעהריגער טארעאוש קאזפירא.

די פרטים פון דעם זעלבסטמארד זענען פאלגענדע:

אין נייעאהר דרייט פערטעל צוויי ביינאכט איז אין דער קאזארמע געקומען דער פלוטאנאווע קאזדיר געקליידעט אין דער פאראד־מונדיר, אין לאקערקעס און וויסע הענטשקעס, און שטארק בגילופען. קאזדיר האט ערקלערט, אז דעם סיועסטער האט ער פעהבראכט אין דער געזעלשאפט פון זיין כלה, ער האט זי אבער מיט איהר צוקריינט און איז געקומען אין קאזארמע.

דא האט קאזדיר גענומען א ביקס און אין איך אויסגעשאסען. די קויל איז ארורך דאס הארץ און ארויסגערופען א מאמענטאלען טויט.

דער זעלבסטמארד האט ארויסגערופען אנ׳ערשיטערענדען איינדרוק אין די קאזארמעס.

ניי־ערעפענט״ „ŚWIT״! לעצטע 3 טעג! אויף אנגעפעהרליכן וועג (די פרוי פון המון)

קינא פאמארסקא 89 רוג מאגיסטראצקע

מ׳כטיגע דראמע פון גרויסשטעטישען לעבען — אין דער הויפטראלע: CLARA BOW אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 40 גראשען. דער זאל איז צענטראל בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!

די ליבע פון פירשט סערגיוש

דראמע פון גרויסע געפיהלען און פייער טון דער רעוואלוציע. אין די הויפט־ראלען: BILLIE DOVE, MIKOŁAJ SUSANIN, ANTONIO MORENO

געזאנג־אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון ארוסישען גינכטלער־כאר. מוזיקאלישע אילוסטראציע, אויסגעפיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ש. בייגעלמאן. דער זאל איז צענטראל בעהייצט.

APOLLO היינט און פאלגענדע טעג! פרעכטיגסטער פון די ביז־איצטיגע צירק־פילמען!

„דער פון וועמען מ׳לאכט...״

גרויסע דראמע פון צירק־לעבען אין 10 אקטען. אין די הויפט ראלען די דריי בעדייטענדסטע פילם־ארטיסטען: Jenny Jugo, Werner Krauss, W. Ward

נעלסטער פ״אגרם: „ביים קאמין״ (Przy kominku) מוזיקאלישע אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון א ספעציעלען כאר.

STUDENT Uniwersytetu Warszawskiego udziela lekcji polskiego, francuskiego i niemieckiego. Języka polskiego wyucza gruntownie i szybko najnowszą metodą analityczną. Przygotowuję do gimnazjum. Informacje u S. Zalcmana, ul. Aleksandrowska 24.

בעזיצענדיג א געוועלב אין בעסטען צענטרום פון פיעטריקאווער גאס מיט 2 שויפענסטער און גוטע רעפערענצען, זוך איך א פערטנער אדער רעפרעזענטאציע פון וועלכער עס איז בראנזשע. אפערטען אין טרם אונטער „לאסאר״ 8834.

אנ׳ארט צו שלאפען פאר צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט איז אפצוגעבען פאלנאצנא 1 וואוינונג 8.

שטיקערינס קענען בעקומען בעשעפטיגונג אלעקסאנדריסקא 25 אין הויף 1 שטאק ביי פינקוס

ס׳ווערט געזוכט א שותף צו א געוועלב אין צענטרום שטאט אהן אונטער׳שיד צי וואס פאר א בראנזשע ס׳זאל נישט זיין אפע־טען אונטער „כ.ל.ד.״ אפצוגעבען אין אדמיניסטראציע

א האלב געוועלב מיט א שויפענסטער איז צו פערדינגען ז׳ף מאנאטל. צו ערפאהרען פעטריקאווער 19 אין געוועלב. 13551

לאזשי קענען בעקומען 2 אנשטענדיגע יונגעלייט ביי אן אינטעליגענטער פאמיליע. צו ערפאהרען ביי שמואל יאיציא־זש, קאמיענא 4, פראנט, 3 שטאק.

ס׳ווערט געזוכט אנ׳ארנטליך יונגעל פון בעסערע עלטערן צו גאלדארבייט. ביי וואזא נארוטאוויטש 1

שפאַרט אייער וועג צו חאס זאלט איהר לויפען אין די היימער־געסען, בעת איהר קענט עס האבען בעקוועם, ס׳איז אבצוגעבען א ליכטיג צימער פאר 2 יונגעלייט צו שלאפען אין בעסטען צענטרום. צו ערפאהרען מ. ה. ברעסלער נאוואמיעסקא 26

א שטוב מיט א קיך שוין אבצוגעבען, זילבערשטיין פאלודניאווא 86

א צימער אבצוגעבען, גינסטיג פאר א געשעפט אדער א פראצעדור־ניק, איינגעאר׳ענט, זיך צו בענוצען מיט עלעקטריש בעטריב אין בעסטען צענטרום שטאט. צו ערפאהרען ביי מ. ה. ברעסלער, נאוואמיעסקא 26 פראנט 3 שטאק

א שטוב געאייגנעט פאר א געשעפט אויף פיעטריקאווער גאס פון זאוואדזקא ביז ציגעל גאס איז צו פערמיטען. צו ערפארען אין אדמיניסטראציע

מעבעל און אייזערנע אויסארבייטונג בילינ צו פערקויפען ביים טישלער מייסטער ארענבאך נאוואמיעסקא 30

א לעהרער מיט רעגירונגס־רעכט 15 יאהר פראקטיקירט ערטיילט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דייטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק, און בוכהאלטעריע. שיף, שוו. יאקובא 12 רעכטע אפיציע 1 שטאק

Dr. ADAM GROSGLIK Al. Kościuszki 27 tel. 51-78 הויט און ווענערישע קראנקהייטען און ליבעסקראנקהייטען, נעמט אן פון 4—7 אין פרי

א לאקאל פון צוויי שטובען עס קען אויך זיין אויף א פאבריקעל בילינ צו פערמיטען צו ערפאהרען ביי ארענבאך נאוואמיעסקא 30

ס׳ווערט געזוכט א לערן־יונגל ביי א שניידער, פון באלד מיט עסען און שלאפען ווסכאדניא 49, ערשטער איינגאנג, לינקס, 2 שט.

DR. MED. Z. Datyner אוראלאג ספעציאל־ארצט פאר בלאזען ניערען און אורין־קראנקהייטען Piramowicza 2 (Olginska) Telef. 148-95 נעמט אן פון 1—2 און 6—8

עכער מאשינאווע ווערן אנגענומען צו בילינע פרייזען ג. נארדמאן ציגלג. 29

כירורגישע קליניק „Sanato״ אגראדאווא 10. טעל. 113-57 עס אירדינירען פאלגענדע ד״רים: ד״ר מעד. שארלאטע אייגערזאוו ד״ר מעד. רייטלער־קוריאנסקא ד״ר מעד. מיכאל קאנטאר ד״ר מעד. יוליוש באום ד״ר מעד. וואלף אייכנער I און II קלאס. 9276

Dr. med. J. Sadokierski סטאמאטאלאג ספעציאל־ארצט פאר מויל־ און קיפער־כירורגיע צאהנפלייש־קראנקהייטען רענטגען־דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3—7. פעטריקאווער 164, טעל. 27-83

ארב. פראפ. פעריין פון כעמישער אינדוסטרי אין לאדזש.

ווייסער זאל

„מאנטויפעל"

43 זאכאדניא 43

פרייטיק דעם 3 און שבת דעם 4 יאנואר, 8.30 אוונט ווערט געשפילט

דארא

— אדער —

דער מיליאנער אלם בעטלער

מעלאדראמע אין 4 אקטן פון א שליפערשטיין.

שבת, דעם 4 יאנואר, 4 נאכמיטיק ווערט געשפילט

תלמוד חכם

לעבנס-בילד אין 4 אקטן פון נ. ראקאוו.

עס נעמען אנטייל: ר. מאכאראווסקא. ס. לודנער. מ. מאכאראווסקא. ב. קרוך. ק. ניטקא. מ. ברוינער. י. פלאום. שאטאן און ל. זשאבנער. סופלער: ה. ליווערעוויטש. טעכנישער לייטער: ה. עבער. מוזיק אונטער דער לייטונג פון ה' גאלדא.

דירעקציע: ס. קרוך. בילעטן צו בעקומען פון 11 פרימארגן אינדערפרי ביי דער קאסע פון ווי״סן זאל „מאנטויפעל", זאכאדניא 43.

LUNA

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטן סעאנס פון 1 זל. אן. שבת און זונטאג פון 12—3 קאסטן זיצן אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלג. טעג! דאס יאהר 1930 איז די צייט פון גרויסע שלאגערן אין „לונא"! היינט און פאלג. טעג!

די ווילדע ארכידעא

גרויסע דראמע מיט **GRETA GARBO**

Lewis Stone i Nils Asther

גרויסער ניי-יאהר-פילם פון דער פראדוקציע Metro-Goldwyn-Mayer — אין נייע ק-אציעס.

פרעכטיגע מוזיקאלישע אילוסטראציע, אויסגעפ. פון א גרויסן סימפאנישן ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. משודנאווסקי.

Grand-Kino

ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר. אנהויב פון די סעאנסן: 4 אזייגער נאכמיטאג לעצטער סעאנס 10.15 אוונט. שבת און זונטאג 12 אזייגער בייטאג.

היינט פרעמיערע! גרויסער פילם-מייסטערווערק לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון עמיל זאלא היינט פרעמיערע!

„פרוכטבארקייט" (Płodność)

רעקארד-בעזעצונג GABRIEL GABRIO, ANDREE LAFAYETTE, DIANA KARENNE א. א.

פאספארטוס און הנחה-בילעטן אומגילטיג.

WODEWIL

גלובנא 1.

ODEON

פושעיאזד 2

היינט פרעמיערע! **Harry Liedtke**

קאנקורענט פון אייגענעם זוהן

ווילט, ריהרט און פארבלופט מיט זיין גלענצענדער שפיל. איז פילם אונטער'ן נאמען: אויסער'ן פראגראם: א פארס. בעמערקונג: דער פילם ווערט דעמאנסטרירט אין די קינא טעאטערס „אדעאן" און „וואדעוויל" גלייכצייטיג.

קינא-טעאטער „קינא"

פראנציסקאנסקא 31

גרויסער ניי-יאהר-פראגראם! פון דינסטאג, דעם 31-טען דעצעמבער און ווייטערע טעג!

„ליבע פון א קאזאק"

JOHN GILBERT i RENEE ADOREE

פרעכטיג מייסטערווערק פון גראף לעוו טאלסטאי. אין די הויפטראלען:

דאס דאזיגע בילד ווערט אילוסטרירט מיט א גרויסן רוסיש-אוקראינישן כאר, וועלכער וועט אויספיהרען א רייהע רוסישע און אוקראינישע לידער. פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ריכטער.

קינא-טעאטער „UCIECHA"

לימאנאווסקיעגא (ארעקסאנדראווסקא) 36

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 אזייגער בייטאג. פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז גוט בעהייצט

גרויסער שלאגער — פון — איצטיגען סעזאן!

„שאמפאנער לעבען"

אין די הויפט-ראלען: **Nancy CARROLL, Richard ARLEN**

אויסער'ן פראגראם: פילם-אקטואליטעטען און א פארס.

נעכסטער פראגראם: „די זילבערליגערלד", גרויסער אייראפעאישער פילם נעכסטער פראגראם.

קינא „ERA"

פרי-דער „פלארא" זאווישא 22 (בצלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 אזייגער בייטאג. פערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

פון מיטוואך דעם 1. און ווייטערע טעג! גרויסער ניי-יאהר-פראגראם!

דער בעריהמטער **LUCJANO ALBERTINI**

„טעמפא... טעמפא..."

אין דעם גרויסען שפאנענדען פילם א.ג.

נעכסטער פראגראם: „דער דערבער-וועג פון אנ'אנשטענדיגער פרוי".

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

פון דינסטאג דעם 31. דעצעמבער 1929 ביז'ן 5. יאנואר 1930 גרויסע ניי-יאהר-פרעמיערע!

דער שוין לאנג נישט געזעהענער מייסטער פון דער סענסאציע **JOE BONOMO** אין פרעכטיגען סענסאציאנעלען בילד

„דער וואהנזיניגער רייטער"

SITING BULL דער פיהרער פון די רויטהויטיגע, אויפגעוועהליכע שפאנונג אין געיעג נאך באנדיטען.

SITING B ULL דאס איז א ווערק, וואס יעדער האט געלעזען.

קינא-טעאטער RAJ

5 באלוטער מארק 5

היינט און פאלגענדע טעג! דער בעריהמטער **Hoot Gibson** מיט זיין פארטנערקע **Dorota Guliver** גרויסע ניי-יאהר-פרעמיערע! אין פרעכטיגען בילד א. נ.

„רוטא, די צירק-ארטיסטקע"

אויסער'ן פראגראם: פילם-אקטואליטעטען און א פארס. פערשטארקטער ארקעסטער. אויפ'ן 1-טען סעאנס זיצען אלע פלעצער 50 גראשען.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
מען אינהאלט אין טערמינען די אבאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . 60— . . 4
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . . 18— . . 8
פאר א מיליטער-שורה: ... דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.